

T. C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Gazetecilik Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna
Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci

Hakan Alp

2502110409

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Aslı Yapar GÖNENÇ

İstanbul 2015

DOKTORA

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Hakan ALP

Numarası : 2502110409

Anabilim/Bilim Dalı : Gazetecilik

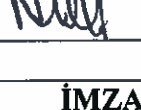
Tez Savunma Tarihi : 19.06.2015

Danışman : Prof. Dr. Ash YAPAR GÖNENÇ

Tez Savunma Saati : 11:00

Tez Başlığı : “ Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Ash YAPAR GÖNENÇ		Kabul
2- Prof. Dr. Suat GEZGİN		Kabul
3- Prof. Dr. Nilüfer SEZER		Kabul
4- Prof. Dr. Murat ÖZGEN		Kabul
5- Prof. Dr. Atilla GİRGİN		Kabul

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Doç. Dr. Ceyda ILGAZ		
2- Yrd. Doç. Dr. Öykü Ezgi YILDIZ		

ÖZ

Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci

Hakan Alp

Nefret Söylemi genel olarak; önyargılar, ayrımcılık, ırkçılık, cinsiyetçilik ve homofobiden beslenen bir söylem biçimidir. Etnik aidiyetler, kültürel kimlik, yaşam biçimleri gibi etkenler nefret söyleminin yönünü ve etkisini belirlerken, farklı gruplara yönelik tahammülsüzlük ve şiddet büyük bir soruna dönüşür.

Nefret söylemi; homofobik, transfobik, heteroseksist, ırkçı, dinsel, politik, inanç temelli ayrımcı söylem biçim ve retorığının, kullanılan sözcüklerin seçilmesinden tutun da dizim sıralamasına kadar birçok etkenin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.

Devletin ideolojik aygıtlarından biri olan kitle iletişim araçlarının, haber içerikleri ve sunumunda kullandığı dil ve söylem biçiminin, nefret söyleminin oluşumunda önemli ölçüde rol oynamaktadır.

Nefret söylemi toplumda “ötekilere” yönelik ayrımcılığı, hoşgörüsüzlüğü ve önyargıyı, dahası linçi meşru kılmakta, etiketlenen ve yalnızlaştırılan grup üyelerine karşı her türlü saldırı ortamına zemin oluşturulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nefret suçu, Söylem, Medya, Çingene

ABSTRACT

The Discourse of Hatred on Media and the Transform Period of Exclusionary Discourse to Guilt for Gypsy Society

Hakan Alp

Hate Speech in general; is a manner of discourse empowered by prejudices, discrimination, racism, sexism and homophobia. While factors such as ethnic belonging, cultural identity and life styles dictate the direction and impact of the hate speech, intolerance and violence against different groups becomes a serious problem.

Hate speech; develops from combination of many factors such as style and rhetoric of homophobic, transphobic, heterosexist, racist, religious, politic and belief based separatist speech- from preferred words and syntax of words.

The language and speech style used by the mass media, which is one of the ideological devices of the state, in the contents and presentation of the news have a substantial role in development of hate speech.

Hate speech legalizes within the society the discrimination, intolerance, prejudices against and even lynching of “the others,” and lays the groundwork for any kind of attack against labelled and isolated group members.

Hate speech negatively affects the participation of Romani community in the collective, cultural, social and political life.

Key Words: Hate Crime, Discourse, Media, Gypsy

ÖNSÖZ

Çingeneler, kendilerine özgü yaşam biçimleri ve kültürel değerleri nedeniyle içinde yaşadıkları toplumlarda sürekli olarak “öteki” olarak görülmüşlerdir. Özellikle yaşadıkları ülkelerin sosyal, ekonomik ve siyasal alanlarında yer alış biçimleriyle haksızlığa, hakarete ve ayrımcılığa uğrayan etnik kökenlerin başında gelmektedirler.

Tez süresince genel olarak “öteki” kavramı üzerinden toplumsal yapıyı ve nefret söylemi ile gelişen toplumsal linç iklimini ele alınmıştır. Nefret söyleminin sayıları milyonları bulan Çingenelerin yaşamlarında yarattığı tahribatın boyutlarını ortaya konmaya çalışılmıştır. Medyada kullanılan nefret söyleminin toplumsal algıyı nasıl dizayn edebileceğini anaakım ve yerel medyadan örneklerle detaylı olarak incelenmiştir. Ayrıca sosyal medyada, filmlerde, dizilerde, edebi eserlerde ve atasözlerindeki Çingene algısı yine örneklerle analiz edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamız boyunca medya aracılığıyla mütemadiyen desteklenen hoşgörüsüz, ayrımcı ve önyargılı yaklaşımların, mağdurların yaşamlarına yaptığı ciddi tahribatlar incelenirken, bu mağdurların ötekileşme-yalnızlaşma olarak tanımlayabileceğimiz bir süreçte doğru nasıl sürüklendikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmam boyunca beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Aslı Yapar GÖNENÇ’e teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen sevgili babam Mümtaz Alp, annem Saadet Alp, ağabeylerim Yrd.Doç.Dr. Selçuk Alp ve Av. Mehmet Okan Alp’e teşekkür ediyorum.

Tez çalışmama en başından beri tanıklık eden, sonsuz sabır gösteren ve verdiği destekle bu çalışmayı tamamlamamda en büyük pay sahiplerinden biri olan sevgili eşim Ayşegül Topaloğlu Alp’e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
GRAFİK LİSTESİ.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	ix
RESİM LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
1.ÇİNGENELER.....	3
1.2. Çingenelerin Anadolu'ya İlk Gelişleri.....	5
1.3. Çingene Nüfusu.....	7
1.4. Söylencelerde Çingene İmgesi ve Önyargısı	8
1.5. Çingenelerin Sosyal Yaşamı	10
1.6. Çingenelerin Meslekleri.....	10
1.7. Çingene Toplumun Eğitim Ve Dilsel Sorunları.....	11
2. NEFRET SÖYLEMİ VE DİL.....	13
2.1.İletişim ve Dil	14
2.2. Egemenlik Aracı Olarak Dil ve Şiddet	15
2.3. Söylem	18
2.3.1. Teun Van Dijk ve Söylem Analizi	22
2.4.Yapısalcılık ve İletişim	25
2.5. Marksizm ve İletişim	26
2.6. Ayrımcılık ve Nefret Söylemi.....	28
2.7. Nefret Söylemi.....	29
2.7.1. Nefret Söylemi Mekanizmaları.....	32
2.7.2. Nefret Söylemi Türleri.....	33
2.7.3. Nefret Söyleminde Medyanın Rolü	37
2.7.4. Meydanın Dili- Egemen Söylem.....	42
2.7.5. Nefret Söylemi Sonuçları.....	45

3.ÇİNGENELERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ ÖRNEKLERİ ANALİZİ	53
3.1. Anaakım Medyadan Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri.....	54
3.2. Yerel Medyada Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri.....	74
3.2.1. Genel İçerik Analizi.....	96
3.3. Yeni Medya İletişim Ağı Ekşi Sözlükte Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri	98
3.4. Film Ve Dizilerde Çingenelere Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri.....	106
3.4.1. Ateşli Çingene.....	108
3.4.2. Gırgiriye.....	115
3.4.3. Gırgiriye’de Şenlik Var.....	120
3.4.4. Gırgiriye’de Cümbüş Var.....	124
3.4.5. Gırgiriye’de Bütük Seçim	128
3.4.6. Gülazer (Yasemince).....	134
3.4.7. Cennet Mahallesi.....	135
3.4.8. Roman Havası.....	138
3.5. Toplumsal-Siyasal Dilde Çingenelere Yönelik Nefret Söylemleri	141
3.6. Edebi Eserlerde Çingenelere Yönelik Nefret Söylemleri	142
3.7. Atasözleri ve Deyimlerde Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri	145
SONUÇ	148
KAYNAKÇA	153
ÖZGEÇMİŞ	166

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Nefret Söyleminin Grup ve Kimliklere Göre Dağılımı	34
Grafik 2: Hedef Gruplara Göre Nefret Söylemi	36
Grafik 3: Ulusal ve Yerel Basında Nefret Söylemi Yüzdesel Dağılım	36
Grafik 4: Nefret Söylemin Yüzdesel Kategorik Dağılımı	56
Grafik 5: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Editoryal Dağılımı	75
Grafik 6: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Kategorik Dağılımı	75
Grafik 7: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Referans Dağılımı Yüzdesi	99
Grafik 8: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumsuz Referanslar	101
Grafik 9: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumlu Referanslar	104
Grafik 10: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Nötr Referanslar	104
Grafik 11: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Kültür-Sanat Referansları	106

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Genelinde Çingene Nüfus Sayıları.....	8
Tablo 2: Medya Taraması Toplam Verileri	35
Tablo 3: Genel dağılıma göre “komşu olmayı istememe” oranları.....	46
Tablo 4: Cinsiyete göre “komşu olmayı istememe” oranları	47
Tablo 5: Siyasal Parti tercihinine göre “komşu olmayı istememe” oranları	47
Tablo 6: Kimliklere Göre “komşu olmayı istememe” oranları	48
Tablo 7: Nefret Söylemin Sayısal Kategorik Dağılımı	55
Tablo 8: Anaakım Medyada Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri.....	56
Tablo 9: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Sayısal Dağılımı	74
Tablo 10: Yerel Medyada Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri	77
Tablo 11: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Referans Dağılımı	99
Tablo 12: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumsuz Referanslar (Diğer)	101
Tablo 13: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Nötr Referanslar (Diğer)	105

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Film Afişi, “Ateşli Çingene”, 1969.....	108
Resim 2: “Ateşli Çingene” filminden “göç” temalı bir sahne	110
Resim 3: Çingene Filminden garsonun Ali’yi aşağıladığı sahne	112
Resim 4: Film Afişi, “Gırgıriye”, 1981	115
Resim 5: Gırgıriye filminden tüm mahallenin şarkı söyleyip dans ettiği bir kare	116
Resim 6: Gırgıriye filminden karakol sahnesi.....	118
Resim 7: Gırgıriye filminden kavga sahnesi	118
Resim 8: Film Afişi, “Gırgıriye’de Şenlik Var”, 1981	120
Resim 9: “Gırgıriye’de Şenlik Var” filminden bir kare	121
Resim 10: Film Afişi, “Gırgıriye’de Cümbüş Var”, 1984.....	124
Resim 11: “Gırgıriye’de Cümbüş Var” filminden bir kare	125
Resim 12: Film Afişi, “Gırgıriye’de Büyük Seçim”, 1984	128
Resim 13: “Gırgıriye’de Büyük Seçim” filminden bir kare	129
Resim 14: Gırgıriye’de Büyük Seçim Filmi, Kaçırma Sahnesi	130
Resim 15: Yasemin Yalçın’ın Gülazer Dizisinde bir sahne	134
Resim 16: Cennet Mahallesi Dizisi Afişi	135
Resim 17: Cennet Mahallesi Dizisinden kavga sahnesi	136
Resim 18: Cennet Mahallesi Dizisinden karakol sahnesi.....	137
Resim 19: “Roman Havası” Dizisi Afişi.....	138
Resim 20: Roman Havası dizisinde Zarife karakterinin sokak ortasında doğum yaptığı sahne	140

KISALTMALAR

AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
EDROM	: Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme ve Yardımlaşma Derneği
ERRC	: Avrupa Roman Hakları Merkezi
HYD	: Helsinki Yurttaşlar Derneği
IŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
TDK	: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Bir suçun nefret motivasyonu ile işlenmesi, nefret suçu olarak tanımlanır. Yani; nefret suçu=suç+nefret (saiki) motivasyonu şeklinde ifade edilebilir. Bu tip suçlarda failin mağduru hedef almasında mağdurun aidiyetleri, kimlik göstergeleri gibi sebepler rol oynar. Kimi hukukçular, nefret suçu yerine önyargı suçu kavramının daha yerinde olduğu görüşüne sahip olsa da, nefret suçları kavramı yerleşmiş ve daha popüler bir kullanım alanına sahiptir.¹

“Nefret suçları” aynı zamanda “önyargı suçları” olarak da tanımlanmaktadır. AGİT’in tanımına göre; “Bir şahsa veya mülküne karşı işlenen herhangi bir suçun kaynağı o kimsenin ırkı, rengi, etnik kökeni ya da uyruğu, dini, cinsiyeti veya cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, yaşı, fiziksel veya zihinsel engelleri yahut buna benzer bir aidiyeti ise, bu suç nefret suçudur”.²

Nefret suçları diğer suçlar arasında özel bir konuma sahip. Nefret suçuna maruz kalan bireylerin yaşadığı tahribat, diğer suç türlerine maruz kalanlara nazaran çok daha etkilidir. Çünkü nefret suçunu işleyen fail, bu suçu işlerken mağdura ve mağdurun ait olduğu grup ve aidiyetlere şu mesajı vermektedir; “Senin bizimle yaşama hakkın yok, seninle bir arada olmak istemiyoruz”, “Sen, 'bizim' koşullarımıza adapte olursan yaşarsın”, “Ya sev ya terk et”...

Tüm dünyada yaşandığı üzere, son yıllarda Türkiye coğrafyasında da farklı gruplara yönelik nefret dilinin önemli derecede arttığını görmekteyiz. Söz konusu artışın temelinde medyada kullanılan çatışmacı ve ayrıştırıcı dilin etkisi yatmaktadır. Medya, farklılıkların zenginliğini öne çıkarmak yerine, çatışmayı körükleyen bir rol üstlenmektedir. Normalin ya da anormalin” ne olduğu egemen anlayış ve söylem tarafından belirlenmekte ve sistemin anormal olarak sınıflandırdığı grup üyelerine karşı şiddet ve ayrımcılık katlanarak artmaktadır.

¹ Lgbt Nefret Suçları Raporu, 2010, <http://www.kaosglidernegi.org/resim/kutuphane/dl/nefret-suclari-raporu-2010.pdf>

² Cemalettin Gürler, **Nefret Suçları ve İş Hayatı**, Ankara Barosu, 2010, s,262.

Tezimizin kapsamında özellikle Çingene Toplumunun yaşam biçimi, kültürel değerlerine karşı beslenen önyargının nedenleri, nefret söyleminin yarattığı tahribat ve toplumsal linç iklimi örneklerle irdelenecektir. Ana akım medyada Çingenelere yönelik kullanılan dilin, biçim ve içeriğinin hangi yapısal ideolojik süzgeçlerden geçerek bir toplumsal algı yarattığı açıklanmaya çalışılacaktır. Söz konusu önyargının toplumun derinliklerine kadar sirayet ettiği özellikle vurgulanacaktır.

Medyatik söylemin ideolojik-anlamsal bağlamlarıyla, nefret söyleminin oluşum sürecinde ana akım medyaya yansımaları incelenecektir. Ayrıca filmlerde, dizilerde, edebi metinlerde ve sosyal medyadaki Çingenelere yönelik ayrımcı söylemin ne şekilde oluşturulduğu incelenecektir. Söz konusu süreç içerisinde, yazılı görsel basın taramaları yapılarak metin yorumlaması yapıp, istatistiki sonuçlara varılacaktır.

Bu çalışma, filmlerde, televizyon dizilerinde, edebi metinlerde ve sosyal medyada Çingenelere yönelik nefret söylemini ne şekilde kullanıldığının analizi açısından önem taşımaktadır. Tezimiz, Türkiye’de Çingene Topluma yönelik, medya ve sinema-dizi-edebiyat alanlarında gerçekleştirilen nefret söylemlerinin analiz edilmesi ile sınırlıdır.

Medya ve diğer sosyal ağlarda, sinema, dizi sektöründe, edebi alanlarda, etnik, dini, ulusal azınlıklara ve farklı cinsel kimliklere ve yönelimleri hedef tahtasına oturtan nefret içerikli söylemler, önyargı saikleriyle ve ayrımcı bir üslupla sunulmaktadır. Söz konusu mecralarda; özellikle tezimiz kapsamında analiz ettiğimiz üzere Çingene toplumu genelde olumsuz özellikleri ön plana çıkarılmaktadır. Bu süreç Çingene toplumunun toplumsal, kültürel, sosyal ve siyasal yaşama katılımlarını olumsuz etkilemektedir. Tezimizin temel varsayımı budur.

1. ÇİNGENELER

Dünya üzerinden popülerliği gittikçe artan ve güncelliğini koruyan en önemli sorunlardan biri etnik, dini, ulusal ve kültürel azınlıklara yönelen ayrımcı ve ırkçı davranışlardır. Avrupa'nın pek çok ülkesi; çok kültürlü, çok uluslu, çok dilli ve çok kültürlü “mozaik” şeklinde - ki Avrupa Birliği'nin de çıkış noktası bu idealdi- bir toplumsal yapılanmayı ideal edinen bir sosyal yapılanmayı oluşturmaya çalışmıştır. Ancak yine pek çok Avrupa ülkesi ne yazık ki başta Çingene toplumu olmak üzere kendi ülkelerinde yaşayan birçok ulusal, etnik, kültürel azınlığın sorunlarının çözülmesi noktasında başarılı bir sınav verememişlerdir.

Çingeneler hemen hemen yaşadıkları tüm toplumsal yapılarda sayısal olarak da büyük bir azınlık grubu oluşturmaktadırlar. Çingeneler Avrupa'da yaşayan “vatansızlar”, “topraksızlar”, olarak tanımlanmaktadırlar.

1978 yılında düzenlenen 2. Dünya Çingene Konferansında, “Uluslararası Çingene Komitesi'nin” ismi “Uluslararası Roma Birliği” olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliğin amacı Çingene ismi Çingene olmayanları taktığı bir isim olmasıdır.

Bizim de katıldığımız bir başka görüş ise; bu etnik gruba Çingene isminin verilmesi gerekliliğini savunur. Söz konusu kullanım biçimi Çingene toplumunun tarihten gelen kültür ve sosyal birliğini vurgulaması açısından önemlidir. Önyargıların ve basmakalıp düşüncelerin dayatması yüzünden kimlik ismini değiştirmek yerine, o dışlanan kimliğe sahip çıkmak mücadele perspektifini genişletmek adına önem arz etmektedir. Bu nedenle tezimiz kapsamında “Çingene” kelimesini kullanmayı tercih ettik.

1.1. Çingenelere Verilen İsimler

Günümüz dünyasında en çok bilinen isimleri şöyledir;

- Mısır'dan (Egyptus) geldikleri öngörüsüyle “Gypsy”;
- Rumca'da “Gypthos”,
- İngiltere'de “Gypsies”,

- İtalya’da “Zingari”
- Romanya’da “Tigani”
- Ermenistan’da “Lom”
- Suriye’de “Dom”,
- Fransızlar, Bohemya’dan geldikleri öngörüsüyle “Bohemien”
- Hollandalılar, Macaristan’dan geldikleri öngörüsüyle “Ungern” diye adlandırmışlardır.³

Çingeneler, yaşadıkları ülkelerdeki yaşam biçimleri ve mesleklerine göre farklı isimlerle anılmaktadır. Dünya üzerinde pek çok ülkede Çingeneler; “ayrımcı” “küçük düşürücü”, “ırkçı” kelimelerle isimlendirilmeye başlanmıştır.⁴

Son dönemde Türkiye’de de bazı Roman Dernekleri kendilerini; “Roman” şeklinde adlandırmaktadırlar. Rom, Romani lehçesinde “insan-adam” olarak geçmektedir.

Cumhuriyet döneminde, yerli halk tarafından özellikle “Çingeneler” genel adıyla anılmaktadırlar. Ancak, bu adlandırma çeşitli bölgesel yerleşim birimlerine göre de değişiklik göstermektedir. Anadolu’Nun çeşitli (Orta, Doğu ve Güneydoğu) bölgelerinde yaşayan Çingeneler renklerinin “esmer” olması dolayısıyla “Poşa” ya da “Boşa”, “Karaçi”, “Mutrib” ya da “Mıtrıp”, “Kıpti”, “Elekçi”, “Cano”, “Köçer” gibi adlarla çağrılmaktadırlar. Akdeniz Bölgesi’nde yaşayan Çingeneler, genellikle “Arabacılar”, “Cono”lar ve “Sepetçiler” olarak anılmaktadır.⁵

Özellikle “Birinci Dünya Savaşı”ndan sonra başta, Bulgaristan, Eski Yugoslavya ve Yunanistan olmak üzere diğer Balkan ülkelerinden geldiklerini söyleyen ve yoğun olarak Ege ve Marmara bölgelerinde yaşayan Çingeneler, genel olarak kendilerini “Romanlar” olarak ifade etmektedir. Çingene grupları

³ Melih Duygulu, **Türkiye’de Çingene Müziği**, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 29.

⁴ Ali Arayıcı, **Avrupanın Vatansızları Çingeneler**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2008, s.39.

⁵ Murat Kurt, **Avrupanın Vatansızları Çingeneler**, <http://www.haksozhaber.net/avrupanin-vatansizlari-cingeneler-33269h.htm> ET: 18.04.2015

arasında bulunan “Mıtrıp”lar, genellikle Güney-Doğu Anadolu Bölgesi’nde (Hakkari, Mardin, Cizre, Siirt, Van) yaşamlarını sürdürmektedirler.⁶

1.2. Çingenelerin Anadolu’ya İlk Gelişleri

Tarih boyunca her türlü ırkçı, ayrımcı, insanlık dışı baskı ve zorbalığa maruz kalmış olan Çingenelerin dünyadaki toplam sayılarına ilişkin net bir veriler sunmak mümkün değildir. Ancak Çingene dernekleri, dünyadaki toplam Çingene nüfusunun 40-45 milyon civarında olduğunu, bu nüfusun 30 milyonluk kısmının, Çingenelerin anavatanı olan Hindistanın Kuzey-Batı bölgelerinde (Banjara, Rajasthan ve Penjab) yaşadıkları tahmin edilmektedir. Geriye kalan 15 milyonluk nüfus ise Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, dünya coğrafyasının çeşitli bölgelerine yayılmıştır.⁷

Anadolu’ya Çingenelerin ilk geliş tarihleri bilinmemektedir. Sampson’a göre; Çingeneler, anavatanları Kuzey Batı Hindistan’dan Afganistan ve İran üzerinden Anadolu’ya, özellikle 9. Yüzyılın sonuna doğru ve 10. Yüzyıl başından itibaren gelmeye başlamıştır. Anadolu’ya gelen Çingenelerin önemli bir kesimi Anadolu’da kalmış ve kesin olarak yerleşmiştir. İstanbul’a geliş tarihleri 1050’dir. Önemli bir kesimi İstanbul üzerinden Balkanlara gitmiştir. Balkanlara yerleşenler ise 14. yüzyılın sonundan ve 15.yüzyılın başından itibaren Avrupa’nın değişik ülkelerinde dağılmışlardır.⁸

Türkiye coğrafyasında yaşayan Çingenelerle ilgili olarak ulaşılabilen en eski yazılı kaynaklar Bizans Dönemi’ne aittir. Bizans arşivleri incelendiğinde Çingene topluluklarının varlıklarının 835 yılına kadar uzandığı görülebilmektedir. Söz konusu arşivlerde Kilikya’nın Anazarbas şehri ilk yerleşim yeri olarak yer bulmaktadır.⁹

Çingene toplumunun Türklerle olan ilişkileri Selçuklular zamanında başlamıştır. Daha sonra üç kola ayırabileceğimiz Çingene gruplarından biri olan Rom’lar, Anadolu’dan Avrupa’ya göçmüşlerdir.

⁶ Arayıcı, s,242.

⁷ Arayıcı, s,18.

⁸ Arayıcı, s,235.

⁹ Tayyip Gökbiçgin, **Çingeneler**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1988, s,421.

Osmanlı Devleti döneminde Çingenerle ilgili yönetsel düzenlemeler yapılmıştır. Üç Çingene grubundan biri olan “Çingene Sancağı” grubu ise “Liva-i Çingane” isimli bölgeye yerleşmişlerdir. Bu grup daha çok ordu ve devlet işlerinde çalışmıştır.¹⁰

Osmanlı sonrası; genç Cumhuriyet döneminde Lozan Antlaşması uyarınca; Yunanistan’dan gelen ancak net rakamları belirli olmayan ciddi bir Çingene nüfusu vardır. Lozan antlaşması’na göre Yunanistan ile “nüfus mübadelesi” yapılmıştır. Bu çerçevede, Yunanistan’da yaşayan Türk azınlıkla beraber büyük bir Çingene grubu Türkiye topraklarına gelmiştir. Sonraki süreçte gönüllü göçmen statüsünde Bulgaristan ve Yugoslavya’dan Çingener Türkiye’ye giriş yapmışlardır.”¹¹

Osmanlı İmparatorluğu’nda Çingene Toplumunun yaşam biçimi ve sosyal-ekonomik ilişkileri açısından çeşitli görüşler vardır;

Çingenerin her zaman için Osmanlı Devleti’yle iyi ilişkiler içerisinde bulunduğuna dair görüşler dikkat çekmektedir. Bu görüşe göre Çingener, devlet ile olan ilişkilerinde, hiçbir zaman sorun yaşamamışlardır.¹² Bir başka görüşe göre ise;

*“XVI. yüzyıl Osmanlı toplum yapısının olumsuz yönde etkilenmesinde; fuhuş, soygun, cinayet ve hırsızlığın yayılmasında Çingene gruplarının büyük rolü olmuştur. Hatta olumsuz hareketlerinden dolayı İstanbul’dan atılmaları için fermanlar çıkartılmış, fuhuş gibi durumlarda ise hükümet tarafından kovuşturmaya uğramışlar ve çeşitli şekilde şiddetli cezalara çarptırılmışlardır.”*¹³

Ancak tüm kaynaklar açıkça göstermektedir ki; Osmanlı Devleti sürekli bir şekilde, Çingeneri yerleşik hayata geçirme çabası içinde olmuştur. Söz konusu politikanın sebebi, Çingeneri yerleşik yaşama geçirerek onlardan vergi toplayabilme çabasıdır.

¹⁰ Suat Kolukıncık, **Dünden Bugüne Çingener**, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.12.

¹¹ Ali Rafet Özkan, **Türkiye Çingeneri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s.75.

¹² Duygulu, s.20.

¹³ İsmail Altınöz, **Osmanlı Toplumunda Çingener**, Tarih ve Toplum, Sayı: 137, Mayıs 1995, s.25.

Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde, Lozan Anlaşması çerçevesinde uygulanan Nüfus Mübadeleleri sonucu, azımsanamayacak sayıda Çingene, Yunanistan'dan Türkiye'ye giriş yapmıştır.

1.3. Çingene Nüfusu

Dünya üzerinde yaşayan Çingenelerin toplam sayıları “asimilasyona” uğramışlarla birlikte 30-40 milyon arası değişmektedir. Bugün hemen hemen tüm ülkelerde Çingene azınlıkların yaşadığını söyleyebiliriz. Çingene Toplumunun tamamının yerleşik yaşam biçiminde hayatlarını sürdürmemelerinden ötürü birçok uluslararası Çingene örgütü, rakamların aslında çok daha yüksek olduğu tahmin etmektedir.

Avrupa'da yaşayan toplam Çingene sayısı ile ilgili olarak, kimi uzmanlar 12 milyon, kimileri ise 10-15 milyon tahmininde bulunmaktadır.

Aşağıdaki tabloda görebilceğimiz üzere dünya üzerinde en fazla Çingene, 2,5 milyon nüfus ile Romanya'da yaşamaktadır.

Türkiye'de ise resmi nüfus sayımlarında etnik unsurların istatistiki tutulmamasına karşın, çeşitli akademik çalışmalar ve raporlara göre toplamda 400-500 bin arası Çingene nüfusunun var olduğu tahmin edilmektedir.

Avrupa'da Yaşayan Çingenelerin Toplam Sayısı		
Ülke	En Az	En Fazla
Arnavutluk	90.000	10.000
Almanya	150.000	200.000
Avusturya	20.000	25.000
Belçika	25.000	30.000
Beyaz Rusya	10.000	15.000
Bosna Hersek	30.000	40.000
Bulgaristan	700.000	800.000
Çek Cumhuriyeti	250.000	300.000
Danimarka	1.500	2.000
Estonya	1.000	1.500

Finlandiya	8.000	10.000
Fransa	280.000	340.000
Hırvatistan	20.000	30.000
Hollanda	35.000	40.000
İngiltere	90.000	120.000
İsveç	30.000	40.000
İsviçre	30.000	35.000
İrlanda	25.000	35.000
İspanya	700.000	800.000
İtalya	90.000	110.000
Kıbrıs	500	1.000
Letonya	5.000	7.000
Litvanya	2.500	3.000
Lüksemburg	100	150
Macaristan	550.000	600.000
Makedonya	120.000	160.000
Moldovya	20.000	25.000
Norveç	2.000	3.000
Polonya	40.000	50.000
Portekiz	40.000	50.000
Romanya	1.800.000	2.500.000
Rusya	300.000	400.000
Slovakya	480.000	520.000
Slovenya	8.000	10.000
Türkiye	400.000	500.000
Ukrayna	50.000	60.000
Yugoslavya	400.000	450.000
Yunanistan	200.000	300.000
Toplam	7.003.000	8.712.650

Tablo 1: Dünya Geneline Çingene Nüfus Sayıları¹⁴

1.4. Söylencelerde Çingene İmgesi ve Önyargısı

Tezimiz kapsamında Çingene toplumuna yönelik ırkçı, ayrımcı ve nefret içerikli söylemlerin analizini yapmaya çalışacağız. Söz konusu ayrımcı dilin yaygınlaşmasında yıllardan beri süregelen söylencelerin payı çok büyüktür.

¹⁴ Arayıcı, s,38.

Mitolojik söylenceye, Hz. İbrahim'in ateşe atılmasını melekler engellemek isterler. Ancak bu meleklerin karşısında Çin ve Gane isimli kardeşler ensest ilişkiye girerler ve melekler ilişkiyi görmemek için gözlerini kapatırlar. Şeytan da savunmasız kalan Hz. İbrahim'i ateşe atar. İbrahim'in soyundan gelenler ve müritleri bu olayı lanetlemişler, iki kardeşe şu şekilde beddua etmişlerdir: "Sizlerin soyu yatacak yatak, yaşayacak vatan görmesin." Bu söylenceye göre; hem "Çingene" isminin ortaya çıkmasının etimolojik kökeni hem de Çingenelerin göçebe hayatı sürmelerine neden olan olay budur.

Bir başka söylenceye göre Çingene'lerin vatansız oluşu Tanrı'nın bir hatasıdır. Tanrı tüm ırklara toprak ve yiyecek dağıtmış, ancak Çingeneleri unutmuştur. Ve bunun üzerinde Tanrı onların sürekli dolaşmalarını istemiştir.¹⁵

"Hz. İsa'nın çarınha gerilmesinde kullanılacak çivileri yaptırmak için iki asker görevlendirilir. Askerler önce iki Yahudi sonra da Suriyeli bir demirciye giderler ve her üçüne de çivileri yaptıramazlar. Çivileri Çingene demirci yapar. Ancak üç çivi bittiğinde ölen diğer üç demircinin sesi demirciye dördüncü çiviye yapmaması için yalvarır. Buna rağmen Çingene demirci dördüncü çiviye tamamlar fakat onu bir türlü soğutamaz. Çiviye gömmek için çaba gösterir ama çivinin ışığı her yana yayılmaktadır. Bu durumdan korkan Çingene her şeyi bırakır kaçır ancak çivi Çingeneyi takip etmeye devam eder. Çingenelerin bir yerden bir yere dolanıp durmalarının nedeni budur"¹⁶

Sayıları çoğaltılabilecek onlarca söylenceye dikkat çeken nokta, bu söylencelerin ve efsanelerin önyargılı bilgilerle dolu olduğu gerçeğidir. İnsanlar; bilinmeyen hakkında sürekli rivayetler üzerinden düşünsel kurgular yaparlar. Çingenelerin yazılı tarihi olmayışı, daha doğrusu Çingenelerin tarihini başka toplumların tarihleri üzerinden okunması bu duruma neden olmaktadır. Gruplar arası ilişkiler azaldıkça, önyargılı söylencelerin uzun yıllar süreceğini düşünmekteyiz.

¹⁵ Kolukırık, s, 122.

¹⁶ Isabel Fonseca, **Beni Ayakta Gömün, Çingeneler ve Onların Yolculukları**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul. 2002, s,104.

1.5. Çingenelerin Sosyal Yaşamı

Çingenelerin hem yerleşik hem de göçebe yaşam tarzlarını devam ettirdiklerini söyleyebiliriz. Tarihsel olarak yaygın bir şekilde sürekli yer değiştirdiklerini ve birbirleriyle olan ilişkilerde sıkı bir bağa sahiptirler. Kültürel değerlerini yaşama noktasında geleneksel bir yapıya sahiptirler.

Çingene toplum yapısına ilişkin birçok araştırma yapmış Lemon, Çingeneleri sosyal yapılarını üç gruba ayırmaktadır; “Bu gruplar, eklemlenmiş aile yapısındaki, bünyesinde büyükanne ve büyükbabayı da barındırabilen Serha, akrabalarından oluşan, nüfusu zaman zaman 100 atlı arabaya ulasan Aşiret ve daha da büyük toplulukları ifade eden Natia’dan oluşmaktadır.”

Çingeneler aile kavramına çok önem vermektedirler. Kan bağıını tüm ilişkilerden üstün görmektedirler. Evlilikler de kendi yapıları içinde gerçekleşmektedir. Yukarıda bahsedilen üç ana grup içinden evlilikler genel bir “kimlik koruması” olarak değerlendirilebilir.

Evlilik gibi, evlilik törenleri de Çingeneler arasında önemli bir yere sahiptir. Dini ya da medeni tören zorunlu olmamakla birlikte, önemli olan geleneksel Çingene törenidir. Bu tören dâhilinde, yaşlı bir kadın gelinin bekâretini kontrol eder ve sonucu bir mendil yardımıyla herkese açıklar.¹⁷

Çingenelerin dini yaşamlarına ilişkin değerlendirmelerde; Çingenelere yöneltilen en büyük eleştirilerden biri herhangi bir dine mensup olmamaları ya da herhangi bir dini ritüeli uygulamamalarıdır. Çingeneler dünya üzerinde çoğunlukla bulundukları ülkelerin dinini kabul edip ona uygun bir yaşam sürmektedirler.

1.6. Çingenelerin Meslekleri

Geleneksel Çingene meslekleri arasında genel olarak demircilik, nalbantlık, bakırcılık, sepetçilik, elekçilik, kalaycılık, seyislik, hurdacılık, çiçekçilik, sifacılık,

¹⁷ Henriette ASSEO, **Çingeneler: Bir Avrupa Yazgısı**, , Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2007. s, 118.

falcılık, ayı oynatıcılığı, akrobatlık, müzisyenlik, oymacılık, madencilik, çengilik, bohçacılığı sayabilmek mümkündür.

Çingenelerin iş seçiminde aile içi sınıflandırma ve bölümlleme önemlidir. Ailenin kadın bireyleri çiçekçilik, bohçacılık, falcılık, çengilik, sepetçilik, sifacılık gibi mesleklerle ilgilenirken, erkekler ise demircilik, kalaycılık, müzisyenlik, nalbantlık, hurdacılık gibi mesleklerle uğraşırlar. Çocuklar ise genel olarak ayakkabı boyacılığı, simitçilik/ isportacılık, dilencilik gibi işlerle ailelerine katkıda bulunmaya çalışmaktadırlar.

1.7. Çingene Toplumun Eğitim Ve Dilsel Sorunları

Çingene toplumunun günlük hayatlarında yaşadıkları en önemli sorunlar olarak ekonomik, kültürel ve eğitim sorunlarını söyleyebiliriz. Bunlar içinde kuşkusuz en önemlilerinden biri; Çingenelerin yaşam biçimlerini değiştirecek olan anadilde ve kültürde yapılan temel öğretimden herkesin etkin bir şekilde yararlanmamasıdır. Eğitim ve öğretim, nasıl bir toplumun değişiminde ve gelişiminde etkin bir rol oynuyorsa, aynı şekilde Çingenelerin yaşamlarını değiştirmede de önemli bir rol oynamaktadır. Çingelerin önemli bir kesimi, halen okur-yazar değildirler.

Yüzyıllar boyunca sistematik olarak uygulanagelen ırkçı, ayrımcı ve asimilasyoncu politikalar, Çingene toplum yapısını derinden etkilemiştir. Söz konusu asimilasyon politikaları özellikle eğitim ve öğretim alanında Çingenelerin toplumsal yapısında ciddi tahribatlara neden olmuştur. Çingeneler, özellikle zorunlu olarak göç etmek ve yaşamak zorunda kaldıkları Avrupa ülkelerinin kültürlerinin, dillerinin, dinlerinin, yaşam biçimlerinin etkisi altında kalmışlardır. Ne yazık ki bu durum Çingenelerin kendi ulusal ve kültürel kimliklerini unutmalarına neden olmuştur. Yetişkin Çingenelerin büyük bir çoğunluğu, yaşadıkları ülkelerin resmi ya da ulusal dilinde ve kendi dilleri olan “Romani” dilinde okuryazar değildirler. Özellikler

göçebe yaşamı sürdüren Çingenelerin çocuklarının, resmi dilde veya anadillerinde eğitimi başlı başına bir sorun oluşturmaktadır.¹⁸

Çingene çocuklarının, okullarına devam edememesi veya başarısız olmalarında birçok neden sıralanabilir. Bunlardan birincisi ekonomik yetersizliklerdir. Sosyal yaşama ve iş yaşamına katılımda ciddi sorunlar yaşayan Çingene ailelerinin ayrıca çocuklarının eğitimi için bütçe ayırması çok olanaklı değildir.

Bir başka sorunda, hem öğretmenler tarafından dolayısıyla da sınıftaki diğer öğrenciler tarafından önyargılı davranışlarla karşılaşmalarıdır. Çingene çocukları, öğretmenlerce özellikle arka sıralara oturtulmaktadır. Böylece ilgisizliğe maruz kalan çocuklar, kötü alışkanlıklar edinmeye başlamaktadır.

Türkiye’de uygulanagelen eğitim politikaları ve pratikleri, Çingene toplumuna yönelik ayrımcılığa dair örneklerle doludur.

¹⁸ Arayıcı, s. 46

2. NEFRET SÖYLEMİ VE DİL

Dile gerek dışarıdan bir gözlemci olarak gerekse onu kullanan biri olarak baktığımızda dilin hem düşüncelerimizi anlatmaya yarayan bir araç, hem de diğer insanlarla iletişim kurmamızı sağlayan bir ortam olduğunu görürüz. Bu da gösteriyor ki, dilin sadece bireyle değil toplumla da çok sıkı bağları vardır. Dili içinde yaşadığımız toplumda kazanır, dil ile dünyayı tanır, ona anlam vermeye çalışırız. Toplumbilimciler buna “gerçeğin toplumsal açıdan oluşturulması” demektedir.¹⁹

Gündelik yaşam içinde ırkçılık, söylemler aracılığıyla yeniden-üretilmektedir. Gündelik konuşmalar gündelik popüler ırkçılığın doğal sonucudur. Etnik klişeler ve önyargılar böylelikle, söylentiler gibi, daha hızlı yayılırlar. Diğer bir deyişle, toplumsal yaşam sürecinde, tüm toplumsal pratikler iktidarın ideolojisi tarafından belirlenmiş olan ırkçı düşünüş, söylem ve eylemlerin sıradanlaşmış bir biçimde tekrarlandığı ve yeniden üretildiği süreçler olarak da görülebilir.²⁰

Egemen anlayışın, azınlıklara ve ötekilere yönelik iletişimin zayıflaması ya da kesilmesi sonucunda kendi güçlü olanın yanında gören birey, “öteki”ne söylemsel ya da eylemsel şiddet uygulamaya yönelmektedir.

Egemen toplumsal grupların, azınlıkları ve ötekileri, kendi düşünüş biçimlerinin ve anlayışlarının dışına iterek marjinalleştirilmesi temel olarak söylemsel şiddet yoluyla gerçekleştirilir. Kitle iletişim araçları da tam da bu noktada şiddeti kitleselleştirerek meşrulaştırır.

İnsan ve toplum tarihinin devinimsel niteliği dil ve söylem üzerinde de yansımaları bulur. Dolayısıyla dil de toplum gibi dinamik bir yapıya sahiptir. Ancak onun bu dinamizminin öznesi dilin gelişimini gerçekleştiren insandır. Öte yandan bu dilsel yaklaşıma göre, kitle iletişim aralarının da içeriğini, dil ve ileti yapısını onların mülkiyet ve sahiplik yapısından bağımsız düşünmek olanaklı değildir. Kitle iletişim

¹⁹ Ahmet Kocaman, **Söylem Üzerine**, Ankara, ODDÜ Yayıncılık, 2009, s.27.

²⁰ Teun A. van Dijk, "Discourse and Racism," **A Companion to Racial and Ethnic Studies**. (Eds. D. T. Goldberg, John Solomos). Blackwell Publishing, Blackwell Reference Online. 31 March 2007 http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616317.

araçlarının yapısal süreçlerini denetleyen mekanizmalar onun dilsel içeriğini de denetlerler.

2.1.İletişim ve Dil

Dil yazınsal ve görsel işaretler, duysal çağrılar ve seslerden oluşan ve anlam üretme ve paylaşma için kullanılan inşa edilmiş semboller sistemidir. Bu yansız görünen tanımın ötesinde dil, insan yaşamındaki ilişkilerin yürütülmesi için gerekli iletişimi sağlamada ve insanın kendini ve amaçlarını gerçekleştirmede kullandığı araçtır. Dil kullanımıyla düşünce, inanç, duygu ve bilinç biçimi ifade edilirken, aynı zamanda düşünce, inanç, duygu ve bilinç etkilendirir ve biçimlendirilir.²¹

Dil gerçekten de düşüncelerimizi ve duygularımızı ifade etmemize diğer insanlarla iletişim kurmamıza yarayan bir araçtır. Yani dilin toplumsal bir yapısı vardır. Toplumsal yaşama katılma anlamında en önemli araç olan dil, içinde geliştiği toplumun değer yargılarından ve kültüründen izler taşır.

Yaşamsal döngü içerisinde kendini yeniden ve yeniden üreten insan aynı zamanda dilini de üretir. Yani insanın hayata dair tüm pratiği içerisinde, dil üretilenden bağımsız değildir. Her ürün gibi kendini üretenden bağımsız düşünülemez ve ondan izler taşır.

Yapısal dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure, dili toplumsal olarak yerleşmiş dilsel birimler ve kurallar (dil) ve fiilen üretilen, bireysel etkinlik şekliyle iki kategoride ele almıştır.

Toplumsal kurum olarak dil, düşünceleri anlatan örgütlenmiş bir göstergeler sistemidir. Dilbilimin görevi bu örgütlenmiş sistemin anlam üretimini sağlayan kuralları incelemektir. Dil parçalara ayrılabilir, öyleyse çözümlenebilir.

Dil insanların verdikleri anlamlara göre biçimlenen bir yapıdır ve anlam, kelimenin kendisi değil, onu kullanan ve anlayan insandadır. Üstelik anlam zamana

²¹ İrfan Erdoğan, **İletişimi Anlamak**, Ankara, Erk Yayınları, 2011, s.201.

ve mekana göre göre de değişir. Üstelik anlam, zamana ve ortama göre de değişir. İnsanın olay ve nesneleri tanımlamasına, tanımlamada tanımlamayı yapanın niyetine, elindeki araçlara ve alıcının anlama isteğine bağlıdır.²²

Dil ayrıca insanın üretim faaliyetine doğrudan doğruya bağlıdır. Sadece üretim faaliyetine de değil, insanın diğer bütün emek seferlerindeki- üretimden temele, temelden üstyapıya kadar öbür faaliyetlerine de doğrudan doğruya bağlıdır. Bunun için, dil, üretimdeki değişiklikleri direk olarak, temeldeki değişiklikleri beklemeden yansıtır. Bu nedenle dilin aksiyon seferleri hemen hemen sınırsızdır.²³

Dil, insanlar arası iletişim süreçlerinde, kullanım biçimine göre değer yargıları üretmektedir. Dilin üretim süreci, hâkim kültür ve ideolojinin sahipliğinde gelişmektedir. Dolayısıyla dilin toplumsal yapısı, tarihsel anlamda neden sonuç ilişkisi içerisinde gelişen toplumsal davranış biçimlerini direk olarak etkilemektedir.

2.2. Egemenlik Aracı Olarak Dil ve Şiddet

Egemenlik kavramının tarihsel, toplumsal ve siyasal temeli göz önüne alındığında ve kavramın olumlu- olumsuz içeriğine dikkat edildiğinde egemenlik sorununun özünde bir insan sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Jean Jacques Rousseau'nun toplumsal sözleşme kuramında dile getirdiği “egemenliğin devlete ait olması” düşüncesi daha geniş topluluklar ve aile ilişkilerinde de kendini gösterir. Karl Marx, egemenliği sınıf ve üretim ilişkileri üzerinden yorumlar ve egemenlik ilişkisinin en önemli koşulunun “ötekilerin isteklerinin ve haklarının gasp edilmesi” olduğunu söyler.

Dil bir yandan toplumsallaşmaya olan katkısından dolayı doğrudan topluma bağlı olduğu için, diğer yandan insan ilişkileri hakkında düşünce oluşturmak ve bu düşünceler temelinde hareket ettikleri için yararlanılan önemli bir araçtır. Dil hem iletişimin hem de ideolojinin aracıdır. Çünkü toplumsallaşma süreci ideolojileri de

²² Alaaddin Asna, **Önce İletişim Vardı**, İstanbul, Derin Yayınları, 2003, s.94.

²³ Şerife Yıldız, **Dil Kültür İletişim ve Medya**, Ankara, Sinemis Yayınları, 2005, s.18.

oluşturur. Her ki durumda da, yani salt iletişim modellerinde veya ideoloji temelinde, dil egemenliğin ve şiddetin aracına dönüşür.²⁴

Tarihsel süreç sonunda kapitalist üretim ilişkilerinin tamamen güç üzerinden konumlandığı unutulmamalıdır. Gücün kimin elinde olduğu, toplumsal ilişki ve çelişkileri doğrudan etkilemektedir. Güç toplumun bir bölümüne karşı kullanılırsa, insanlar üzerinde baskı mekanizmasına dönüşür. Egemenliğin hizmetindeki güç kendi dışındaki tüm grupları araçlaştırır, onları hor görür, ötekileştirir ve şiddet uygular.

Bazı sesleri, sözcükleri ve deyimleri bilinçli olarak kullanırız. Kullanılmak istenen sesler ve sözcükler yardımıyla hesaplanan hedeflenen noktaya varılır. Ancak dilsel araç kurallara uygun olan birtakım dilsel olanaklara bağlı olan, sosyal ve kurumsal bağlamları ortaya koyan dil geleneğinin esaslarından oluşmaktadır. Dil ve şiddet arasındaki ilişki dilsel şiddet bağlamında irdelendiğinde sözcüğün gücü daha az dikkat çeker.

Şiddet sorunsalının merkezinde şüphesiz ki fiziksel şiddet bulunur. Yani şiddetin asıl konusu bir kişi ya da gruba yönelik olarak uygulanan kaba güç kullanımıdır. Yani şiddet isteyerek ve kasıtlı olarak bir başkasının bedenini yaralamaya, ona zarar vermeye yönelik güç kullanımına dayalı bir eylemdir. Şiddetin adresi bir kişi ya da gruptur.

Ayrımcılık ve onun getirdiği ayrımcı davranışlar şiddetin öteki adı gibidir. Ayrımcı davranmanın, eylemde bulunmanın farkına varamayan insan, gerekçelendirme eylemini haklılaştırma sürecinde “iyi”yi amaçladığı sanısına bile kapılabilir. Hatta şiddet uyguladığı kişinin haklarını koruduğundan bile söz edebilir. Aile içi şiddet olaylarında bu, sık sık karşılaşılan bir durumdur. Şiddet, başlangıç noktası olarak, düşünmede ve dildedir; toplumsaldır, tarihseldir, kültürel. Zaman zaman dışdünya ögeleri düşünmede ve dilde olan şiddetin görünürlüğünü, duyuşsal-algısal oluşunu sağlayan aracı ortamlar haline getirilirler. Tarihsel, kültürel içerikli şiddet, psikik ve organik olanı, biyolojik olanı harekete geçirebilmektedir. Şiddet;

²⁴ İmran Karabağ, **Dil ve Şiddet**, İstanbul, İkaros Yayınları, 2010, s.49.

tarihsel ve kültürel olan nedenler, inorganik, organik ve psişik olanlarla görünürlük kazanmaktadır.²⁵

Gerçekte hemen her gün aile içerisi, okullar, iş yerleri, sokaklar, sanat ve kültür yapıtları (filmler, bası yayın organları, dizi filmler, tiyatro oyunları) gibi tüm yaşam alanlarında farklı biçimlerde de olsa sözlü şiddet örneklerine tanık oluruz. Bu türden saldırıların amacı bir kişi ya da gruba iradeleri dışında istekler dayatmak ve bir şekilde düşünce ve yaşam biçimlerine egemen olmaktır. Bu tür sözlü saldırılar toplumdan topluma, bölgeden bölgeye farklılıklar göstermektedir.

Sosyal, kültürel ve politik gelişmeler tarihsel süreç içerisinde insanın insana, bir grubun başka bir gruba veya bir toplumun başka bir topluma yönelik dilsel ve fiziksel şiddet uygulamalarıyla şekillenmektedir. Daha çok etnik, dinsel ve politik söylemler bölgesel ve uluslararası çatışmalara geçmişte olduğu gibi günümüzde de neden olmaktadır. Bazen bir beden hareketi, bazen çizilmiş bir resim, bazen bir jest veya tonlama, dilsel semboller olarak şiddet içerikli ifadelerle ortaya çıkar.

Her dil, en ilkel ulusun konuştuğu dil dahil, yalnızca doğanın en değerli eseri olarak değil, aksine örgün bir etkinlik olarak düşünülmeli ve incelenmelidir. Toplamların dilleri, bu dillerin gramer yapıları ve söz dizilimleri toplamların düşüncelerini etkileyebilmektedir. Çünkü insanların görsel ve düşünsel algıları, içerisinde yaşadıkları kültürde edindikleri dille şekillenmektedir. Dil, düşünsel, sosyal ve politik etkinlikleri iletişim boyutuna taşıdığı için kültürün en önemli unsuru sayılmaktadır.

Özünde dil bir kültürdür, ancak şiddet bir kültürsüzlük göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Dil ve şiddeti birbirinden ayıran ve farklılaştıran şey belirli ölçüde hem doğa ve kültür hem de medeniyet ve barbarlık arasındaki farklılık prensipleridir. İnsan yaşadığı toplum içerisinde belirli aşamalardan sonra kendi doğallığını da, doğal dilini de yitirir. Çocukluk dönemlerinden itibaren insaba ait doğallık da bozulmaya başlamaktadır. Bu yüzden ki insanın doğuştan sahip olduğu orijinal dil, yaşadığı toplumdaki kültürün dayatması yüzünden yok olmak

²⁵ Betül Çotuksöken, “Şiddetin Antropolojik Temeli” Kocaeli Üni. V.Uluslararası Felsefe Kongresi, 10-12.05.2007 s.15.

zorunda kalır. Yani içgüdülerin dili dediğimiz bu doğal dil, süreç içerisinde, özünde şiddet unsurlarını fazlasıyla barındıran ve çoğaltan kültürün diline dönüşmektedir. Sonradan öğrenilmiş bu dil kalıcı olur ve insanın kendi içerisindeki çatışmaları dışarıya şiddet olarak yansıtır. Bu aslında şiddetin dilinin toplumsal kaynaklı olduğunu göstermektedir.

2.3. Söylem

Etimolojik olarak söylem terimi, Latince “discurrere” (oraya buraya koşuşturma, gidiş gelişler) kelimesinden ve/veya “uzaklaşma”, “erime”, yayılma” ile “discursus” kelimesinin mühtelif versiyonlarına karşılık gelir; mecazi anlamda da “özne hakkında uzun uzadıya konuşma”, “bir şey hakkında iletişim” anlamına gelir.²⁶

Söylem dil ve iletişim pratiği olarak adlandırılabilir. İnsanlararası günlük yaşam pratikleri ve birbirleriyle olan etkileşimleri iletişimsel etkinliklerle ortaya çıkar. Bu iletişimsel etkinlikler, toplumun kendini ifade ediş tarzına ve dolayısıyla söyleme dayanmaktadır. Toplumsal yaşamın, kültürün ve değer yargılarının tüm pratikleri toplumun söylemini, dünyayı anlama ve anlamlandırma biçimini göstermektedir.

Psikoloji alanı içinde, dili sadece zihinsel süreçlerin bir temsili ve iletişimi aracı olarak gören ana akım anlayışa karşı bir yaklaşımla, dilin sosyal etkileşimler bağlamında nasıl inşa edildiği ve sürdürüldüğü üzerine çalışmalar söylem üzerine ilk kavramsallaştırmaları ortaya çıkarmıştır. Sosyal psikoloji perspektifiyle, söylem toplumsal bir pratiktir.²⁷ Dolayısıyla söylem, insanın toplumsal varlığında hayat bulup ete kemiğe bürünürken, insanlar da toplum içerisinde kullandığı dille şekillenir. Edibe Sözen’e göre söylem bir meta eylemdir ve ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil

²⁶ Edibe Sözen, **Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, İstanbul, Paradigma Yayınları 1999, s.19

²⁷ Melek Göregenli, “**Nefret Söylemi ve Nefret Suçları**”, Mahmut Çınar (Ed), Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013, s.58.

pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Söylem, sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi, sosyal hayatın tüm yönleri ile ilişkindir.²⁸

Toplumsal bir pratik olarak söylem, gruplara aidiyeti ve gruplar arası ilişkileri inşa eder, anlamlandırır hatta meşrulaştırır. Diğer bir deyişle, insanlar belirli bir grup içinde paylaşılan inançları, temsilleri tutumları veya grubun ideolojisini söylemler aracılığıyla inşa ederler. Bu nedenle, bir toplumda yapılacak olan belirli bir söylem analizi, bu söylemi inşa eden ideolojik arka planın nasıl bir grup aidiyeti tasavvur ettiğini bizlere gösterecektir.²⁹

Tezimiz kapsamında kitle iletişim araçlarında ve görsel sanat yapımlarında kullanılan nefret söyleminin toplumsal linç ikliminin oluşmasında ne derece etkili olduğu gösterilmeye çalışılacaktır. Söylem kullanım biçiminin; hâkim çoğunluğun dışına itilmiş olan, “öteki” olarak sınıflandırılan toplumsal grupların varoluşunu nasıl tehdit edebildiği analiz edilmeye çalışılacaktır.

Eleştirel Söylem Analisti Teun A. van Dijk söylemi, toplumsal bir bağlamda dil kullanımını olarak ele alır, iktidar ve dil arasında bir ilişki olduğunu öncül kabul eder. Bu nedenle, söylemin ideolojiden bağımsız düşünülmemeyeceğini savunur. İktidar diğer insanlara ve gruplara hükmetmekle ilgilidir, iktidar sadece diğer insanların eylemlerini ya da özgürlüklerini kontrol etmekle yetinmez. Aynı zamanda onların zihinleri, nasıl ve ne düşünebilecekleri, bilgi kavramları, tutumları, düşünce ve ideolojileri üzerinde de denetim kurmak ister. İşte bu noktada söylemin önemi ve iktidarla arasındaki ilişki ortaya çıkar. Çünkü Van Dijk, toplumda zihinsel denetimi sağlamak için söylemi denetlemek ya da bizzat üretmek gerektiğini ifade eder. Söylemi denetlemenin ön koşulu ise söylemin bağlamını (kimin söylediği, ne tür bir niyet ile söylediği, ne durumda kime söylediği vs.) denetlemektir. İnsanlar bilgi, tutum ve ideolojileri söylem yolu ile benimserler. Bu yüzden, söylemin kontrol edilmesi yalnızca gazetelerin değil, aynı zamanda muhtemelen okuyucuların zihinlerinin de doğrudan olmasa da dolaylı olarak kontrol edilmesi anlamına gelir. Dijk, daha açıklayıcı olmak adına şu örneği verir: “gazeteler üzerinde denetim

²⁸ Hakan Yılmaz, **Siyasal Nefret Söylemi ve Medya**, Konya: Literatürk Yayınları, 2013, s.27.

²⁹ Göregenli, s.58.

kurduğunuzda, dolaylı olarak insanların Kürtler ya da toplumdaki başka bir grup hakkında neler düşüneceklerini kontrol edersiniz”.³⁰

Foucault, tüm söylemler iktidar tarafından üretilir derken, yine de egemen söylemlere karşı “karşı söylemler” geliştirilerek direniş noktalarının oluşturulabileceğini ekler. Bu durum, söylemi bir güç çatışması merkezi haline getirir. Toplumsal olan içinde anlamlar çatışır mücadele eder, bu mücadele sınıfsal olabilir ya da modern toplumun içinde varlık bulan farklı güç ilişkilerinin anlam üzerinden mücadelesi olabilir. Bu noktada Foucault, söylemi sadece metinlerle sınırlanmış olarak ele almaz. “Güç artık bir söylemdir. Söylem mücadelesi aslında bir güç mücadelesidir”.³¹

İktidar gündelik hayatın içine dağılırken onunla birlikte söylemler de gündelik hayatın her alanına sızmış ve “söylemler” sayesinde iktidar var olurken bireyler kişisizleştirilmiştir. Bu noktada, Lacan “özne-söylem” ilişkisini açıklarken özneyi söylemin bir ürünü olarak ele alıyor. Ona göre “kişilikleri, benlikleri yaratan söylemlerdir”.³²

Çünkü söylem taşıdığı bütün sembolleri ve kullandığı bütün ifade imkânlarını özneye dayatan niteliğiyle, öznenin neyi söyleyeceğine yahut söylemeyeceğine ilişkin adeta zihinsel/dilsel bir barikat inşa eder.³³

Örneğin, heteroseksüel birlikteliği cinsel yönelime atıfta bulunmadan adlandırabilirken, heteroseksüellik kümesi dışında kalan yönelimleri belirginleştirip ayırmak için cinsel yönelimi muhakkak belirtme (gay, lezbiyen, transseksüel) mecburiyeti duyarız. Çünkü heteronormatif kültür bu ilişkileri zihnimizde “olağan ilişkiler” olarak kodlar ve zihnimizi şartlandırır. Bu sebeple, heteroseksüel bir siyasetçiden salt siyasetçi diye bahsedilirken, cinsel yönelimi farklı bir siyasetçinin

³⁰ Teun A. Van Dijk, “Söylem ve İktidar”, Ayşe Çavdar (ed), **Nefret Suçları ve Nefret Söylemi**, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010, ss.12-14

³¹ Yılmaz, s.29.

³² Cevdet Özdemir, “**Kimlik ve Söylem**”, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.2, 2001, s.111 http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/2_2_Makale_5.pdf

³³ Enver Kubilay Yüksel, “Nefret Söylemi: Dil Üzerinden Mücadele Edilmesi Gereken Bir Doppelganger”, Birikim Dergisi, Sayı. 280, Güz 2012, s.153.

ise başına gay/lezbiyen/bisekseül kelimeleri getirilerek hakim heteronormatif kültürden nasıl da farklı olduğunu belirtilir.

“Olağan ilişkileri” merkeze alan söylemsel kodlar; “normal” olarak tanımlanmış grup ve kimlik aidiyetleri dışında kalanları farklı ve normalleşmesi gereken kesimler olarak tanımlar. Hakim kodların dışında kalan grup ve kimlikler ise etiketlenerek, çoğunluğa eklemlendirilmeye çalışılır. Varoluşu nedeniyle ötekileştirilen ancak sindirilmeye çalışılan grup ve kimliklerin farklılıkları kötü bir durummuş gibi söyleme yansıtmaktadır.

Dijk; söylemleri kontrol altında tutan ve yönlendiren kişileri, sembolik seçkinler olarak adlandırmaktadır. Söylemlerin “kamunun genel söylemini” yönlendirdiğini, metinlerin içeriklerinin (semantik makro yapılar) sembolik seçkinlerin belirlediğini ve kontrol ettiğini belirtir.³⁴

Kitle iletişim araçları veya sanatsal, edebi ürünler ile gerçekleştirilen genellemeler, metinle verilen içeriğin, masum bir yorum ya da istisnai bir deneyim olmadığını ifade eder. Tezimizin üçüncü bölümünde, Çingenelere yönelik gerçekleştirilen nefret söylemi örneklerinde de göreceğimiz üzere, genellemeler, önyargıları besleyen en temel unsurların başında gelmektedir. Toplumsal düşünüş biçimi, önyargı içeren metin içeriklerine bakarak kendi zihinsel yönünü belirlemektedir. Söz konusu düşünüş biçimi zamanla toplumsal refleks haline gelerek, standart davranış biçimine dönüşmektedir. Toplumsal yapının da bu dönüşümden nasıl etkilendiğini göstermek araştırmamızın önemli sonuçlarından biri olacaktır.

Tezimiz kapsamında; metin analizi aracılığıyla, dili ve söylemi oluşturan cümleleri egemen ideolojinin güç dengeleri çerçevesinde inceleyerek, söylemin dayandığı tarihsel, sosyal ve ekonomik alt yapıları tespit etmeyi amaçladığımızı söyleyebiliriz. Bir başka deyişle haber metinlerinde, film-dizilerde ve sosyal medyada açık veya örtük bir biçimde yer alan, güç/iktidar ilişkilerinde hakim olan

³⁴ Dijk, s, 19.

ideolojik ön kabullerin ve değerlerin kamuoyuna nasıl yansıtıldığını ortaya koyabilmeyi amaçlamaktayız.

2.3.1. Teun Van Dijk ve Söylem Analizi

Söylem çözümlemeci Teun Van Dijk; söylemi merkeze koymakla birlikte, metnin üreticisi ve okuru da çözümleme kapsamına alır. Metin yazarın ve okurun bir karşılaşma, dolayısıyla da etkileşim alanıdır. Başka bir deyişle söylem, dil kullanıcılarının, yani söyleyenin ve dinleyenin bir tür etkileşiminden oluşur.

Metnin öncelikle ne söylediği, neyle ilgili olduğu, yani metnin anlamı üzerinde durulmalıdır. Bu anlamda metnin semantik çözümlemesi yapılır. Sözcükler, tümceler, paragraflar, metnin semantik yapısını oluşturan öğelerdir. Metnin toplumsal bağlamı, tümceler arasındaki anlamsal ilişki de semantik yapı kapsamındadır. Bu tarz bir sınıflama ve ilişkilendirme, çözümleme sürecinde metnin ideolojik yapısını anlamayı olanaklı hale getirir. Van Dijk'in haber çözümlemelerinde haberin başlığı ve spot bu anlamda önemlidir.

Semantik yapıyı haberin biçim ve retorik yapısına ilişkin çözümleme izler. Biçem sözcüklerin ardışıklığı ve aralarındaki söz dizimsel yapıyla ilişkilidir. Belli sözcüklerin seçilmesi, belli sözcüklerin ardı ardına getirilerek sözdizimsel yapının elde edilmesi metnin biçimsel yapısı açısından önem taşır. Burada hangi sıfatların, hangi adların, hangi eylem sözcüklerinin seçildiği ve hangi sırayla bir araya getirildikleri haberin söylemi açısından çok önemlidir.

Teun A. van Dijk ise söylem kavramına ilişkin yapılan farklı kavramlaştırmaları dikkate alarak söz konusu kavramın üç ana boyutundan söz etmektedir. Bunlardan birincisi, dil kullanımı; ikincisi, inançların iletilmesi ve üçüncüsü ise, toplumsal durumlardaki etkileşim :boyutlarıdır. Birinci boyut daha çok dilbilimi, ikincisi psikoloji ve üçüncüsü de ağırlıklı olarak sosyal bilimlerin inceleme alanına girmektedir Bu noktada van Dijk ilk olarak dil ve ideoloji konusuna odaklanır. Van Dijk söylemi, toplumsal bir bağlamda dil kullanımının özgül bir metinsel biçimi olarak ele alır, iktidar ve dil arasında bir ilişki olduğunu öncül olarak

kabul eder. Söylemi ideolojiden bağımsız düşünemeyeceğimizi savunan van Dijk'e göre, ideolojiler tarafından etkilenen sosyal pratiklerin en önemlileri ideolojileri nasıl elde ettiğimizi, öğrendiğimizi ve değiştirdiğimizi etkileyen dil kullanımı ve söylemdir. Özellikle grupların üyeleriyle konuşurken söylemlerin çoğu ideolojik temelli görüşleri açıklar. Bireyler ideolojik fikirlerin çoğunu akranlarından ve ailelerinden başlayarak diğer grup üyelerini okuyarak ve dinleyerek öğrenir. Sonra ideolojileri televizyon izleyerek, okulda ders kitaplarını okuyarak, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan veya arkadaşlarının ve iş arkadaşlarının günlük konuşmalarına katılarak bir yığın konuşma ve metin formu aracılığıyla öğrenir.³⁵

Tezimizin üçüncü bölümünde incelemiş olduğumuz “kitle iletişim araçlarında nefret söylemi” örneklerinde de gördüğümüz gibi; kimi zaman haber konuları veya yorumlar gerçek olaylara dayansalar da, Dijk'e göre, tüm metinler gazetecinin zihinsel süzgecinden geçer ve orada işlenir. Dolayısıyla medyanın sahiplik yapısı düşünüldüğünde ortaya çıkan haber ve yorumlar, egemen sınıfların ideolojilerinden bağımsız düşünülemez.

Dijk'in söylem analizi kapsamında üzerinde durduğu önemli noktalardan biri de; söylemin toplumsal bağlamıdır. Ona göre her söylem bir sosyal ortamda oluşur. Toplumsal ortamın fikir iklimi ve ideolojik yapısı söylemin oluşumu üzerinde büyük etki yapar. Yani söylem bağımsız bir yapı değildir. Sosyal ve kültürel bağlam içerisinde var olur.

Söylem analizi, dili, toplumdaki etkileri bakımından ele alarak, biçime dayalı dilbilimsel analizden farklılaşmakta, dilbilimsel analiz ile toplumsal analiz arasında bir bağ kurmaktadır. Söylem analizine göre, söylem, “toplumsal pratiğin bir biçimi olarak dilin sözel veya yazılı kullanımı olarak kavramaktadır. Söylem analizinin tahakküm ve eşitsizlik gibi toplumsal sorunlarla ilgilenmesi ve bu sırada, politik bir nitelik taşıması gerektiğini ifade etmektedir. Toplumsal sorunların, karmaşık ve çok çeşitli sorunlar olması nedeniyle, farklı disiplinlerden yararlanılarak çok-disiplinli bir

³⁵ Teun Van Dijk, “Söylem ve İdeoloji” İstanbul, Su Yayınları, 2003, s.35.

yaklaşım benimsenmeli ve diğer taraftan, siyasal seçkinlerin eşitsizlikleri nasıl uygulayıp sürdürdükleri veya meşrulaştırdıkları eleştirel olarak analiz edilmelidir.³⁶

Van Dijk’a göre, tahakkümün yeniden üretilmesi, yalnızca metin ve/veya konuşma ile değil, grup üyelerinin paylaştıkları zihin temsillerinin de etkisiyle gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle söylem ile toplum arasında toplumsal biliş yer almaktadır. Söylemlerin bireyler tarafından üretilip yorumlanabilmesinin önkoşulu toplumsal olarak paylaşılan bilgi ve inançlardır. van Dijk, hem söylemlerin toplumsal yapıları etkileyebilmesinin, hem de toplumsal yapıların söylemi etkileyebilmesinin altında toplumsal bilişin olduğunu ve bunun iki yönlü işlediğini belirtmektedir.³⁷

Söylem analizi yöntemi; daha çok haber üretim biçimi üzerine gerçekleştirilirken, bu söylem toplumdaki egemen söylemlerin bir ürünüdür.

Dili kullananların seçtikleri sözcükler ve söylemler onların aynı zamanda ideolojilerini yansıttığından, ideolojilerde kendilerini dil ile ifade edip biçimlendirirler. Diğer yandan ideolojiler, kimlikler, güç ilişkileri, kültürel değerler dil aracılığı ile ya da dilsel kurgulamalar yoluyla ortaya konulmaktadır. Bu nedenle, medya metinlerinde, dil kullanıcılarının, dil kullanımı ön plana çıkartılmıştır. Bu yüzden de, ideolojiler bütününden oluşan simgesel düzen, dil yoluyla ifade edilmektedir.³⁸

Egemen ideoloji sarmalındaki kitle iletişim araçlarında; eşitsiz, nefret içerikli ve ayrımcı dille yazılan haberlerde, ait olunan etnik, ulusal ve dini kimlik bütün erdemlerin sahibidir. Haber içeriklerinde, hâkim ideoloji tarafından sarmalanmış “çoğunluklar”ın her zaman için haklı olduğu vurgulanır. Onlara göre; “öteki” gruplar ise kendi başlarına var olamayacak, kendi kendilerini yönetemeyecek kadar beceresiz ve güçsüzdür. “Ötekiler” hakim ideolojiye göre hep huzursuzluk kaynağıdır. Medyanın dili sınıf, cins, ırk, din, etnik köken, cinsel yönelim açısından eşitsizliklerle sakatlanmış bir dildir.

³⁶ Bülent Evre, **Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi**, **Medyada Gerçekliğin İnşası**, (Der.) İsmet Parlak, Konya, Çizgi Kitabevi, 2009, s.135-136

³⁷ Evre, s.141

³⁸ Yasemin İnceoğlu, Nebahat Çomak, **Metin Çözümlemeleri**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2009, s,73.

2.4.Yapısalcılık ve İletişim

Yapısalcılık dilsel yapıları öne çıkaran bir yaklaşımdır. Temeli dilbilim ve göstergelere dayanır. Yapısalcılıkta özne geri plandadır. Hatta yok sayılmaktadır. Önemli olan anlam yüklenmiş yapılardır. Dil üzerinden insanı anlama ve anlamlandırma çabası olarak açıklanabilir. Anlamın kaynağı insan değil dildir. Anlamı üreten insan değil yapıdır.

Toplumsal yaşamda var olan her şeyin –kültürel ve sosyal yaşam, gelenek, göreneklerin- metin olarak tanımlanması ve incelenmesini savunan bir anlayıştır.

Tarih boyunca yapısalcılığın sınıf ve ideoloji kavramlarını yadsıdığına dair eleştiriler süregelmiştir. Söz konusu eleştiriler daha çok Marksist çevrelerce yapılmıştır. Marksistlere göre yapısalcılar; insanı ve onun tarihini, toplumsal, ekonomik koşullarını insan yaşamını ve ilişkilerini göz ardı eden darlaştırılmış bir alanda ancak dar anlam çözümlemeleriyle uğraşmaktadırlar. Metinler öne çekilip merkeze alınırken, onların üretici insan ve ideoloji göz ardı edilmektedir, hatta yok sayılmaktadır.

Ferdinand de Saussure dilsel göstergeyi “gösteren” ve “gösterilen”den oluşan iki yönlü bir kavramsallaştırma şeklinde açıklamıştır. “Gösterilen” zihnimizde oluşan soyut bir kavram, bir imgedir. Bu kavramın belli bir ses dizimiyle ifade edilerek ortaya çıkaran somut şekline “gösteren” denilmektedir. Saussure bu iki kavramın birbiriyle sıkı ilişkisi olan ayrılmaz bir bütün olduğunu belirtmektedir.

Saussure işaretler ve nesneler arasındaki ilişkiyi de analiz eder. Ona göre bir toplumun belli nesneleri tanımlamak veya ifade etmek için üzerinde anlaşma sağlayarak seçtiği sözcükler, o toplumun dilinin şifrelerini, kodunu oluşturur. Her toplumun üzerinde anlaştığı bir dil şifresi vardır.

Yapısalcı anlayışın öncüsü diyebileceğimiz Saussure, dil sistemini toplumsal, tarihsel ve ideolojik bağlamından bağımsız olarak ele almıştır. Saussure’e göre soyut

kavramların somutlaştırılmasında kullanılan sözcüklerin seçiminin herhangi bir neden taşımadığını belirtir. Ve bu durumu “nedensizlik ilkesi” olarak ifade eder.³⁹

Barthes ise dil sistemini, mitleri üreten toplum ve kültür sistemlerine uygulayarak mit kuramını geliştirir. Barthes’e göre dil ilk anlamlandırma platformu, mit ise dilin biraz daha üstünde bir anlamlandırma aracını oluşturur.

Barthes’e göre mitler politikadan arınmış izlenimi veren sözlerdir. Diğer bir deyişle okunduklarındaveya mitleştirme yoluyla kurulan belli ritüellere katıldığında, mitler iktidar çatışmalarından kaynaklanan gerçeği, eşitsizliği gözlerden siler. Bunu kurdukları üst dil aracılığı ile gerçekleştirirler.⁴⁰

Barthes Saussure’dan farklı olarak mitleri yananlam ve düzanlam olarak ikiye ayırır. Düzanlam göstergelerin ilk akla gelen birincil anlamlarıdır. Yananlam ise “çağrışımsal” nitelikte olan anlamlardır. İdeolojik anlamlar mitlerin yan anlamları içerisinde geliştirilir. Düz anlamı ise daha basit, karmaşık olmayan, doğrudan anlamlar olarak betimlemektedir.

Kitle iletişim araçları, toplumsal yaşamda “mit”in en sık üretildiği araçlardır. Tezimiz kapsamında, medyada, sosyal medyada, sinemada, dizilerde ve kitaplarda çingenelere yönelik gerçekleştirilen nefret söylemi analiz edilecektir. Söz konusu analiz kapsamında, nefret içerikli sözcüklerin “yan anlam” oluşturacak şekilde kullanıldığı örneklerde analiz edilecektir.

2.5. Marksizm ve İletişim

Marx ve Engels analizlerinde sürekli olarak, egemen ideolojinin, egemen sınıfların fikirlerinden oluştuğunu belirtirler. “Egemen sınıfların fikirleri her dönemde egemen fikirlerdir. Yani toplumsaki maddi gücü yöneten sınıf aynı zamanda entelektüel gücü de yönetmektedir. Maddi üretim araçlarını kendi tasarruflarında tutan sınıf aynı zaman da zihinsel üretim araçları üzerinde de kontrole sahiptir. Bu

³⁹ Nazife Güngör, İletişim, Kuramlar Yaklaşımlar, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011, s.191

⁴⁰ Güngör, s.193

nedenle genel olarak konuşursak, zihinsel üretim araçlarından mahrum kalanların fikirleri, egemen sınıfın fikirlerinin etkisi altında kalırlar.”⁴¹

Her insan imgelem yeteneğine sahiptir. Marksizme göre sınıflara ayrılmış olan toplumda üzerinde düşe görevleri yerine getirme amacıyla ideolojilerle donatılır. Söz konusu süreç henüz okul çağlarından başlar. Meslek edinmeyle devam eder. Dinle beraber şekillenir. Toplumsal olarak kodlanmış gelenek, kültür ve değerlere göre yaşamını sürdürür. Yaşam pratiklerini önüne konulmuş -ama doğru olarak savunduğu- kurallar çerçevesinde gerçekleştirir. Yaşantısı ölümüne kadara sınıflı toplumun uysal bireyleri olarak devam eder.

Althusere göre, devlet- dolayısıyla hâkim ideoloji- kendi düzenini uygulamak adına baskı ve ideolojik aygıtları kullanır. Devletin baskı ve ideolojik aygıtlarını birbirinden kavramsal anlamda ayırmak gerekir. Baskı aygıtları genel olarak, hükümet, ordu, polis, mahkemeler, cezaevleridir. İdeolojik aygıtlar ise dinsel, eğitsel, hukuki, siyasal, kültürel, dilsel, haberleşme kurumlarını içerir.⁴²

Söylem de devletin ideolojik olarak kullandığı aygıtlardan biridir. Egemen ideolojinin kendi “normal” tanımlamasının dışına çıkan her toplumsal gruba yönelttiği suçlamalar, yine kendi ideolojik araçlarıyla yapılmaktadır. İlkokul çağlarından itibaren resmi ideolojik kalıpların şekillendirmesiyle oluşan bilinç, sonraki yıllarda kitle iletişim araçlarıyla, dinle, hâkim inanç ve kültürel değerlerle gelişmektedir.

Marsist anlayışa göre, iletişim süreci; üretim, dağıtım, dolaşım ve tüketimin doğası ve ilişkilerinden oluşmaktadır. Marksizm, bu süreçleri ideoloji, bilinç yönetimi, egemenlik ve mücadele bağlamında ele alır.

İdeolojik kalıplar, “makul çoğunluk” olarak tanımlayabileceğimiz grupların yaşam biçimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Meşru ve resmi olan bu kalıplardır. Bu kalıpların dışına çıkıldığı zaman öteki haline gelme ve dışlanma tehlikesi vardır.

⁴¹ Karl Marx, Engels, **Alman İdeolojisi**, Sol Yayınları, Ankara, 1992, s. 70.

⁴² Louis Althusser, **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, s. 171.

Çünkü tarih boyunca egemen ideoloji, kendi anlayış ve ideolojisinden olmayana karşı hep mesafeli olmuştur.

Tarihsel süreç içinde, “ötekileştirilen” gruplardan uzaklaşmak, onlara karşı düşmanlaşmayı da beraberinde getirmektedir. “Makul çoğunluğun” uzak kaldığı grupların yaşam biçimlerine ve kültürel değerlerine nefret içerikli tepkiler vermeye başlaması da dolayısıyla da kaçınılmaz olmaktadır. Ortak yaşam alanlarının dışına itilen, iş hayatında ayrımcılığa uğrayan, kültürel değerleri, aidiyetleri sürekli aşağılanan gruplar ise kendilerini korumak adına sessizleşip, sinik hale gelmektedir.

2.6. Ayrımcılık ve Nefret Söylemi

Nefret Söylemi kavramıyla, ayrımcılık kavramını birbirlerinde ayrı değerlendirmek gerekmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi ayrımcılığın; *“bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından eşit biçimde tanınmasını ve kullanılmasını engelleme veya tanınmasını ve kullanılmasını hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu etkiye sahip ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statülere dayalı olarak gerçekleştirilen ayırma, dışlama, kısıtlama ve tercih”* olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁴³

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına göre ise *“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesi bakımından bir muameledeki farklılık, objektif ve makul bir haklılığa sahip değilse, yani meşru bir amaç izlemiyorsa veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa, ayrımcılık oluşturur.”* şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁴

⁴³ “UN Human Rights Committee, General Comment No:18, Non-Discrimination, 10.11.1989”. (Yorum metni için bkz. <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e>) “Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi’nin 10 Kasım 1989 tarihli 18 No’lu Genel Yorum” olarak anılmıştır.

⁴⁴ Rasmussen v. Danimarka, Başvuru No: 8777/79, Karar Tarihi: 28.11.1984 paragraf 38 (Karar metni için bkz. [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["8777/79"\],"documentcollectionid":\["GRANDCHAMBER","COMMITTEE","DECISIONS","COMMUNICATEDCASES","CLIN","ADVISORYOPINIONS","REPORTS","RESOLUTIONS"\],"itemid":\["001-57563"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{)))

Ayrımcılık ve nefret söylemi kavramsal olarak birbirlerinden farklı olsalar da, birbirlerini etkileyen süreçlerdir.

2.7. Nefret Söylemi

Nefret söylemi kavramı; Türkiye’de yaşanan birçok nefret suçu vakasında, suçun oluşmasının önkoşulu ve besleyicisi olması açısından hem akademik dünyada hem de toplumsal-siyasal arenada sıkça duyulur hale gelmeye başladı. Nefret söylemi bir yaşam hakkı ihlalidir. Toplumsal barışın, özgürlüğün ve demokrasinin önüne çıkan en büyük engellerden biridir. Dolayısıyla nefret söylemiyle ilgili olarak, daha fazla düşünülmesi, tartışılması ve araştırılma yapılması gerekmektedir.

Nefret Söyleminin tanımlanmasında ortak bir kabul bulunmamaktadır. Ancak genel anlamıyla Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 1997 yılında kabul ettiği bir tavsiye kararında şu tanımlamayı yapmıştır:

“İrkçi nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere, hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimidir. Hoşgörüsüzlüğe dayalı nefret, saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezîyetçilik, ayrımcılık ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere karşı düşmanlık yoluyla ifade edilen hoşgörüsüzlüğü içermektedir.”⁴⁵

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre Nefret Söylemi aşağıda yer alan durumları kapsamaktadır. ;

- Birincisi, ırkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılması;
- İkincisi, dinsel nedenlerle nefretin kışkırtılması; inananlar ile inanmayanlar arasındaki ayrıma dayalı nefretin kışkırtılması da aynı kefiye konulabilir;

⁴⁵ Council of Europe- Committee of Ministers ,Recommendation No.R (97) 20 Of the Committee of Ministers to Member States on “Hate Speech”, (Adopted 30 October 1997 at the 607th meeting of the Ministers’Deputies)/Erişim Tarihi:05.04.2015

- Son olarak, Avrupa Konseyi'nin Bakanlar Komitesi'nin "nefret söylemi" üzerine Tavsiye Kararı'nda kullanılan ifadeleri kullanacak olursak, "saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik şeklinde ifadesini bulan" hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması.⁴⁶

Tarlach McGonagle nefret söylemini şu şekilde tanımlar: "Nefret söylemi geniş bir spektruma yayılan olumsuz bir söylemdir. Bu söylem esnektir, çünkü nefretten yola çıkarak nefreti teşvik etmeye varabilen, suiistimale, aşağılamaya, hakarete, yermeye dayanan kelimeler ve sıfatlardan oluşan öte yandan da aşırı önyargılardan bağımsız olmayan bir söylemdir."⁴⁷

Nefret söylemi konusunda genel bağlamda, söylemin içeriği; söylemin (yazılı ve sya sözlü) tonlaması, konuşmanın yapısına yönelik bir değerlendirme; söylemin (bireysel veya toplu) hedefleri ve söz eyleminin muhtemel sonuçları veya çıkarımları gibi unsurlardan bahsedilmektedir. Raphael Cohen Almagor, nefret söylemini, bir şahıs veya grubu hedefleyen ve bu bireyleri doğuştan gelen bir takım mevcut ya da fark edilen özellikleri dolayısıyla, önyargıya dayalı, düşmanca ve kötü niyetli bir söylem olarak tanımlamaktadır. Nefret söylemi; cinsiyet, ırk, din, etnik köken, ten rengi, ulusal köken, maluliyet veya cinsel yönelim gibi faktörlerin dâhil olduğu özelliklere karşı takınılan, ayrımcı, göz korkutucu, onaylanmayan, düşmanca ve/veya önyargılı tutumları ifade etmektedir. Nefret Söylemi, hedeflenen grupları incitici, kişiliksizleştirici, taciz edici, sindirici, küçük düşürücü, alçaltıcı, mağdur duruma düşürücü ve bu gruplara karşı duyarsızlık ve gaddarlığı teşvik edici bir amaç gütmektedir.⁴⁸

Nefret söyleminin tanımını yaparken öne çıkan temel kavramları; önyargı, ırkçılık, ayrımcılık, cinsiyetçilik, homofobi olarak sıralayabiliriz. Nefret dili ve söyleminin yoğunluğu, katı milliyetçiliğin ve farklı olana tahammülsüzlüğün çok

⁴⁶ Anne Weber, Nefret Söylemi El Kitabı, Avrupa Konseyi Yayınları, 2009, s.4.

⁴⁷ Tarlach McGonagle, "Wrestling (Racial) Equality from Tolerance of Hate Speech", Dublin University Law Journal (ns) 21, 2001, s. 23.

⁴⁸ Raphael Cohen Almagor, **Fighting Hate and Bigotry on the Internet**, Policy and Internet Cilt 3, sayı3, s.26. (akt.) Yasemin İnceoğlu, **Medya ve Nefret Söylemi**, İstanbul, Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013 s.80

olduğu toplumlarda etkisini arttırır. Nefret söyleminin kendisi hukuki anlamda bir suç oluşturmada da, asıl tehlikeli olan tarafı, nefret suçlarını teşvik edici olmasıdır. Nefret söylemi farklı olana karşı tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün bir tezahürüdür. Nefret söylemi içinde barındırdığı bu özelliklerle, kendisinden olmayanın haklarının gasp edilmesine, huzur ve barış ortamını tehdit eden bir toplumsal iklim yaratmaktadır.

Nefret söylemine yönelik farkındalığın artması çok önemlidir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere nefret söylemi tek başına bir suç oluşturmada da, suçun işlenmesinden önce veya suçun işlenmesi sırasında fail ve-veya failer tarafından nefret söylemi içeren ifadeler kullanıldığının tespiti, suçun önyargı saikiyle işlenip işlenmediğinin belirlenmesi ve suçun nefret suçu olup olmadığının kanıtlanması açısından çok önemlidir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Nefret Suçları ile Mücadele: İstatistik, Mevzuat ve Ulusal Girişimlere Genel Bir Bakış Raporunda, Nefret Suçunu şu şekilde tanımlamıştır:

“Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellik taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur.”⁴⁹

“Öteki” korkulandır, var olan sistemi tehdit edendir, bu nedenle baskın iktidar grupları ve baskın ideolojik söylemler tarafından kötülenir, lanetlenir ve marjinalleştirilir. Öteki, “biz” olmayan her şey olduğundan, biz de var olan tüm gizil korkuların öznesidir aynı zamanda.⁵⁰

⁴⁹ Mutlu Binark, “Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi”, Yeni Medyada Nefret Söylemi, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2010, s.13.

⁵⁰ Berrin Yanıkkaya, “Gündelik Hayatın Suretinde: Öteki Korkusu, Görsel Şiddet”, (Haz.) Barış Çoban, Medya Milliyetçilik Şiddet, İstanbul: Su Yayınları, 2009, s.27.

Nefret söylemi varoluşunu dilsel pratikler üzerinden gerçekleştirmektedir. Söz konusu dilsel pratikler “öteki” olana yönelik kaba, sert, aşağılayıcı, ayrımcı, küfürlü, öfkeli, saldırgan bir dışavurumla ortaya çıkmaktadır. Nefret söylemi, resmi ideolojinin “biz” algısı içinde üretilirken “biz” olgusu hep güç ve iktidarı temsil eder. Resmi ideolojik söylemin “biz”lik tanımı, “Türklük” başta olmak üzere, “Müslümanlık”, “Sünnilik”, “erkeklik”, şeklinde ortaya çıkmaktadır. “Normal” ve “anormal” tanımları resmi söylem tarafından belirlenirken, hedef tahtasında olan ve nefret edilenler hep “öteki”ler oluyor. Öteki kavramının içine de genel olarak Romanlar, Ermeniler, Aleviler, Hristiyanlar Kürtler, eşcinseller, travestiler, göçmenler, engelliler, kadınlar girmektedir.

2.7.1. Nefret Söylemi Mekanizmaları

Nefret söylemi pratiği genellikle stigma-etiketleme olarak karşımıza çıkar. Etiketleme, kişinin kendisini diğer kişiler tarafından istenmeyen, beğenilmeyen, kabul görmeyen biri olarak hissetmesine yol açmaktadır. Etiketleme önyargılarla bağlantılı biçimde, toplumun bazı gruplara karşı tavır alması ve hatta bu grupları toplumdan dışlamasına kadar gidebilen davranışların tümüdür. Dışlanma, ayrımcılığın ortaya çıkmasına, ayrımcılık da toplumda yer alan bazı kişi ya da gruplar içi hak kayıplarına sebep olabilmektedir. Stigma, ırksal, etnik, cinsiyetçi veya dinsel bir gruba takılan olumsuz etiketler olarak özetlenebilmektedir. Stigma, “bir bireyi ayırt eden ve onu grubun diğer üyelerinden ayıran olumsuz bir tanımlayıcı özellik olarak ifade edilebilir. Örneğin bedensel biçim bozukluğu, aşırı çirkinlik, geçmişte bir zihinsel hastalık, vb.” şeklinde tanımlamaktadır.⁵¹

Bir başka nefret söylemi mekanizması da, streotiplerdir. Streotipler genel olarak insanları belli kalıplar içinde değerlendirdiğimiz kategorilerdir. Kalıp düşünce ya da stereotip, sosyal bilimlerde, “bir toplumsal gruba ilişkin inançlar; insanları birtakım türlere, tiplere bölmeyi ifade eden zihinsel yapıtlar; çevreyi anlama

⁵¹ Erol Mutlu, İletişim Sözlüğü, Ankara, Ark Yayıncılık, 1995, s.242.

sürecinde karar vermeyi kolaylaştırma işlevine sahip, merkezi, kemikleşmiş, şematik, büyük ölçüde yanlış bilişsel formlar” olarak tarif edilmektedir.⁵²

2.7.2. Nefret Söylemi Türleri

Nefret söylemi türleri genel olarak yöneldiği gruba veya kimliğe göre sınıflandırılırlar;

- Etnik bir kimliğe yönelik gerçekleşen nefret söylemi,
- Siyasal bir düşünceyi ve bu düşüncenin sempatanlarını hedef alan,
- Yabancıları, göçmenleri ve/veya etnik grupları hedef alabilmektedir. Söz konusu nefret söylemi ırkçılık ve ayrımcılıktan beslenmektedir.
- Cinsel kimlik yönelimine karşı gerçekleştirilen nefret söylemi, heteroseksüel cinsel kimlik dışında kalan tüm cinsel kimlikleri hedef alan nefret söylemidir. Hedef tahtasına geyleri, lezbiyenleri, biseksüelleri, travesti ve transseksüelleri koyan bu tarz nefret söylemi, bu kişileri sapkın, tedavi edilmesi gereken insanlar olarak tanımlarlar.
- Cinsiyetçi nefret söylemi, kadınlara yönelik nefret söylemi olarak ortaya çıkar. Bu tarz nefret söyleminde belirleyici olan geleneksel değer yargıları ve geleneksel ahlak anlayışıdır. Kadın; geleneksel kalıplara ters düştüğü anda, nefret söylemine maruz kalmaktadır.
- İnanç ve mezhepsel kaynaklı nefret söylemi
- Engellilik üzerinden ortaya çıkan nefret söylemi

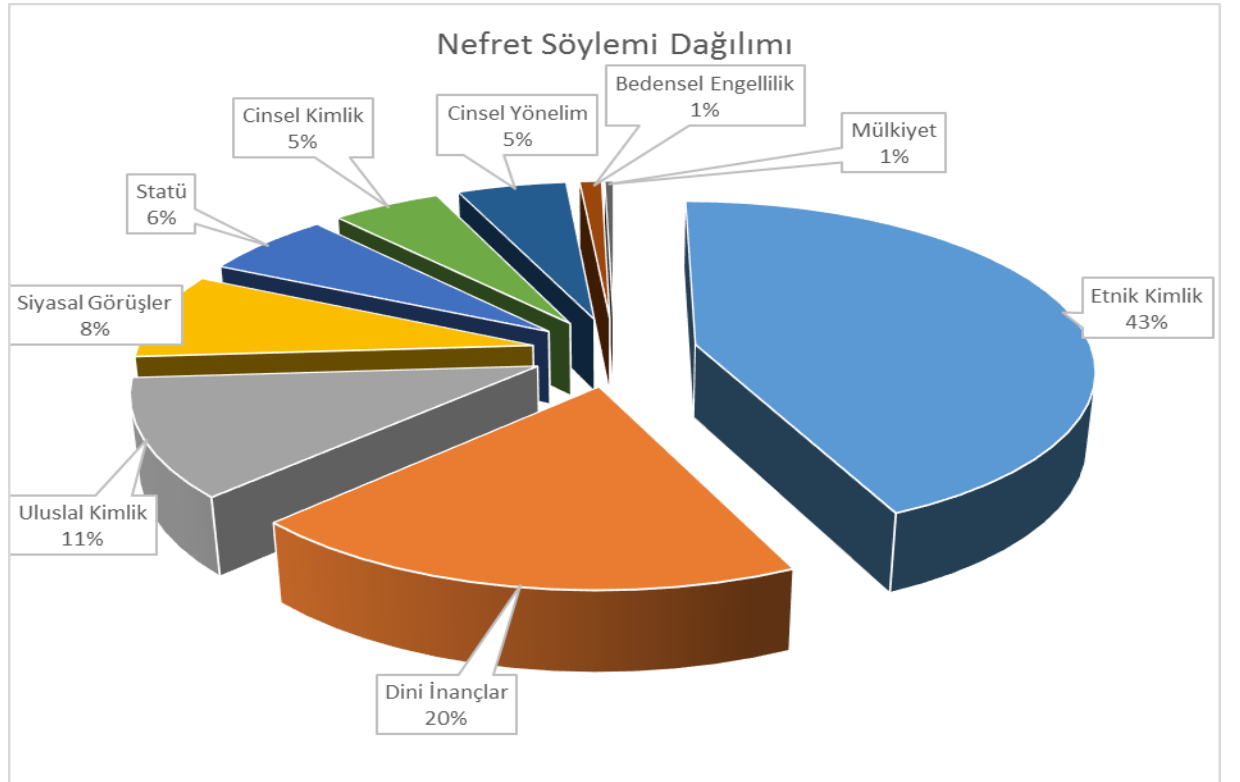
Nefret söylemi yukarda da belirttiğimiz üzere “biz” dışında kalanlara yönelen bir ifade biçimidir. Nefret söylemi pratiği, çoğu zaman yöneldiği hedef gruplar anlamında, farklı gruplara aynı anda uygulanabilmektedir. Örneğin nefret söylemi içeriği; etnik bir kökene yönelirken, diğer yandan aynı anda o etnik kökenin sahip olduğu siyasal düşünceyi de hedefine alabilmektedir.

⁵² Nuran Hortaçsu, Grup İçi ve Gruplar arası Süreçler, Ankara, İmge Kitabevi. 1998, s.245. Karaca, A.

Zira ayrımcılığa yol açan ırkçılık, cinsiyetçilik ve milliyetçilik söylemleri hem birbirleri ile hem de kendi içlerinde öylesi eklektik bir biraraya gelme ve etkileşim döngüsü kurmaktadır ki, birini diğerinden ayıran sınırlar çoğu zaman belirsizleşmektedir.⁵³

Sosyal Değişim Derneği'nin 10 Yıl, 10 Örnek Çalışması

Nefret Söylemini, yöneldiği toplumsal grup, kimlik ve aidiyetler açısından değerlendirdiğimizde çeşitli türlere ayırabiliriz. Örneğin Sosyal Değişim Derneği'nin 2010'da yaptığı "10 Yıl, 10 Örnek" araştırması gösteriyor ki, nefret söylemi ve dolayısıyla suçuna maruz kalma açısından en büyük pay (yüzde 47) farklı etnik kimliğe sahip insanlara düşüyor. Bunu dini inançlar (yüzde 21), ulusal kimlik (yüzde 13), siyasal görüş (yüzde 5), cinsel yönelim (yüzde 5), toplumsal statü (yüzde 5), cinsel kimlik (yüzde 3), bedensel engellilik (yüzde 1) takip ediyor.⁵⁴

Grafik 1: Nefret Söyleminin Grup ve Kimliklere Göre Dağılımı

⁵³ Eser KÖKER, Ülkü DOĞANAY, *Irkçı Değilim Ama... Yazılı Basında Irkçı-Ayrımcı Söylemler*, Ankara, 2010, İHOP Yayınları, s.3

⁵⁴ http://www.aciktoplumvakfi.org.tr/pdf/medyada_nefret.pdf ET:23.04.2015

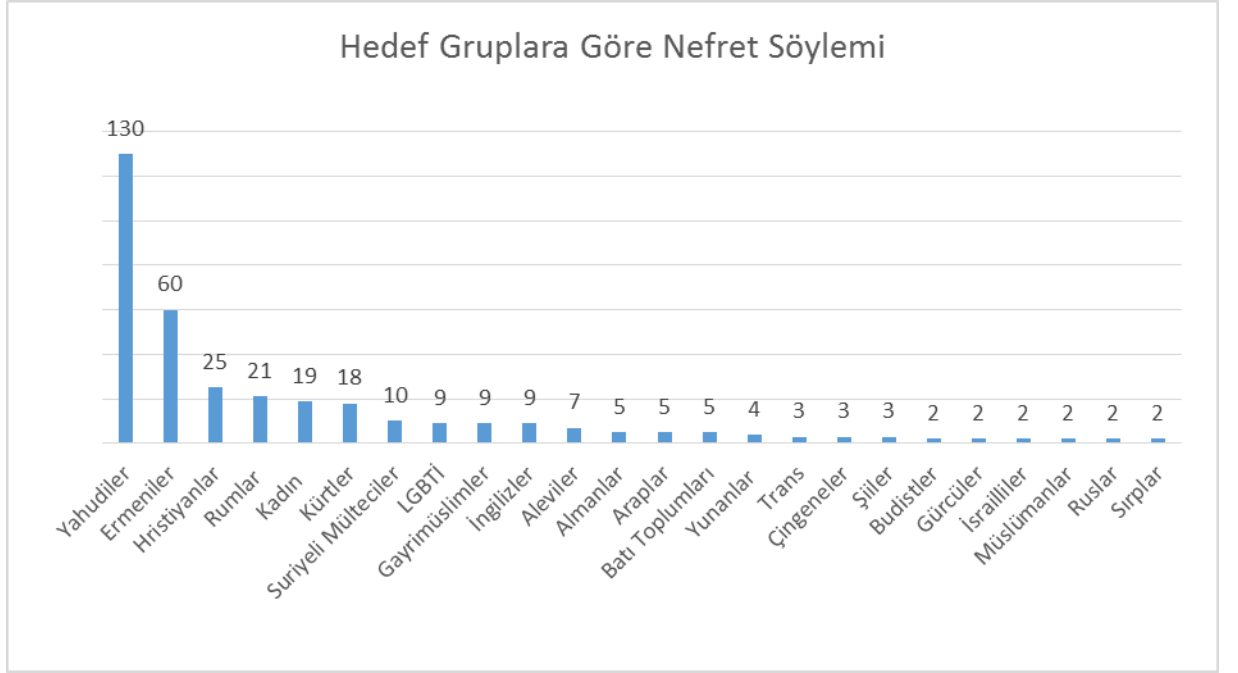
Çalışma kapsamında 2000 ve 2010 yılları arasında yayınlanmış olan nefret söylemi içerikli 5000 adet haberin yöneldiği gruplar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Medya Taraması Toplam Verileri		
Kategori	%	Toplam Haber
Etnik Kimlik	42	2106
Dini İnançlar	19	992
Ulusal Kimlik	11	553
Siyasal Görüşler	8	405
Statü	6	309
Cinsel Kimlik	5	281
Cinsel Yönelim	5	270
Bedensel Engellilik	1	51
Mülkiyet	1	0,4

Tablo 2: Medya Taraması Toplam Verileri

Hrant Dink Vakfı Nefret Söylemi İzleme Raporu

2014 senesinin Mayıs-Ağustos aylarını kapsayan dört aylık periyodunda 32 farklı farklı kimlik, grup ve aidiyete yönelmiş toplam 246 köşe yazısı ve haberde 338 adet nefret söylemi gerçekleştiği tespit edildi. 248 köşe yazısında en fazla hedef olan grup olarak Yahudiler (90) ve Ermeniler (34) göze çarpmaktadır.

Grafik 2: Hedef Gruplara Göre Nefret Söylemi

Söz konusu haberlerin yerel ve ulusal basın anlamında dağılımı birbirine yakın şekilde gerçekleşmiştir. Ulusal basında 136, yerel basında ise 102 adet nefret içerikli haber ve makaleye rastlanmıştır.

Grafik 3: Ulusal ve Yerel Basında Nefret Söylemi Yüzdesel Dağılım

2.7.3. Nefret Söyleminde Medyanın Rolü

İdeolojiler büyük ölçüde söyle aracılığı ile yayılmaktadır. İdeolojilerin, toplumsal oluşum olarak ancak dille ortaya çıkabilmesi, ancak dilde anlam bulabilmesi nedeniyle söyle ile doğrudan ilişkilidir.⁵⁵

Sahiplik yapısı gereği egemen sınıfların tekelinde olan medya ortamında hazırlanan haberler, sadece ait olduğu sınıfın ideolojisini yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda güçlülerin çıkarlarının bakış açısını yansıtmaktadır. “Toplumsal egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür.”⁵⁶

Kitle iletişim araçlarının haber ve yorumlarında kullandığı metinler, makul çoğunluğun toplumsal düzenini meşrulaştıran propaganda metinlerine ve kendinden olmayana yönelik nefret içerikli söylem biçimine dönüşmektedir.

Egemen sınıf, toplumsal denetimi sağlamak için çeşitli ideolojik aygıtlar kullanır. Bu aygıtlardan günümüzde en önemli olanı medyadır. Medya; gerek dilsel anlamda kullandığı nefret içerikli söylem biçimiyle, gerekse de haber içeriklerindeki güçlünün yanında taraf tutan konumu nedeniyle toplumu yönlendirmede önemli bir rol üstlenmektedir.

Kamuoyunu bilgilendirme amacı taşıyan kitle iletişim araçları, toplumsal anlamda düşünüş biçimlerini hâkim ideolojinin düşünce biçimlerine göre şekillendirmektedir. Medya böylece toplumsal yönlendirmeyi ve denetimi sağlamada yardımcı bir rol üstlenmektedir. Yani medya kamuoyunun sesini olmaktan ziyade, hâkim iktidarın ve ideolojisinin sesi olma amacını yüklenir.

Bu sürecin temel yöneliş biçimi, toplum bilincinin hangi kriterler çerçevesinde belirleneceği ve iktidarın düşünüş perspektifi ve söylem biçimlerinin toplum tarafından nasıl içselleştirileceğidir.

⁵⁵ Leyla Ilgın, **Söylem ve İdeoloji**, (Haz.) Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, İstanbul, Su Yayınları, 2003, s. 293

⁵⁶ Karl Marx, **Alman İdeolojisi**, Sol Yayınları, Ankara, 2004, s.

Haber her ne kadar gerçek olaylara dayansa da sonuçta olayı izleyen gazetecinin (muhabir) zihinsel sürecinden geçer ve orada işlenir. Burada habere konu olan olayı haberin hammadde olarak alalım. Bu hammadde, muhabirin bilişsel algı, yorum ve değerlendirme ortamında işlenerek habere dönüştürülür. Gerçek olayı gözlemleyerek ya da olay hakkında birtakım görgü tanıklarından, ilgili kaynaklardan, olayın taraflarından, olayı değerlendiren başka haber kaynaklarından vb. çok çeşitli kesimlerden veri toplayan muhabir bu bilgileri bir de kendi bilişsel süreçlerinden geçirerek haber metnine dönüştürür. Dolayısıyla haber metni gerçek olayın birebir yansıtılması olmaktan uzaklaşır. Böylece medya haberleri aslında gerçek olaylara dayansalar bile onların tıpkısı değil, gerçek olaydan beslenmiş ve çeşitli üretimsel süreçlerden geçerek oluşturulmuş kurmaca anlatısı olabilir ancak. Bu kurmaca metnin çözümlemesinde ise üreticinin mutlaka çözümleme kapsamına alınması gerekir.⁵⁷

Öznenin varoluşu iktidar ilişkileri içerisinde mümkündür. İktidarın varoluşu da ancak özne üzerinden gerçekleşebilir, yani iktidar ve özne var olmak için karşılıklı olarak birbirlerine gereksinim duyarlar. Özne önceden kurulu bu simgesel düzenin içinde kendini bulur ve bu simgesel mekanizmaları kullanarak dünyayı anlamlandırmaya, kendisini bu anlamlandırma sürecinde, toplumsal bir yerlem içerisinde anlamlı kılmaya çalışır. Toplumsal yapı iktidarın kurgusunca yapılandırılmıştır, toplumsal özneler bu kurgu içerisinde biçimlendirilir. Özne toplumsalın, daha doğrusu iktidarın, kurgusudur, bu nedenle de özne “denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi”dir.⁵⁸

Yani söz konusu süreçte birey kendisinin özgür bir hareket alanına sahip olduğu yanılgısı içerisinde. Ancak pratikteyse tüm söylem ve hareketleri hâkim iktidarın denetimi ve yönlendirmesi altındadır.

⁵⁷ Güngör, s. 213.

⁵⁸ Michel Foucault, **Özne ve İktidar**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000, s.63.

Özne “öteki”den ayrı düşünülemez. Öznenin kendini gerçekleyebilmesi için "öteki"nin varlığı zorunluluktur, toplum özne için “öteki”dir. Hem onu var eden, hem de tehdit eden yapıdır. Özne kendisini “öteki” üzerinden kurguladığı için “öteki” ona dışsal değil içseldir, özne toplumsallaşma sürecinde “öteki”nin, toplumun, belirlediği bir yapıyı -dili, kültürü, yasaları vb.- kabul eder içselleştirir, “ben”in üzerine “üst-ben”i inşa eder. Bu süreçte, özne kendisini toplumsal otoriteye uyumlu kılar, “öznenin toplulukla ilişkisi... birleştirici üst benlik tarafından dolayımlanır.”⁵⁹

Tüm bireyler toplum tarafından dışlanma, yalnızlaşma dolayısıyla içe kapanma tehlikesi altında yaşarlar. Bu süreç “büyük” ve “normal” çoğunluğun dışından kalan tüm “öteki”lerin kendi yaşam biçimlerini ve kültürlerini bastırmasına neden olur. Ayrıca kitle psikolojisi dikkate alındığında “öteki” diye adlandırabileceğimiz toplumsal grupların üyelerinde susma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Grup üyeleri kendilerini büyük çoğunluktanmışlar gibi göstererek, gerçek kimliklerini saklama yani bir anlamda görünmez olma içgüdüleriyle kendilerini koruma altına almaya çalışırlar. Tüm iktidarlar, öteki gruplara mensup bireyleri, farklı biçimlerde de olsa, “normal” ve büyük çoğunlukla “uyumlu” hale getirmeye çalışarak tek tipleştirmeye ve daha kolay yönetilebilir hale getirmeye çalışırlar.

Kitle iletişim araçları, bu aynılaştırma ya da belli etnik, dini, kültürel grupları silik hale getirme pratiğinde iktidarların sesi olmaktadır. İletişim araçları, egemen seçkinlerin, egemen kültürlerinin ve yaşam biçimlerinin geri kalan tüm toplumsal gruplara dayatılmasına hizmet etmektedir.

Egemen ideoloji; kitle iletişim araçlarıyla; halkın düşüncesinin denetim altında tutmaya, belli bir yöne kanalize edilmesine ve toplumsal rızanın alınmasına çalışır. “Medya toplumsal bir amaca hizmet etmekte, insanların zihinlerini,

59 Rene Roussillion, “**Topluluk Karşısında Tek Başına Olma Yeteneği**”. Ben Siz Biz: Topluluk Zihniyetinin Psikanalizi, İthaki Yayınları, İstanbul, 2002, s.335.

hükümetlerine ve daha genel kapsamda toplumsal, ekonomik ve politik düzenin düzenlemelerine erdemli bir bağlılık gösterecek biçimde eğitmektir.⁶⁰

Örneğin belli gruplara yönelik ötekileştirme ve linç hareketlerinde, halkın ikna edilmesi ve düşüncesinin kontrol edilmesi medya aracılığıyla gerçekleşebilmektedir.

Medya bu amaca; konuları seçme, ilgilenilecek olayları saptama bu olayların hangi sınırlar içinde işleneceğini belirleme, bilgileri çeşitli süzgeçlerde geçirme, vurgu ve üsluba karar verme, tartışmaları kabul edilebilir ilkeler çerçevesinde tutma gibi çok çeşitli yöntemlerle hizmet eder.⁶¹

Medyatik iktidar, haber içeriklerini ve haberin ideolojik ve anlamsal bağlamlarını güçlülerin tanımlarına göre kurarken, azınlıkların veya muhalif grupların dışlanmasına neden olan bir tür toplumsal denetim biçimini de söylemsel düzlemde yeniden yapılandırmaktadır.

“Daha güçlü gruplar ve bunların üyeleri artan bir yaygınlıkta ve çeşitlilikteki söylem rollerini, türlerini, vesilelerini ve üsluplarını denetlerler ya da en azından bunlara erişme olanağına sahiptirler.”⁶²

Bahsedilen söylemin yaşamsal anlamda durduğu yer, medyada bir paravana etkisi işlevi görebileceği gibi, gerçeğin bulanık hale getirilmesinde ya da egemenlerin yararına yeniden inşa edilmesinde aracı olur. Bu noktada iktidarı, kendini doğrudan dışa vuran güçlü bir söylemler birliği olarak tanımlayabiliriz. Bu ilişki toplumdaki egemen sınıfların görüşlerinin bir yansımasıdır

Medya nesnel gerçekliği göstermez. Medyanın objektifliği kağıt üzerindedir, gerçekte mevcut değildir.⁶³ Örneğin tezimiz kapsamında; medya aracılığı ile Çingene toplumuna yönelik gerçekleşen nefret söylemi örneklerinde de analiz ettiğimiz üzere,

⁶⁰ Noam Chomsky, **Medya Gerçeği**, Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1999, s.27.

⁶¹ Noam Chomsky, Edward Herman, **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir**, Minevra yayınları, İstanbul, 1998 s.100.

⁶² Hüseyin Köse, **İletişimin İssızlaşması**, Yirmidört Yayınları, İstanbul 2007, ss.127-130.

⁶³ Edward Herman, Noam Chomsky, **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası**, Aram Yayınları, İstanbul, 2006, s, 460.

haber ve yorumlarda nesnel, tarafsız, yansız olması gereken medyanın, Çingene toplumunu potansiyel suçlu olarak gösterdiği tespitini yapabiliriz. Medya, çoğu zaman hiçbir kanıt ya da ipucu bile olmadan önyargı saikiyle etnik bir kimliği kötü olarak gösterebilmektedir. Söz konusu subjektiflik sadece Çingene toplumuna yönelik değil, “öteki” olarak tanımladığımız tüm grup ve kimliklere yönelik gerçekleşmektedir.

Bu anlamda medya ırkçı ve ayrımcı içerikli nefret söylemi aracılığı ile “ötekileştirilen” gruplara karşı saldırganlığı meşrulaştırmakta ve kışkırtmaktadır. Toplumsal linç atmosferinin oluşmasında medya kullandığı dille baş sorumlu kesimlerin başında gelmektedir. Medyada kullanılan ayrımcı dil ve söylem pratiğinin, “öteki” gruplara yönelik provakatif eylemlere neden olduğunu tarih boyunca Türkiye’de yaşanan linç saldırılarında açıkça gördük.

Azınlıklar hakkındaki günlük konuşmalar medya tarafından telkin edilmektedir. İnsanlar etnik azınlıklar hakkındaki görüş ve bilgilerinin kaynağı olarak televizyon ya da gazetelere danışırlar.

Denetim Stratejileri

Medyanın söz konusu süreçte, insanların yaşamlarına çocukluk döneminden beri girip yönlendirdiğinin, aslında medya tarafından dayatılan düşünce ve ideolojilerin, kendilerine ait olduğunu sandıklarını görmekteyiz.

Egemen gruplar ve üyeleri kendilerine tabi olanlarla girdikleri biçimsel diyalogları denetlemekle kalmazlar, toplantılara başkanlık ederler, emir verir ya da yasa çıkartırlar, birçok tipte rapor, kitap, talimat, öykü ya da çeşitli kitle medyası söylemleri üretirler.

Medyatik iktidarın temeli, içinde yer aldığı siyasi ve ekonomik sistemden bağımsız düşünülmemeyeceği için, çoğunlukla “kurumsal efendinin sesi” şeklinde ortaya çıkar. Medya örgütleri bu anlamda ön denetlenmiş bir denetleyen kurum olarak karşımıza çıkar.

Haber medyasında toplumsal ve siyasal gerçekliklerin yeniden inşasında bir takım denetim stratejileri uygulanır. Haber medyasında bilginin sunuluş biçimi temelde belli bir kanaat iklimi yaratma amacına hizmet eder. Buna göre, kamusal gündemi oluşturacak haber başlıklarının ve sözcüklerin seçimi, kimi konulara yapılan ısrarlı vurgulamalar yanında, kimi toplumsal siyasal gerçekliklere bilinçli olarak yer verilmemesi, kitlenin özellikle belli konulara dikkatlerinin çekilişi gibi faktörler önemli bir denetim stratejisi olarak karşımıza çıkar. Böylelikle ön kontrol diyebileceğimiz bir süzgeçten geçirilen bilgiler, aynı zamanda toplumsal muhalefeti de denetleyen bir mekanizma halini alır.

Frankfurt Okulu düşünürleri, kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisini, bir şırınganın aşı şırıngalamasına benzetirler. Milyonlarca kişi kitle iletişim araçlarının şırıngaladığı mesajı her gün almakta ve bu mesajlar toplumda ani tepkilere ve hareketlenmelere yol açmaktadır.⁶⁴

2.7.4. Meydanın Dili- Egemen Söylem

Van Dijk haberi bir tür olarak değil de, bir söylem biçimi olarak ifade etmesinden dolayı, haber söylemini de toplumda var olan egemen söylemlerin bir ürünü olarak görür. Söylemlerin çerçevesi, toplumsal ilişki ve çelişkilerden bağımsız değerlendirilemez. Hatta haber söyleminin oluşturduğu toplumsal ilişki ve çelişkiler, haber oluşum sürecindeki arka plan bilgisinin yeterince sunulmamasıyla ters orantılı olarak, belirleyici bir etkiye sahiptir.

Bahsedilen toplumsal bağlam iki yönlü bir bağlamdır: mikro ve makro bağlam. Haberin mikro bağlamı, ulusal düzeydeki toplumsal iktidar/güç odaklarının etkileri altındaki gazetecilik pratiği ile haber söyleminin içsel yapısal unsurlarını içerirken, makro bağlam daha ziyade, haber üretim sürecini belli bir yapısal yanlılık sorunuyla ilişkilendirilmesi gereklidir. Yapısal yanlılığı oluşturan şey, tezimizde de ayrıntılı olarak incelemeye çalıştığımız, tüm dünya basınının ajanslara olan bağımlılığıdır. Yani dünyada olup biten önemli bir olaya ilişkin verilecek bir haberin içerdiği eksik ya da yanlı bilgilendirme, basın kuruluşlarının siyasal eğilimleri

⁶⁴ Veyssel Batmaz, Asu Aksoy, **Türkiye’de Televizyon ve Aile**, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 1995, s.16.

birbirinden çok farklı olsa bile, haber kaynağına olan bağımlılıkları yüzünden, benzer bir söylemi ve söz birliğini açığa vurmaya götürür. Kitle iletişim araçları toplumsal ilişkiler çerçevesinde gerçekliği yansıtan bir ayna olma misyonundan çok uzak bir noktada durmalarının yanında, belli kalıplardaki gerçeklik tanımlamalarının yeniden kuran bir araç vazifesini üstlenmişlerdir. Bir toplumda yer alan başat grup ya da çevrelerin ideolojik bakış açısı, kendilerine ait doğal ya da genel yargıları ve normların temsil edildiği bir iktidar söylemi kurmayı gerektirir.⁶⁵

Van Dijk'e göre medya söylemini, metne dayalı yorumsal ve bağlama dayalı sosyal gelenek biçimindeki yaklaşımların harmanlandığı bir çerçevede ele alır. Dijk'e göre ideoloji söylemde ifadesini bulur ve söylem aracılığı ile yeniden üretilir. Biz ve öteki ayrıştırmaları söylemde kurulur. Tarih içindeki çatışmalar, güç ilişkileri söylemde ortaya çıkar. Anlam yalnızca dilsel bir yapı değil aynı zaman da bilişsel bir yapıdır.

Hegemonyanın sürekli olarak yeniden üretmek için tüm olanaklarını kullanan iktidar ve rıza yoluyla gönüllü olarahegemenlerin düşüncelerini kendi düşünceleri olarak gören ezilenler, muhalif, farklı düşünen veya yaşamaya çalışanları düşman gören bir bilinç yapısına sahiptir. Bu süreç ailede başlar, okul, iş, dini kurumlar ve son olarak da kitle iletişim araçları tarafından etkin bir biçimde kullanılır, kitleler tek taraflı yayınlar ve yönlendirmelerle saldırganlaştırılır, toplumsal bütünlük ötekiler aleyhine bozulur. Parçalanma geri dönülemez bir biçimde toplumsal yapıya yansır.⁶⁶

Böylece “genel çoğunluk” egemen ideoloji tarafından kendisine sürekli dayatılan düşünce yapısı dışında kalan düşüncelere tepki duymaya başlar. Bu tepkisellik süreci, belli bir süre sonra karşıt düşünceleri toplumsal yaşamın dışına iter ve ötekileştirmeye başlar. “Öteki” bizden olmayan, bizim gibi düşünmeyendir. Her toplumun zorunlu olsa da beraber yaşadığı ama kendinden kabul etmediği gruplar vardır. Bu gruplar etnik, dini, ulusal, cinsel yönelim, anlamında farklı kimliklere ve aidiyetlere mensup bireylerden oluşmaktadır.

⁶⁵ Köse, ss.119-120.

⁶⁶ Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban, **Azınlıklar, Ötekiler ve Medya**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014, s.55.

Günümüz toplumları kendi anlayışları dışından kalan grupları ötekileştirerek, yaşamsal haklarını gasp etmeye çalışmaktadırlar. Aslında bu gasp sürecini; “öteki”nin tüm kimlik özelliklerini, kültürel değerlerini, yaşam biçimini değiştirip kendine benzetme sürecidir. Medya söylem biçimiyle bu gasp sürecinin egemen ideoloji açısından en önemli araçlarından biridir.

Özne “öteki” üzerinden kendisini tanımlar, özne için öteki vazgeçilmezdir, varoluşunu tanımlayabilmesinin zorunlu koşuludur; “kendi kimliğimi tanımlamak için “öteki özneye” ihtiyaç duyarım. ‘Öteki’nin benim ne olduğum hakkımdaki düşüncesi, benim en mahrem özkimliğimin yüreğine kazınır.⁶⁷

Nesnel bir habercilik anlayışında haberciden beklene olayı olduğu gibi, yorumlarını katmaksızın, taraflara eşit mesafede durarak ve haber kaynağının sözlerini çift tırnak içinde vererek aktarması ve cümlelerini “dedi”, “belirtti”, “ifade etti” gibi fiillerle tamamlamasıdır. Oysa habercilik pratiği içinde nesnelliğini koruyamayan ve haber kaynağının cümlelerini “iddia etti” “öne sürdü” gibi fiillerle tamamlayarak söylenenlerle ilgili önyargılarını haberin içine yerleştiren haberciler vardır.⁶⁸ Medya ve sosyal iletişim ağlarında habercilerin veya yorumcuların önyargılı ve ayrımcı tutumları kimi zaman kullandıkları deyim, atasözü ve stereotiplerde açıkça görülmektedir.

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde medyanın haber içeriklerinin üretim biçimi, dolaşıma sokma süreci ve kullandığı dile ilişkin sorumluluklarıyla ilgili;

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, toplumlar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını

⁶⁷ Slajov Zizek, **Kırılğan Temas**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002, s.97.

⁶⁸ Suat Sungur, **Azınlıklar ve Medya**, Derin Yayınları, İstanbul, 2014, s.33.

(veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.⁶⁹

2.7.5. Nefret Söylemi Sonuçları

Nefret söylemi, yöneldiği gruplarda çeşitli olumsuz reaksiyonlara neden olur. Nefret söylemi aracılığı ile farklı olana yani “biz” den olmayana “toplumda size yer yok” “ya sev ya terk et” mesajı yinelenerek verilir.

En temel olumsuz çıktı, mağdur grupların sessizleştirilmesidir. Farklı kimlik ve gruplara üye azınlık unsurlara yönelmiş nefret söylemi pratiğiyle ortaya çıkan cümleler, o gruplar hakkında klişeler yaratarak ötekileşmelerine neden olabilir. Söylemin yeniden üretilmesi baskıyı artırır. Sürekli baskıya maruz kalan ve doğal olarak “ötekileştirilen” kişi ve gruplar giderek sinikleşir, pasifleşir ve baskıya muhatap olmamak adına görünmez hale gelirler. Toplumsal, kültürel, siyasal yaşama katılımları da buna paralel olarak azalır. Buna paralel olarak sosyal yaşama eşit bir şekilde katılma cesareti de azalmaya başlar. Ne kadar az görünürlerse ya da ne kadar az dikkat çekerlerse; o kadar az baskıya maruz kalacaklarını düşünürler.

Toplumsal zenginlik, farklı grupların, kimliklerin kendilerini özgürce ifade edebildiği ortamlarda gelişir. Farklı görüş, düşünce ve kültürel değerlere sahip grupların toplumsal yaşamda söz sahibi olmaları, karşılıklı saygı ve hoşgörü kültürünü geliştirir.

Nefret söyleminin bir başka olumsuz çıktısı içinde suç potansiyelini barındırmasıdır. Nefret içerikli sözcükler linç ortamlarına varabilecek çatışma ortamına neden olabilmektedir.

Nefret dilinin Çingene toplumunun yaşam biçimlerinde nasıl tahribatlara neden olabileceği Andy Ar isimli Sosyal Araştırma Merkezi’nin Mart 2011 yılında yayınladığı “Türk Toplumunda Cemaat Algısı Araştırması” raporunda ortaya konulmuştur.

⁶⁹ <http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp> ET: 25.04.2015

Araştırma, alfabetik sırayla Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon, Van ve Zonguldak illerinden oluşan 20 ilde ve bu illere bağlı 40 ilçede toplam 2160 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma anketi, 10-20 Mart 2011 tarihleri arasında, yüz yüze mülakata dayalı bir yöntemle uygulanmıştır. Örneklem seçiminde Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2009 nüfus sayımı esas alınarak yaş, cinsiyet ve eğitim kotaları uygulanmıştır. Anket uygulamasının “sistematiik rastgele” yöntemine göre yapıldığı araştırma yüzde 95 güven aralığına sahiptir.⁷⁰

Aşağıdaki yer alan tablolarda; genel, cinsiyet, eğitim, kimlik ve siyasal eğilime göre farklı katagorilerde aidiyetleri olan kişilere, “hangi etnik-dini kimliğe sahip insanlarla komşu olmak istemeyecekleri” sorusuna ne yönde cevaplar verildiğini oransal olarak görülebilmektedir.

Etnik-Dini Köken	İsterim (%)	Fark Etmez (%)	İstemem (%)
Alevi	25	57,7	17,3
Ateist	12,5	42,1	45,4
Başörtülü	43,9	51,3	4,8
Başörtüsüz	34,8	59,6	5,4
ÇİNGENE	14,8	48,1	37,1
Dindar-Sünni	36,9	52,6	10,5
Hristiyan	16,6	54,6	28,8
Eşcinsel	8,9	33,2	57,9
İçki İçen	11,9	48	40,1
Kürt	24,2	53,7	22,1
Radikal Dinci	16,8	50	33,2
Yahudi	11,3	47,5	41,2
Ermeni	13,2	46,6	40,2

Tablo 3: Genel dağılıma göre “komşu olmayı istememe” oranları

⁷⁰ Andy Ar Sosyal Araştırma Merkezi, Türk Toplumunda Cemaat Algısı Araştırması, Mart 2011, <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2011/01/Cemaat-raporu-tumu.doc> ET:04.05.2015

(CİNSİYETE GÖRE)

	KADIN			ERKEK		
	İsterim	Fark etmez	İstemem	İsterim	Fark etmez	İstemem
Alevi	22,0	61,0	17,0	28,0	55,0	17,0
Ateist	9,4	44,2	46,4	17,7	40,6	44,7
Başörtülü	38,6	57,7	5,7	47,7	48,3	4,0
Başörtüsüz	32,2	63,3	4,5	36,7	57,0	6,3
Çingene	10,0	50,3	39,6	18,1	46,5	35,4
Dindar-Sünni	32,1	57,6	10,3	40,3	49,1	10,6
Hristiyan	12,5	58,6	28,9	19,5	51,8	28,7
Eşcinsel	6,5	34,8	58,7	10,6	32,0	57,4
İçki içen	8,4	48,4	43,2	14,3	47,7	38,0
Kürt	17,9	57,3	24,7	28,7	51,2	20,1
Radikal dinci	11,9	54,0	34,1	20,3	47,2	32,6
Yahudi	7,9	50,2	41,9	13,7	45,5	40,8
Ermeni	11,2	49,4	39,4	14,6	44,6	40,8

Tablo 4: Cinsiyete göre “komşu olmayı istememe” oranları

(PARTİ TERCİHRİNE GÖRE)

	AK PARTİ		CHP		MHP		BDP	
	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem
Alevi	24,3	20,7	23,8	10,1	23,5	19,1	34,3	18,2
Ateist	10,2	54,9	11,4	30,3	6,5	55,7	28,3	39,4
Başörtülü	55,1	3,2	25,1	8,3	46,1	2,6	47,5	6,1
Başörtüsüz	38,2	6,7	29,0	3,1	37,4	2,2	40,4	11,1
Çingene	16,1	39,9	11,1	31,3	10,8	43,3	22,2	34,3
Dindar-Sünni	44,6	10,1	18,9	14,7	42,2	5,2	43,4	7,1
Hristiyan	16,2	36,7	13,5	18,4	13,0	30,9	33,3	25,3
Eşcinsel	7,6	68,2	7,3	43,3	6,5	67,4	15,2	46,5
İçki içen	9,5	51,2	11,1	23,8	11,3	38,5	21,2	41,4
Kürt	26,1	22,4	17,4	20,2	19,1	32,6	48,5	14,1
Radikal dinci	20,0	33,7	10,9	34,7	11,7	34,8	31,3	24,2
Yahudi	11,9	47,9	8,0	33,4	7,4	49,8	22,2	26,3
Ermeni	12,9	48,8	11,1	28,9	8,7	47,4	27,3	30,3

Tablo 5: Siyasal Parti tercihine göre “komşu olmayı istememe” oranları

(KİMLİKLERE GÖRE)

	Atatürkçü - Laik		Dindar - Muhafazakar		Milliyetçi - Vatansever		Liberal – Özgürlükçü		Marksist - Sosyalist	
	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem	İsterim	İstemem
Alevi	27,9	13,4	21,9	25,7	22,9	16,9	21,8	11,3	42,9	6,1
Ateist	11,5	42,0	12,9	61,0	8,6	48,0	8,9	26,6	42,9	18,4
Başörtülü	34,8	5,9	64,2	3,8	42,5	3,3	28,2	3,2	24,0	16,0
Başörtüsüz	35,6	3,8	38,4	9,8	36,0	3,5	24,0	3,2	39,0	18,0
Çingene	13,0	37,7	18,4	42,1	11,6	39,0	13,7	25,8	24,0	20,0
Dindar-Sünni	29,4	12,7	50,4	11,5	37,2	9,4	24,2	5,6	40,8	12,2
Hristiyan	14,2	25,4	19,7	39,8	13,4	29,9	13,8	15,4	32,0	14,0
Eşcinsel	8,3	56,3	10,6	75,0	7,5	58,6	5,6	37,6	18,0	28,0
İçki içen	11,2	32,6	10,8	59,5	10,5	37,2	6,5	28,2	28,0	28,0
Kürt	23,5	24,4	28,6	22,0	20,0	23,3	21,0	13,7	26,5	30,6
Radikal dinci	15,2	33,9	22,4	35,9	14,9	32,3	21,1	26,6	18,0	50,0
Yahudi	8,2	42,5	12,4	53,4	9,5	39,8	12,1	21,8	14,3	30,6
Ermeni	10,5	40,2	12,4	53,9	10,6	38,7	19,4	21,0	24,5	22,4

Tablo 6: Kimliklere Göre “komşu olmayı istememe” oranları

Tezimiz süresince analiz etmeye çalıştığımız gibi, nefret içerikli, ayrımcı, ırkçı söylem Çingenelere yönelik pek çok saldırı, linç vakalarına dönüşmektedir. Son yıllarda Anadolu'nun pek çok şehrinde ayrımcı söylemlerle Çingene toplumunun linç edilmeye çalışıldığı saldırılara tanık olduk. Bolu, Bursa'nın Osmangazi ilçesinde, Manisa'nın Selendi ilçesinde, Çingenelere uygulanan şiddet, evlerinin yakılmasına kadar vardı. Ve Çingene toplumu, tüm saldırılarda saldırganlar tarafından kullanılan ortak bir söyleme tanıklık ettiler; “Selendi Bizim Bizim Kalacak!”, “Burada Çingene istemiyoruz”, “Ya sev ya terk et..”

“..akşam saatlerinde mahallede toplanan bir grup, Romanların oturduğu evlere doğru yürüyüşe geçti. Yaklaşık 500 kişilik grup Romanlara ait bir otomobili ve çok sayıda at arabasını ateşe verirken, yine Romanlara ait evleri de taş yağmuruna tuttu.(Bursa Osmangazi)”⁷¹

⁷¹ <http://www.evrensel.net/haber/62687/bursada-roman-vatandaslara-saldiri> ET:04.05.2015

*“Bursa'nın İznik ilçesinde önceki gün işlenen bir cinayetin ardından gerginlik yaşanıyor. İlçede Roman vatandaşların yaşadığı mahallelerde bazı ev ve işyerlerine saldırı düzenlendi.”*⁷²

*“...akşam saatlerinde toplanan bazı Selendili vatandaşlar, Roman vatandaşların yaşadığı ev ve araçlara saldırmak istedi. Roman vatandaşlar olayların başlaması üzerine Selendi'den uzaklaştı. Ev ve araçlara zarar veren bir grup daha sonra hükümet konağı önünde toplandı. Belediye hoparlöründen, vatandaşlara hükümet konağı önünde toplanmaları, Manisa Valisi'nin konuşma yapacağı duyurusu yapıldı. Kalabalık grup, Roman vatandaşların ilçeden ayrılması talebiyle hükümet konağı önünde bekleyişini sürdürüyor (Manisa Selendi)”*⁷³

*“Selendi İlçesi'nde bir kahvede 2009'un son gecesi sigara içilmesi nedeniyle çıkan tartışmadan birkaç gün sonra Roman vatandaşlar ile ilçe sakinleri arasında kavga çıktı. Daha sonra ilçeye yayılan kavgada 3 kişi yaralandı. Can güvenliklerinin olmadığını ileri süren Romanlar Gördes'e gönderildi. Ev ve araçları zarar gören Romanlar, bir süre burada kaldıktan sonra Salihli İlçesi'nde kendileri için kiralanmış evlere yerleştirilerek, yakacak ve maddi yardım yapıldı.”*⁷⁴

- Roman Mahallesi'nde kavga: 50 gözaltı⁷⁵
- Roman vatandaşlar polise 'Pis' anlar yaşattı

“BOLU'da cadde ortasında herkesin gözü önünde tuvaletlerini yapan Roman vatandaşlar polise zor anlar yaşattı. Ekip otolarına ve karakola da tuvaletlerini yapan 10 Roman vatandaş, il sınırlarının dışına bırakıldı. Polislerle sürekli tartışan Roman vatandaşlar, karakolun ortasına da tuvaletlerini yaptı. Bunun üzerine Roman vatandaşlar karakoldan dışarıya çıkartılırken, polisler ellerine

⁷² <http://t24.com.tr/haber/bursadaki-cinayetin-ardindan-romanlarin-evleri-saldiri,239013>

ET:04.05.2015

⁷³ <http://www.haber7.com/3sayfa/haber/469234-manisa-selendide-sigara-gerginligi> ET:04.05.2015

⁷⁴ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/19716805.asp> ET:04.05.2015

⁷⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/11271721.asp> ET:04.05.2015

aldıkları paspas ve süpürgeyle karakolun içini temizledi. Yarım saat karakolun dışında bekletilen Roman vatandaşların, birbirlerinin başlarındaki bitleri ayıklamaları dikkat çekti. Polislere zor anlar yaşatan Roman vatandaşların, bindikleri ekip otosunun içine de tuvaletlerini yaptıkları belirtildi.”⁷⁶

- *Beypazarı'nda Roman kadınlar İftar Vakti polislere Zor Anlar Yaşattı.*
“Beypazarı bugün hareketli günlerden birini yaşadı nerden geldiği bilinmeyen onlarca kadın çoluk çocuk roman kadınları ilçe esnafların ve pazarcıların şikayeti üzerine polis bu vatandaşlarımızı toplamaya çalıştı karakola getirilirken polise ellerinden gelen tüm zorlukları çıkarttılar bazıları dolmuşlara binerek Beypazarını turlarken yakalanan kadınlar karakolun altını üstüne getirdiler kimi soyunarak ve uygunsuz davranışlarda bulunarak polislerimizin güçlkle zapt ettiği kadınlar iftar saati sonrası şehir dışına nakledilecekleri bildirildi.”⁷⁷
- *Çingeneler Şehri Bastı*
“Adıyaman'da bazı iş yeri ve mağazalara girerek tatsız olaylar çıkaran Çingenelere yönelik emniyet müdürlüğü ekipleri çalışma başlattı. Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü ekipleri tarafından şehrin muhtelif yerlerinde tırnakçılık ve hırsızlık yapan şahıslara yönelik yapılan operasyonlarda 13 kadın 14 ü de çocuk olmak üzere toplam 27 çingene yakalandı.”⁷⁸

Avrupa Roman Hakları Merkezi (ERRC), Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd) ve Edirne Roman Kültürünü Araştırma Geliştirme ve Yardımlaşma Derneği'nin (EDROM) ortak projesinde Adrian Marsh'ın yürüttüğü çalışmada ortaya çıkan eğitimde ayrımcılık örneklerinden bazıları şöyle;

⁷⁶ <http://www.milliyet.com.tr/roman-vatandaslar-polise--pis--anlar-yasatti/gundem/gundemdetay/04.03.2009/1066887/default.htm> ET:04.05.2015

⁷⁷ <http://www.beypazarigundem.com/beypazarinda-roman-kadinlar-iftar-vakti-polislere-zor-anlar-yasatti-2549h.htm> ET:04.05.2015

⁷⁸ <http://www.adiyamanhaber.com/cingeneler-sehri-basti.html> ET:04.05.2015

“Sulukule’de Roman çocuklar dersliklerde diğer çocuklardan ayrılarak farklı sıralara oturtuluyor.

Kağıthane’de Roman çocuklarla Roman olmayan çocuklar karışık sınıflara kaydediliyor. Ama Çingene çocuklar çoğunlukla ayrı dersliklere yerleştiriliyorlar. Aileler öğretmenlere ve müdüre bu durumu şikayet ediyor, ama sonuç alamıyorlar.

Küçükbakkalköy’de Roman bir kız çocuğu öğretmene en uzak, arka sırada oturtulduğunu anlatıyor. Bu nedenle duyamıyor ve konsantre olamıyor. Öğretmene ön sırada oturup oturamayacağını soruyor, "Yalnız bu seferlik" yanıtını alıyor.

Sulukule’de aileler çocuklarını okula yazdırmakta zorlandıklarını, okulların reddettiğini söylüyor. "Okullardan hiçbiri bu mahallelerden çocuk istemiyor. Önce bir okula, sonra diğerine gönderiyorlar, gönderecek yer kalmayınca okula kabul ediyorlar."

Edirne’de bir okulda öğretmenler Roman çocukların temel bilgileri öğrenemeyeceğini düşünüyor. Roman çocukların fazla bazı okullarda Roman olmayan aileler çocuklarını okuldan alabiliyor.

Aydın Germencik’te bazı okullarda Roman olmayan öğrenciler başka okullara aktarılmış. Bir önceki yıl okula Roman öğrencilerin gelmesinin ardından öğretmenlerin çoğu istifa etmiş.

Ankara Ulucanlar’da bir okulun müdürü Roman çocuklara düşmanca davranıyor, fiziksel şiddet uyguluyor, küfür ediyor, giysilerine ilişkin olumsuz yorumlar yapıyor. Roman olmayan çocuklar da çocukları dışlıyor, oyunlarına almıyor.

Afyon’da Roman öğrencilerden biriyle tartışan okul müdürü, Pazar yerindeki insanları Romanların evlerine saldırmaya teşvik ediyor. Bunun sonucu olarak Romanlar yerlerinden ediliyor.

Şavşat'ta 6. sınıftaki kızının bir rahatsızlık nedeniyle hâlâ okuma yazma öğrenemediğini düşünen Çingene bir kadın okulu kızının durumunu araştırmaya ikna edememiş; kız çocuğu öğretmen tarafından "Evine git, ailen öğretsin" diye azarlanmış.

Kağıthane'de bir Roman genç özel bir Kuran kursuna yazılmak istediğinde Çingenelerin kabul edilmediği yanıtını alıyor.

Bartın Aladağ'da mahalledeki iki ilköğretim okulu çocukları kayıt için sürekli diğerine gönderiyor. Bu nedenle çocuklar öğretim yılının ilerleyen zamanlarında kayıt olabiliyorlar ve geride kalıyorlar.

Şavşat'ta Lom bir ailenin kız çocuğu okulun en başarılı öğrencisi, "yeterince terbiyeli olmadığı" için diploma töreninde konuşmasına izin verilmiyor. Aile karşı çıkınca izin veriliyor. Okulda A, B ve C sınıfları var. "Saygıdeğer" ailelerin çocukları A sınıfında, Çingene çocukların tümü C sınıfında.”⁷⁹

⁷⁹ <http://www.bianet.org/bianet/azinliklar/106741-roman-cocuklar-egitimde-de-ayrimciliga-ugruyor>
ET:04.05.2015

3.ÇİNGENELERE YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ ÖRNEKLERİ ANALİZİ

Tezimizde Teun Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesine getirdiği yaklaşıma odaklanarak, konuşanın (yazarların, editörlerin ya da film yönetmenlerinin) ürettiği, Çingene toplumuna yönelen cümlelerin üzerinde durulacaktır.

Van Dijk, söylem analizi yapmanın kesin hatlarla çizilmiş tek bir yolu olmadığını belirtmekte ancak söylem analizi sırasında aşağıdaki noktalara özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamaktadır:

- “Söylemin bağlamını incelemek
- Hangi grupların, iktidar ilişkilerinin ve ihtilafların bulunduğunu çözümlemek,
- Biz ve onlar hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkartmak,
- Önvarsayımları ve ima edilenleri açığa çıkartmak
- Kutuplaştırılmış grup kanaatlerini vurgulayan tüm biçimsel yapıyı incelemek”⁸⁰

Eleştirel söylem analizini kullanmamızın amacı, seçilen mecralarda (yerel medya- ana akım medya-sosyal medya ve film-dizi ve kitaplar) kullanılan metinlerin ya da diyalogların söyleme yansıyan ideolojilerini belirlemektir. Bu yöntemle ele aldığımız nefret söylemi içerikli metinlerin açık dilsel yapılarından, örtük ideolojik yapılarına ulaşmayı amaçlıyoruz.

İdeolojileri kimlikler, güç ilişkileri, kültürel değerler, dil aracılığı ile ya da dilsel kurgulamalar yoluyla ortaya konulduklarından, “seçilmiş medya metinlerinde” dil kullanıcılarının dil kullanımının ön plana çıkarmak gerekmektedir. Söylem; güç-

⁸⁰ Tezcan Durna, Çağla Kubilay, **Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri**”, **Medyadan Söylemler**, (Der.) Tezcan Durna, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2010, s,71.

iktidar ve ideoloji tarafından nasıl biçimlendiğini ve toplumsal kimlik, toplumsal ilişkiler, bilgi ve inanç dizgelerinin oluşumunda çok etkili bir role sahiptir.⁸¹

Ulusal gazeteler ve internet partallarında yer alan nefret söylemi örnekleri; içerdiği olumsuz önyargı ve genellemeler, hakaret, küfür, aşağılama, düşmanca söylem gibi kategorilere ayrılarak analiz edilecektir.

Söz konusu katagorileri şöyle sıralayabiliriz:

- 1) Abartma / Yükleme / Çarpıtma: Bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren söylemler.
- 2) Küfür / Hakaret / Aşağılama: Bir topluluk hakkında doğrudan küfür, hakaret, aşağılama, hakaret içeren gibi söylemler.
- 3) Düşmanlık / Savaş Söylemi: Bir topluluk hakkında düşmanca, savaşı çağrıştıran ifadelerin yer aldığı söylemler
- 4) Doğal Kimlik ögesini nefret aşağılama unsuru olarak kullanma / Simgeleştirme

3.1. Anaakım Medyadan Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Rastgele seçim metodu uygulanmasıyla “gazeteler.com” internet portalı aracılığı ile Türkiye’de yayın yapan farklı ideolojileri destekleyen ulusal gazete ve haber portallarından toplam 26 tanesi incelenmiştir. Söz konusu 26 medya kuruluşundan 19 tanesinde Çingenelere yönelik nefret söylemine rastlanmıştır. Tarih aralığı 2009-2015 yılları arasındır. Köşe yazılarında Çingeneler yönelik toplam 33 referans gönderilmiştir. Referansların kategorik dağılımları aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi gerçekleşmiştir.

⁸¹ Yasemin İnceoğlu, **Metin Çözümlemeleri**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2009, s.44

Küfür-Hakaret-Aşağılama	24
Simgeleştirme	3
Abartma-Yüklem-Çarpıtma	3
Düşmanlık-Savaş Söylemi	3

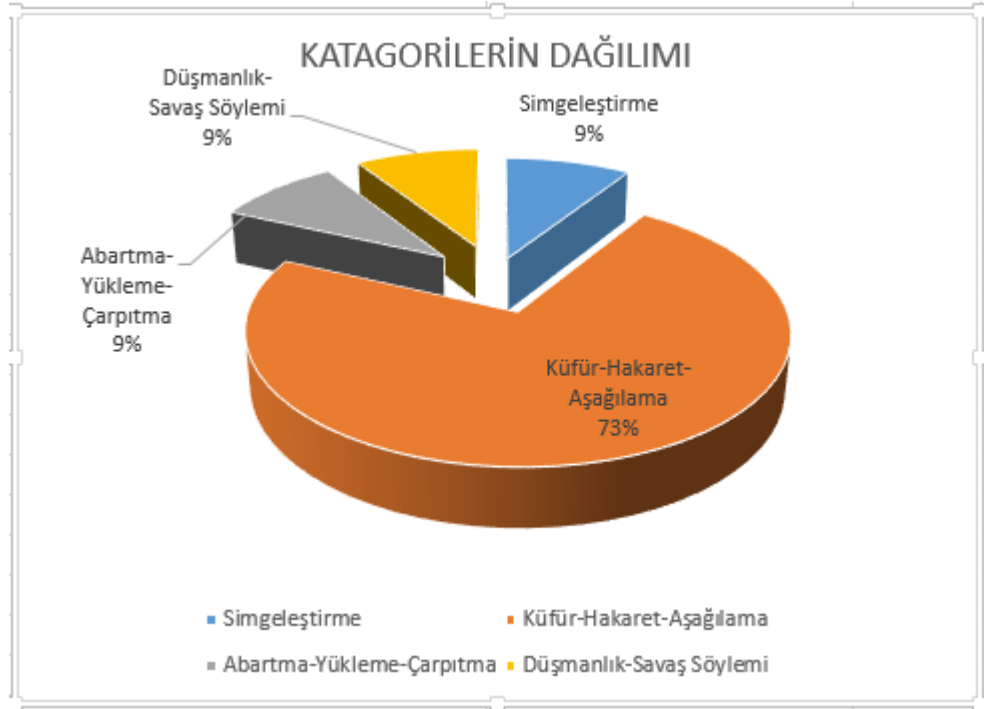
Tablo 7: Nefret Söylemin Sayısal Kategorik Dağılımı

Sıralanan kategoriler içinde en çok “Küfür/Hakaret/Aşağılama’nın” kullanıldığı, “Simgeleştirme”, “Abartma / Yüklem / Çarpıtma” aynı oranda kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Gazete-Haber Portalı	Kategori
Zaman Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Zaman Gazetesi	(Küfür-Hakaret-Aşağılama)-(Simgeleştirme)
Zaman Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Radikal Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Cumhuriyet Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Sabah Gazetesi	(Küfür-Hakaret-Aşağılama)-(Abartma-Yüklem-Çarpıtma)
Sabah Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Sabah Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Milliyet Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Akit	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Akit	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Akit	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Bugün Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Şafak Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Şafak Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Star Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Oda TV	Küfür-Hakaret-Aşağılama

Özgür Gündem	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Haber Vaktim	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Haber 7	(Küfür-Hakaret-Aşağılama)-(Düşmanlaştırmacı)-(Abartma-Yüklem-Çarpıtma)
Yeni Çağ Gazetesi	(Küfür-Hakaret-Aşağılama)-(Düşmanlaştırmacı)-(Abartma-Yüklem-Çarpıtma)
Türk Solu	(Küfür-Hakaret-Aşağılama)- (Düşmanlaştırmacı)
Aksiyon Dergisi	Simgeleştirme
Fanatik Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Beyaz Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Milat Gazetesi	Simgeleştirme

Tablo 8: Anaakım Medyada Çingene Topluma Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Grafik 4: Nefret Söylemin Yüzdesel Kategorik Dağılımı

Örnekler

OLAY 1

Başlık: Hukuk yerine racon keserek ülke yönetmek mümkün mü?

Gazete: Zaman Gazetesi

Tarih: 26.01.2015

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Mümtaz’er Türköne

Zaman Gazetesi yazarı Mümtaz’er Türköne, Adalet Kalkınma Partisi politikalarını ve Sabah Gazetesini 26 Ocak 2015 tarihli “Hukuk yerine racon keserek ülke yönetmek mümkün mü?” başlıklı köşe yazısıyla şöyle eleştirmiştir;

“Yargı, bütün mekanizmaları ile iptal edilmiş durumda. Hakkımızı hukukumuzu araması gereken savcılar, kendilerini gadre uğramaktan kurtaramıyor. Sabah Gazetesi *şecaat arz eden merd-i kıptî üslubu*yla, Hükümet’in kol-kanat gerdiği kanunsuzluğu ortaya döküyor. Dünkü nüshasında "Adliye’de bir skandal daha" başlığıyla verilen haberde, savcının operasyon emrinin, emniyet tarafından 'delillerin yetersiz' olması yüzünden yerine getirilmediğini yazıyor.” (Küfür-Hakaret-Aşağılama)⁸²

Köşe yazarı iktidar partisini eleştirirken kullandığı deyimle, ötekileştirme, aşağılama ve küfür yoluyla açıkça bütün Çingene toplumuna hakaret etmiştir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

Ana akım medya seçkinlerin egemenliğini yeniden üretirken, “öteki”lerin yaşam ve kültürel biçimlerini küçümsemekte ve önemsizleştirmektedir. “Öteki”leri toplumsal alanın dışında tutulmaya çalışılırken, varlıkları toplumsal varoluşu tehdit eden unsurlar olarak.

OLAY 2

Başlık: Bir ‘kasnak’ hikâyesi

Gazete: Zaman Gazetesi

Tarih: 26.01.2015

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Mümtaz’er Türköne

⁸² Mümtazer Türköne, “Hukuk yerine racon keserek ülke yönetmek mümkün mü?” Zaman Gazetesi, 26 Ocak 2015,(çevrimiçi) http://www.zaman.com.tr/mumtazer-turkone/hukuk-yerine-racon-keserek-ulke-yonetmek-mumkun-mu_2195637.html ET: 02.03.2015

Zaman Gazetesi yazarı Mümtaz'er Türköne, Adalet Kalkınma Partisi politikalarını ve Başbakanın Danışmanı Ethem Mahcupyan'ı eleştirdiği 28 Kasım 2014 tarihli "Bir 'kasnak' hikâyesi" başlıklı köşe yazısına şu cümlelerle başlamıştır;

"Hikâye bu ya, Çingene günün birinde padişah olmuş. Sarayın bahçesinde bir koca ağaçlara bir de karşısına çıkan eşeğe bakmış, bakmış, dayanamamış: "Şu ağaçlardan çok iyi kasnak, şu eşeğin kuyruğundan da pek güzel elek olur." demiş.⁸³

Retorik ve anlambilim arasındaki yarı yolda ünlü "geleneksel temalara" rastlayabiliriz. Bunlar daha önce tanımlanmış olan konular gibidir, ancak standartlaştırılmış ve halkın ilgisine sunulur hale getirilmiş olduklarından tartışmalarda basmakalıp yapılar olarak tipik şekilde kullanılırlar. Genelde ideolojik söylem, özelde ise ırkçı söylem ağzına kadar bu tür geleneksel temalarla doludur.⁸⁴

OLAY 3

Başlık: Hastalar ve çingeneler

Gazete: Zaman Gazetesi

Tarih: 02.08.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ali Çolak

Zaman Gazetesi yazarı Ali Çolak, 2 Ağustos 2014 tarihli "Hastalar ve çingeneler" başlıklı köşe yazısına şu cümlelere yer vermiştir;

"...Ve ne yapıyorum biliyor musunuz, dünyanın en rahat insanlarına, Çingenelere özeniyorum. *Ne olurdu, diyorum, aklım çok şeye ermeseydi...* Nerede akşam, orada

⁸³ Mümtazer Türköne, "Bir Kasnak Hikayesi", 26 Ocak 2015, Zaman Gazetesi, (çevrimiçi), http://www.zaman.com.tr/mumtazer-turkone/bir-kasnak-hikayesi_2260613.html ET:02.03.2015

⁸⁴ Dijk, *Söylem ve İdeoloji*, s.67.

sabah yaşayan; Kadıköy Meydanı'nda, Üsküdar İskelesi'nde çiçek satan Çingeneler gibi rahat olsaydım.” (Küfür-Hakaret-Aşağılama)⁸⁵

Biz ve onlar hakkındaki söylem, dolayısıyla da ırkçı söylem çoğunlukla bizim eylemlerimiz ve onların kötü davranışları hakkındaki hikâyeler şeklinde örnekler açıklamalarla tanımlanır. Irkçı söylemde, örneğin onların kuralları nasıl çiğnedikleri, uymadıkları, sapkın hatta suçlu oldukları hakkında genel bir düşünce ifadesi bulabiliriz.

OLAY 4

Başlık: “Haber de yorum da bol”⁸⁶

Gazete: Radikal Gazetesi

Tarih: 28.07.2007

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Hakkı Devrim

Radikal Gazetesi yazarı Hakkı Devrim, 28 Ocak 2007 tarihli “Haber de yorum da bol” başlıklı köşe yazısında şu cümlelere yer vermiştir;

“Ana hatlarıyla olsun, belli bir dünya görüşü çevresinde toplaşmış yorumcular bütünü diye bir şey aramayın artık! Çingene çalar Kürt oynar, demeye diliniz varmıyorsa, araya yabancı bir kelime sıkıştırıp çıkarsınız işin içinden.” (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

OLAY 5

Başlık: Tartışmalı Yeni Süreç

Gazete: Cumhuriyet Gazetesi

Tarih: 03.12.2014

⁸⁵ Ali Çolak, “**Hastalar ve Çingeneler**”, 2 Ağustos 2014, Zaman Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.zaman.com.tr/ali-colak/hastalar-ve-cingeneler-2235264.html> ET: 02.03.2015

⁸⁶ Hakkı Devrim, “**Haber de yorum da bol**” 28 Ocak 2007, Radikal Gazetesi

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Cüneyt Arcayürek

Cumhuriyet Gazetesi yazarı Cüneyt Arcayürek, 3 Aralık 2014 tarihli “Tartışmalı Yeni Süreç...” başlıklı köşe yazısında şu cümleye yer vermiştir;

“...Yüzde 3’le Meclis’te uygun özdeyişle Kürt çalar Çingene oynar artık.”⁸⁷

İrkçı söylem etnik eşitsizlik, ırkçılık veya ayrımcılıktan söz ettiğinde pek çok argüman ve örnek sunabilir. Yazar kullandığı deyimle birden fazla etnik grubu aşığlayan, küçümseyen bir söylem biçemi kullanmıştır.

OLAY 6

Başlık: Yemezler

Gazete: Sabah Gazetesi

Tarih: 22.07.2010

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Engin Ardıç

Sabah Gazetesi yazarı Engin Ardıç, 22 Temmuz 2010 tarihli “Yemezler” başlıklı köşe yazısında şu cümlelere yer vermiştir;

“... Hiçbir kurala uydurulamamışlar, hiçbir sıkıntıya sokulamamışlar. Ne yaptılarsa para etmemiş, dövmüşler, sövmüşler, içeri tıkmışlar, ı ih...

...Roman, kural tanımazlığıyla vardır. Daha doğrusu, kendi kuralları vardır ama bunlar bizimkilere uymazlar. "Dışarıdan bakınca" gürültücü, başıboş, serkeş, umursamaz, hatta tehlikeli, hatta ahlaksız görünürler.

.... Oysa bu işin tadı, mezattan alınan, çoğu zaman da mezarlıktan araklanan çiçeği kıran kırana pazarlık ederek alıp satmaktadır.

⁸⁷ Cüneyt Arcayürek, “Tartışmalı Yeni Süreç”, 03 Aralık 2014, Cumhuriyet Gazetesi, (çevrimiçi) http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/153447/Tartismali_Yeni_Surec....html ET:02.03.2015

.... Bu insanlar "çiçek" satıyorlar, çiçek. Güzellik satıyorlar. Canım ara sıra esrar da satıyorlar ama artık o kadarcık da olacak(!)

... Köstence'de "aşırı esmer" bir kızla tanışmıştım, adı da Güllü... Türkçe de biliyor ya, konuşmaya kalktık... Yekten "abe veresin beş dolarcık, beni bir kerecik" dedi. Yüzüm kıpkırmızı olmuştu. O zamanlar toydum, onları tanımıyordum. Hayatı da tanımıyordum.” (Küfür-Hakaret-Aşağılama/Abartma-Yükleme-Çarpıtma)⁸⁸

Ahlaki dışlama ile ilişkili çalışmalar, toplum tarafından damgalanmış insanlara yönelik vahşi ve zalim davranışların meşrulaştırılması süreçlerini sosyal psikolojik bir yaklaşımla açıklama çabalarının en önemlilerindedir. Toplum tarafından dışlanan grupların, bu grubun insanlığını reddetmeyi amaçlayan, son derece olumsuz nitelendirmelerle gayri-meşrulaştırılmaktadır. İnsanlıktan çıkarma, toplumun dışına atma, olumsuz karakter özellikleriyle nitelendirme, siyasi etiketlerle damgalama ve grup karşılaştırması, gayri-meşrulaştırmanın en yaygın kullanılan biçimleridir.⁸⁹

Köşe yazarının, yazısı boyunca Çingene toplumunu, toplumun dışına itmeye çalıştığını görmekteyiz. Yazı boyunca Çingene topluma yönelik “uslanmaz, kural tanımaz, uyuşturucu satıcısı, kendini pazarlayan” tanımlamalarını kullandığını görüyoruz.

Yazar bütünüyle etnik bir grubu toplumun dışına iten bir yaklaşım ve üsluba sahip. Yazar, Çingeneler yönelik karakter özelliklerini tanımlarken, belirli bir toplum tarafından aşırı derecede olumsuz karakter özellikleri olarak kabul edilen argümanları kullanarak nefret söyleminde bulunmaktadır.

OLAY 7

Başlık: Kumkapı’da rengarenk bir gün

Gazete: Sabah Gazetesi

Tarih: 12.12.2010

⁸⁸ Engin Ardic, “**Yemezler**” 22 Temmuz 2010, Sabah Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2010/07/22/yemezler> ET: 02.03.2015

⁸⁹ Göregenli, s.49.

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Emre Aköz

Sabah Gazetesi'nde Emre Aköz 12 Aralık 2010 tarihli "Kumkapı'da rengarenk bir gün" başlıklı yazısında şu ifadelerle yer vermiştir;

"Farklı bir çevre var buralarda: Adım başı Afrika kökenli bir siyaha rast geliyorsunuz. Ruslar, Ukraynalılar, Azeriler, Özbekler ve diğerleri... Belli ki tekstil ticareti onları buraya çekmiş: Tam bir "72 buçuk" millet hali..."⁹⁰

Herkesçe bilinen bir devinim genel olarak hiç paylaşılmayan ya da kabul edilmeyen bir bilgiyi ön varsaymak ve deyim yerindeyse onu arka kapıdan sunmaktır. Köşe yazarı farkında olmadan "72 buçuk" millet deyimıyla yerleşmiş bir önyargıyı yeniden üretmektedir.

OLAY 8

Başlık: Şecaat arz ederken merd-i kıpti sirkatin söyler⁹¹

Gazete: Sabah Gazetesi

Tarih: 08.05.2008

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Engin Ardıç

Sabah Gazetesi yazarı Engin Ardıç, Aydın Doğan yayın grubunu 8 Mayıs 2008 tarihli "Şecaat arz ederken merd-i kıpti sirkatin söyler" başlıklı köşe yazısıyla eleştirmiştir.

OLAY 9

Başlık: Utanmadan! Korkmadan!

⁹⁰ Emre Aköz, "Kumkapı'da rengarenk bir gün", 12 Aralık 2010, Sabah Gazetesi, (çevrimiçi), http://www.sabah.com.tr/yazarlar/akoz/2010/12/12/kumkapida_rengrenk_bir_gun ET: 02.03.2015

⁹¹ Engin Ardıç, "Şecaat arz ederken merd-i kıpti sirkatin söyler", 08 Mayıs 2008, Sabah Gazetesi, (çevrimiçi) http://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2008/05/08/secaat_arzederken_merd-i_kipti_sirkatin_soyler ET: 02.03.2015

Gazete: Milliyet Gazetesi

Tarih: 18.04.2007

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ece Temelkuran

Milliyet Gazetesi'nde Ece Temelkuran 18 Nisan 2007 tarihli "Utanmadan! Korkmadan!" başlıklı yazısında şu ifadelere yer vermiştir;

"Nereden baksanız "72 buçuk millete karşı" verilmiş bir mücadeleyle kurulmuş, toprağını, kuşaklar boyunca daha aydınlık, daha eşit, daha adil bir ülke için ölen gençlerin gövdeleriyle biriktirmiş bir ülkenin buna hakkı vardır: Utanmadan ve korkmadan yaşamaya. Bu miting bunu söylemek isteyen insanların mitingiydi. Bu miting, esasında orada konuşma yapanların değil, utanmak ve korkmak istemeyenlerin mitingiydi."⁹²

OLAY 10

Başlık: "Bilinçaltı söyledi: "Hepsi iki yazı, bir haber mi Hakim bey"! ⁹³

Gazete: Yeni Akit Gazetesi

Tarih: 29.12.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ali Karahasanoğlu

Yeni Akit Yazarı Ali Karahasanoğlu 29 Aralık 2014 tarihli "Bilinçaltı söyledi: "Hepsi iki yazı, bir haber mi Hakim bey"! isimli köşe yazısında Zaman Gazetesi yazarı Ekrem Dumanlı'yı, "*Şecaat arz ederken, sirkatin söylermiş, merd-i kıpti..*" şeklinde bir giriş cümlesiyle başlayarak eleştirmiştir.

OLAY 11

Başlık: "Bilinçaltı söyledi: "Hepsi iki yazı, bir haber mi Hakim bey"! ⁹⁴

⁹² Ece Temelkuran, "Utanmadan! Korkmadan!" 18 Nisan 2007, Milliyet Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/2007/04/18/yazar/temelkuran.html> ET:02.03.2015

⁹³ Ali Karahasanoğlu, "Hepsi iki yazı, bir haber mi Hakim bey!", 29 Aralık 2014, Yeni Şafak, (çevrimiçi) <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-karahasanoglu/bilincalti-soyletti-hepsi-iki-yazi-bir-haber-mi-hakim-bey-9002.html> ET: 02.03.2015

Gazete: Yeni Akit Gazetesi

Tarih: 06.12.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ahmet Varol

Yeni Akit Yazarı Ahmet Varol 6 Aralık 2014 tarihli “Gazze, Netanyahu’yu Bitirebilir” isimli köşe yazısında İsrail Devleti’nin Gazze’deki operasyonlarını eleştiren yazısına; “Şecaat arz ederken merdi kıpti sirkatin söyler” sözünde ifade edildiği üzere, herkes kendini marifetli olduğu alanda ispat etmeye çalışır.” şeklinde bir giriş cümlesi kullanarak başlamıştır.

OLAY 12

Başlık: “Şecaat arzeden paralel polis illegal dinlemeyi itiraf eder”⁹⁵

Gazete: Yeni Akit Gazetesi

Tarih: 29.07.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ali Karahasanoğlu

Yeni Akit Yazarı Ali Karahasanoğlu 29 Temmuz 2014 tarihli “Şecaat arzeden paralel polis illegal dinlemeyi itiraf eder” isimli köşe yazısında Fethullah Gülen cemaatini eleştirirken Çingene toplumunu aşağılayan bir deyim kullanarak eleştirmiştir;

⁹⁴ Ahmet Varol, “Gazze, Netanyahu’yu Bitirebilir”, 06 Aralık 2014, Yeni Şafak, (çevrimiçi) <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ahmet-varol/gazze-netanyahuyu-bitirebilir-8727.html> ET: 02.03.2015

⁹⁵ Ali Karahasanoğlu, “Şecaat arzeden paralel polis illegal dinlemeyi itiraf eder”, 29 Temmuz 2014, Yeni Akit Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-karahasanoglu/secaat-arzeden-paralel-polis-illegal-dinlemeyi-itiraf-eder-7045.html> ET: 03.03.2015

Paralel medya, darbe operasyonunu organize eden polisleri tutuklayan hakimlerden birisinin, daha önce de, paralel polislerin istediği “dinleme kararları”nı imzalayan hakim olduğunu yazmışlar..

İddialarını şöyle ifade ediyorlar: “Eski istihbarat müdürü Ali Fuat Yılmaz’ı yasadışı dinlemelerden dolayı tutuklayan hakim, daha önce 150 dinleme kararı vermiş!”

“Şecaat arzederken merd-i kıpti, sirkatin söyler”miş....

OLAY 13

Başlık: "Şecaat arz ederken"

Gazete: Bugün Gazetesi

Tarih: 27.05.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Nazlı Ilıcak

Bugün Gazetesi yazarı Nazlı Ilıcak, AKP’yi ve Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Yiğit Bulut’u 27 Mayıs 2014 tarihli "Şecaat arz ederken" başlıklı köşe yazısıyla şöyle eleştirmiştir;

Başdanışman Yiğit Bulut’un verdiği bütün bilgiler yanlış. Olayı şöyle noktalayalım:

“Şecaat arz ederken, merd-i kıpti sirkatin söyler.” (Çingene yiğitliğini anlatırken, hırsızlığını söyler)⁹⁶

OLAY 14

Başlık: Soner Yalçın'ın Samizdat'ı

Gazete: Yeni Şafak Gazetesi

Tarih: 05.07.2012

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Cem Küçük

⁹⁶ Nazlı Ilıcak, "Şecaat arz ederken", 27 Mayıs 2015, Bugün Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.bugun.com.tr/pages/marticle.aspx?id=1120459> ET: 12.04.2015

Yeni Şafak Gazetesi yazarı Cem Küçük 5 Temmuz 2012 tarihli Soner Yalçın'ın Samizdat'ı adlı köşe yazısında Soner Yalçın'ı aşağıdaki şekilde eleştirmiştir;

“Samizdat Rusça bir kelime. Kaçak yayınlar ve bu yayınların elle dağıtılması anlamına geliyor. Gerçi Yalçın kitabına bu adı koymuş ama maşallah Savcı Zekeriya Öz dâhil herkesi ucundan eleştirmiş. Belki bilerek belki de bilmeyerek aklına takılan her şeyi yazmış. Merdi kıpti şecaat arzederken sirkatin söyler. Yani Çingene'nin merdi kendini överken hırsızlığını övermiş. Soner Yalçın'ınki de tam bu durum.”⁹⁷

OLAY 15

Başlık: Siyasal İslam'ın sonu mu?

Gazete: Yeni Şafak Gazetesi

Tarih: 04.03.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: İsmail Küçükarıslan

Yeni Şafak Gazetesi yazarı İsmail Küçükarıslan 4 Mart 2014 tarihli “Siyasal İslam'ın sonu mu?” adlı köşe yazısında Fethullah Gülen cemaatini aşağıdaki şekilde eleştirmiştir;

“Son zamanlarda "İslam"ı dünyaya karışan bir din olarak görmek istemeyen" Amerikancı entegristlerin o çatal dillerine doladıkları "siyasal İslam'ın sonu geldi" herzesine hastayım.

Üstelik bunu yaparken "şecaat arz ederken sirkatin söyleyen merd-i kıpti" durumuna düştüklerini bir dakika olsun hesaba katmıyorlar.”⁹⁸

⁹⁷ Cem Küçük, “Soner Yalçın'ın Samizdat'ı”, 05 Temmuz 2012, Yeni Şafak Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/cemkucuk/soner-yalcinin-samizdati/33100> ET: 12.04.2015

⁹⁸ İsmail Küçükarıslan, “Siyasal İslam'ın sonu mu?”, 04 Mart 2014, Yeni Şafak Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/ismailkucarıslan/siyasal-islamin-sonu-mu-50613> ET: 12.04.2015

OLAY 16

Başlık: Merd-i Kıpti şecaat arzetti

Gazete: Star Gazetesi

Tarih: 25.07.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Yusuf Ziya Cömert

Star Gazetesi Yazarı Yusuf Ziya Cömert 25 Temmuz 2013 tarihli “Merd-i Kıpti şecaat arzetti” adlı yazısında Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi’yi eleştirirken şöyle yazmıştır;

“Şecaat arzederken merd-i Kıpti sirkatin söyler.” Sözü biliyordum. Kimin söylediğini bilmiyordum. Baktım, Koca Ragıp Paşa söylemiş. Hay Allah razı olsun, ne güzel söylemiş. Bu mısra, Sisi’nin dediklerini dinlerken dilime dolandı. Bilmiyorum, Kıpti midir Sisi?⁹⁹

OLAY 17

Başlık: “Merdi Kıpti Şecaat arz ederken sirkatin söyler”¹⁰⁰

Gazete: Oda TV

Tarih: 26.12.2009

Tür: Haber-Yorum

Yazar: Haber Merkezi

Oda TV isimli internet sitesinin 26.12.2009 tarihli haberde dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan eleştirisi “Merdi Kıpti Şecaat arz ederken sirkatin söyler” başlığıyla yapılmıştır.

⁹⁹ Yusuf Ziya Cömert, “Şecaat arzederken merd-i Kıpti sirkatin söyler”, 25 Temmuz 2013, Star Gazetesi, (çevrimiçi) <http://haber.star.com.tr/yazar/merdi-kipti-secaat-arzetti/yazi-775556> ET: 12.04.2015

¹⁰⁰ <http://www.odatv.com/n.php?n=3cca1562-2612091200> ET: 12.04.2015

OLAY 18

Başlık: CHP ve Dersim soykırımı

Gazete: Özgür Gündem

Tarih: 07.01.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Mehmet Bayrak

Özgür Gündem adlı haber sitesi yazarı Mehmet Bayrak, 7 Ocak 2013 tarihli “CHP ve Dersim soykırımı” başlıklı yazısında aşağıdaki ifadelere yer vermiştir;

“Onur Öymen, şecaat arzederken soykırımcılığını söyledi...Bir atasözü vardır; “Bir müsibet bin nasihatten iyidir” diye. Yine bir atasözü vardır; “Şecaat arzederken merd-i Kıpti sirkatin söyler” diye... CHP Grup Başkanvekili Onur Öymen’in, birkaç yıl önceki Meclis konuşmasında tam da bu gerçekleşti ve İttihad- Terakki’nin devamı olarak kurulan Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti, bir yetkilisinin ağzından kendini ele verdi.”¹⁰¹

OLAY 19

Başlık: Emin Çölaşan, Hürriyet’ten gerçekten kovuldu mu?

Gazete: Haber Vaktim

Tarih: 05.11.2009

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Hasan Karakaya

Haber Vaktim adlı internet haber sitesi yazarı Hasan Karakaya, 5 Kasım 2009 tarihli “Emin Çölaşan, Hürriyet’ten gerçekten kovuldu mu?” başlıklı yazısında Çingenelere yönelik hakaret içeren şu nefret söylemlerine yer vermiştir;

¹⁰¹ Mehmet Bayrak, “CHP ve Dersim soykırımı”, 07 Ocak 2013, Özgür Gündem, (çevrimiçi) http://www.ozgurgundem.com/?haberID=60894&haberBaslik=CHP%20ve%20Dersim%20soyk%C4%B1r%C4%B1m%C4%B1&action=haber_detay&module=nuce ET:14.02.2015

Hırsızlık Kapışması

Hani, Ragıp Paşa'nın, "Şecaat arzederken merd-i kıpti, sirkatin söylemiş" şeklinde bir sözü vardır ya; Uğur Dündar ile Mehmet Ali Birand arasındaki "atışma"yı duyunca, bu söz geliverdi aklıma!.. Efendim, iddialara göre; M. Ali Birand, Star TV'de yayınlanan bir haberi "kaynak" ve "logo" göstermeden yayınlayınca, Uğur Dündar'ın şimşeklerini üzerine çekmiş!.. Her ikisi de birer "Aydın Doğan personeli" olmasına rağmen, birbirlerine demediklerini komamışlar... Birbirlerine "hırsız" mı dememişler, "dolandırıcı" mı dememişler, ağızlarına ne geldiyse söylemişler!.. Bu atışma, "dikkatleri üzerine çekme" kavgası yani "reytingleri artırma" amaçlı bir "danışıklı dövüş" müdür, yoksa "kirli çamaşırları ortaya dökme" kavgası mıdır, elbette bilmiyorum!.. Bildiğim şu ki; bu "kavga"lar dolayısıyla, "kimin ne kadar açığı olduğunu" öğrenmiş oluyoruz!.. Bu kavga devam ederse var ya; ortaya ne "kirli çamaşırlar" dökülür, Allah bilir!.. Biz de bu "şecaat"lerden "sirkat"leri öğrenmiş oluruz!..¹⁰²

OLAY 20

Başlık: Namert Kıpti Saviris, şecaatini arz ederken sirkatini söyledi...

Gazete: Haber7

Tarih: 15.07.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ekren Kızıлтаş

Haber7 adlı internet haber sitesi yazarı Ekren Kızıлтаş, 15 Temmuz 2013 tarihli "Namert Kıpti Saviris, şecaatini arz ederken sirkatini söyledi..." başlıklı Mısır'daki yönetim değişikliğini eleştirdiği yazısında; ayrımcı ve nefret içeren söylemi birçok defa tekrarlamıştır;

"Daha çok 'Merdi kıpti şecaatin arz ederken sirkatin söyler' şeklinde kullanılan bir söz vardır.

¹⁰² Hasan Karakaya, "Emin Çölaşan, Hürriyet'ten gerçekten kovuldu mu?" 05 Kasım 2009, **Haber Vaktim**, (çevrimiçi) <http://www.habervaktim.com/yazar/18915/emin-colasan-hurriyetten-gercekten-kovuldu-mu.html> ET:14.02.2015

Bu söz, aslında Koca Ragıp Paşa'ya ait bir beyit olup, esası da: "Şecaat arz ederken merdikipti sirkatin söyler" şeklindedir ve: "Kipti'nin mert olanı, yiğitliğini, kahramanlığını anlatırken hırsızlığını söyler" manasına gelir, biliyorsunuz.

Bu söz, yani "Şecaat arz ederken merd-i kipti sirkatin söyler" sözü, işte şimdi gerçek anlamına kavuştu.

Konu, Mısır'ın en zengin adamı olan Kipti Necip Saviris'in itiraf gibi sözleri. Adam, Mısır'ın seçilmiş Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı yapılan askeri darbeye giden sürecin organizesinde büyük payı olduğunu ve isyancılar farkına varmamış olsa da, bütün tezgâhı kendisinin yürüttüğünü itiraf etmiş.¹⁰³

OLAY 21

Başlık: Yeni Çağdan Mektup

Gazete: Yeni Çağ Gazetesi

Tarih: 02.08.2010

Tür: Haber-Yorum

Yazar: Haber Merkezi

Yeni Çağ Gazetesi, 2 Ağustos 2010 tarihinde “Yeni Çağdan Mektup” köşesinde aşağıdaki ötekileştirici, düşmanlaştırıcı ve abartma içeren nefret söylemine yer vermiştir;

Gömlek değiştirdiklerini ilan eden “demokrasi mücahitleri” ağızlarını açtıklarında “darbe anayasasını değiştirmek” ten dem vuruyorlar ama onların asıl dertlerinin ne olduğunu millet biliyor. Aslında, şikayetçi göründükleri darbeden de zerre kadar zarar görmediler ki... Aksine o darbenin nimetlerinden fazlasıyla yararlandılar. Şimdi “tu kaka” dedikleri o darbenin kendilerine sağladığı zeminde yeşerip dal budak salarak devletin zirvelerine kadar yerleştiler. Bu tavırlarıyla, “Çingeneye beylik vermişler, önce babasını kesmiş...” sözünü çağrıştırıyorlar ama merak etmeyin bunların babalarını kesmek gibi bir niyetleri yok. Sadece kuru gürültüyle görüntü vermek peşindeler... Geldikleri takiyyecilik geleneği böyle “kolpa” yapmalarına cevaz veriyor. Hesapta 12 Eylül darbesiyle hesaplaşacaklarmış... Daha

¹⁰³ Ekren Kızıltaş, “Namert Kipti Saviris, şecaatini arz ederken sirkatini söyledi”, 15 Temmuz 2013, Haber 7, (çevrimiçi) <http://www.haber7.com/yazarlar/ekrem-kiziltas/1049671-namert-kipti-saviris-secaatini-arz-ederken-sirkatini-soyledi> ET: 14.02.2015

3 yıl önce doğrudan kendilerini hedef alan 27 Nisan E-muhtırasının hesabını soramayanların 30 yıl önceki darbeyle hesaplaşacağına kim inanır? Bu kolpacılara söylenecek tek söz, terkettikleri Hocaları gibi “Hadi ordan, hadi ordan...” demektir.¹⁰⁴

Abartılar anlamın niteliklerini arttırmayı sağlayan anlamsal söz oyunlarıdır. Bu nedenle olumsal kendini sunma ve olumsuz ötekini sunmanın genel stratejisi içerisinde... ötekilerin sözde kötü eylemleri ya da özelliklerinin abartılı ifade edilebildiğini düşünebiliriz.¹⁰⁵

Metaforlar ve deyimler aracılığıyla soyut, karmaşık, bilinmedik anlamlar somut hale getirilebilir. Yani Çingene toplumunun bir bütün olarak vefasız ya da değer bilmez olduklarına dair önyargılar, onların toplumsal işbölümünden yeteri kadar pay alamamasını beraberinde getirmektedir. Kullanılan deyim, bir etnik grubun toplumsal yaşama (iş yaşamı, sanat, kültür, komşuluk ilişkileri vs.) katılımını engelleyici bir sonuca neden olabileceği açıktır. Çünkü Çingene bireyler yazara göre “herhangi bir görev verildiğinde” onu suiistimal edebilecek kişilik ve karakter yapısına sahip insanlar olarak betimlenmektedir.

OLAY 22

Başlık: Dünyanın en zengin başbakanı ve en büyük hırsızı

Gazete: Türk Solu

Tarih: 02.03.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Gökçe Fırat

Türk Solu adlı derginin yazarı Gökçe Fırat, 2 Mart 2014 tarihli “Dünyanın en zengin başbakanı ve en büyük hırsızı” başlıklı yazısında ırkçı bir söylem kullanmıştır. Bir etnik grubu tamamıyla hırsızlıkla itham etmiştir. Kullanılan ifadeler Çingenelere yönelik ayrımcı düşmanlaştırıcı bir içerik taşımaktadır.

¹⁰⁴ Yeni Çağ Gazetesi, “Yeni Çağ’dan Mektup” <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yenicagdan-mektup-8y.htm> ET: 14.02.2015

¹⁰⁵ Dijk, s.93

Siz hiç “gel hırsızlık yapalım paraları bölüşelim oğlum” diyecek bir baba düşünebilir misiniz? Olmaz, hiçbir yerde, hiçbir halkta olmaz. Bir tek Çingeneler böyledir. Bir de bunlar böyleymiş...¹⁰⁶

İdeoloji, esas olarak söylemin her yerinde ortaya çıkabilmektedir. Yerleşmiş önyargıların, gerçek olgular gibi sunulması için en tehlikeli boyutudur. Yani yazarın Çingenelere yönelik açık bir nefret ifadesini sanki genel bir kabul gören “doğru” olarak kullanması ırkçılığın normalleştirmesini beraberinde getirir. Yani söylem yeniden ve yeniden üretildikçe doğal varsayılmaktadır.

OLAY 23

Başlık: “Cumhuriyetçilerin ‘çingene pazarlığı’ nihayet bitti”¹⁰⁷

Gazete: Aksiyon Dergisi

Tarih: 08.08.2011

Tür: Haber-Yorum

Yazar: Haber Merkezi

Aksiyon Dergisi 8 Ağustos 2011’de “Cumhuriyetçilerin ‘çingene pazarlığı’ nihayet bitti” başlığı altında bir makale yayınlamıştır.

Küfür-Hakaret-Aşağılama kategorisine örnek olarak gösterilebilecek yazıda, insanlar arasında çok yaygın olarak ve olumsuz anlamda söylenegelen popüler bir deyim, etnik bir grupla özdeşleştirilmesi yoluyla, Çingene toplumu aşağılanmış ve küçük düşürülmüştür.

OLAY 24

Başlık: Farklı pencerelerden transfer

Gazete: Fanatik Gazetesi

Tarih: 07.01.2014

¹⁰⁶ Gökçe Fırat, “Dünyanın en zengin başbakanı ve en büyük hırsızı”, 02 Mart 2014, Türk Solu Gazetesi, (çevrimiçi) “<http://www.turksolu.com.tr/439/gokcefirat439.html>” ET:15.02.2015

¹⁰⁷ Aksiyon Dergisi, “Cumhuriyetçilerin ‘çingene pazarlığı’ nihayet bitti” <http://www.aksiyon.com.tr/karakutu/cumhuriyetcilerin-cingene-pazarligi-nihayet-bitti> 530071 ET: 15.02.2015

Tür: Köşe Yazarı

Yazar: Asena Özkan

Fanatik Gazetesi yazarı Asena Özkan 7 Ocak 2014 tarihinde yazdığı “Farklı pencerelerden transfer” adlı köşe yazısında şu ifadeler yer vermiştir;

“...Ağabey Assis, ülke ülke dolaşıp deyim yerinde ise ‘çingene pazarlığı’ yapmakta. Doğaldır kardeşinin son transferinde yüksek ücret almasını sağlamak.”¹⁰⁸

OLAY 25

Başlık: “Esra Erol’la Özlem Hanım: Villa aynı çingene mahallesi gibi”

Gazete: Beyaz Gazetesi

Tarih: 19.12.2014

Tür: Haber-Yorum

Yazar: Haber Merkezi

Beyaz Gazetesi internet haber portalı 19 Aralık 2014 tarihinde, “Esra Erol’la Özlem Hanım: Villa aynı çingene mahallesi gibi” başlık haberde şu ifadeler kullanılmıştır;

“...Özlem hanım locada kalan hanımların kaldığı villa için çok ağır ithamlarda bulundu. Villanın aynı çingene mahallesi gibi olduğunu dile getiren Özlem hanıma başta Esra Erol olmak üzere herkes karşı çıktı.”¹⁰⁹

OLAY 26

Başlık: Yetmiş iki buçuk millete şans verelim!

Gazete: Milat Gazetesi

Tarih: 19.12.2014

¹⁰⁸ Asena Özkan, “Farklı Pencerelerden transfer”, 07 Ocak 2014 Fanatik Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.yazargundemi.com/yazi/87788> ET: 15.02.2015

¹⁰⁹ <http://beyazgazete.com/video/webtv/televizyon-40/esra-erol-la-ozlem-hanim-villa-ayni-cingene-mahallesi-gibi-433389.html> ET: 15.02.2015

Tür: Köşe Yazarı

Yazar: Bayram Karacan

Milat Gazetesi İnternet Haber Portalı yazarı Bayram Karacan 1 Şubat 2013 tarihli köşe yazısında şu ifadeler yer vermiştir;

“Şimdi biz her ağzımızı açtığımızda yetmiş iki buçuk milletten bahsediyoruz ya. Yetmiş ikinin yarısı otuz altı. Buçuk olarak sayılan millete de altı ay isim hakkı verecek halimiz yok herhalde. Onlar buçuk olduğu için onların adı, üç ay boyunca ülkenin adı olsun diye düşündüğümüz için “otuz altı sene üç ay” oluyor. Adalet bunu gerektiriyor. Tam olanlar tam yani altı ay, buçuk olanlar buçuk yani üç ay.”¹¹⁰

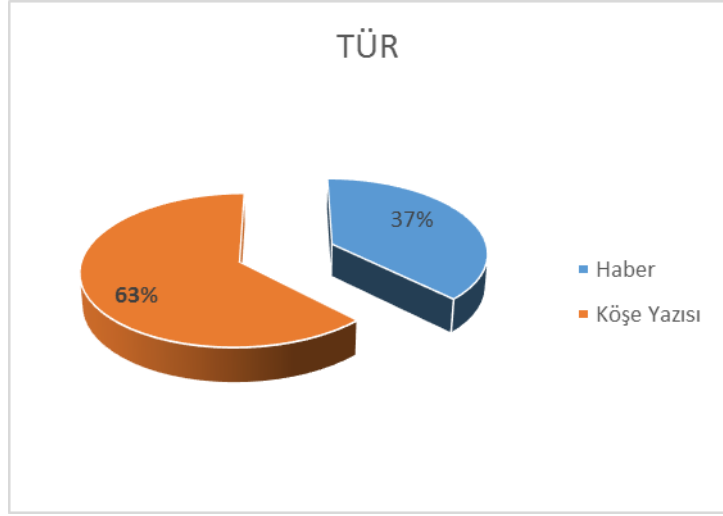
3.2. Yerel Medyada Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Rastgele seçim metodu uygulanmasıyla “gazeteler.com” internet portalından Türkiye’de yayın yapan yerel gazetelerden toplam 165 tanesi incelenmiştir. Bu gazetelerden 30 tanesinde Çingenelele yönelik nefret söylemi örneklerine rastlanılmıştır. Çingenelele yönelik Nefret söyleminin en çok köşe yazılarında yer verildiği görülmüştür. (Yüzde 63) Onu haberler (yüzde 37) izlemiştir.

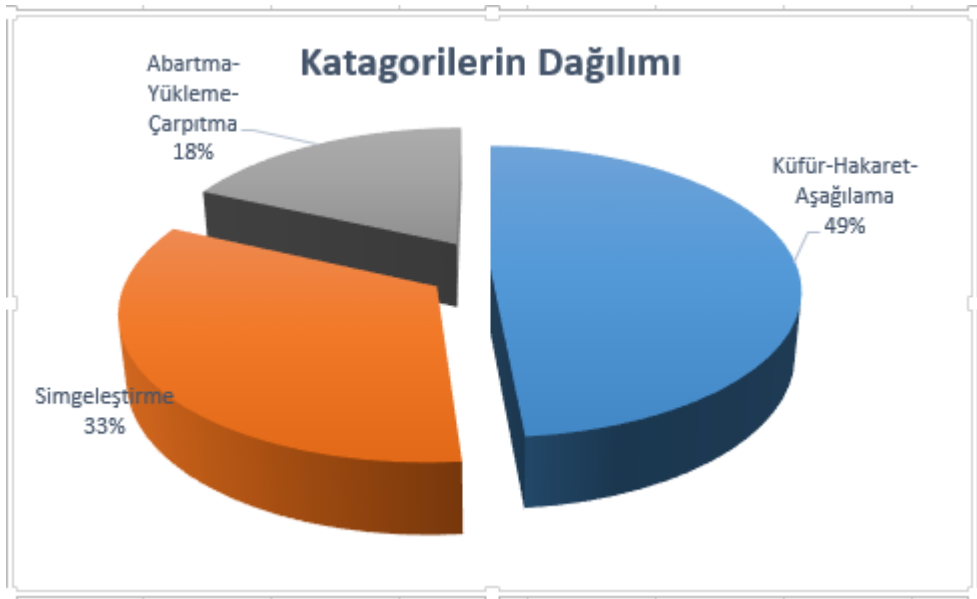
Küfür-Hakaret-Aşağılama	16
Simgeleştirme	11
Abartma-Yükleme-Çarpıtma	6

Tablo 9: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Sayısal Dağılımı

¹¹⁰ Bayram Karacan, “Yetmiş iki buçuk millete şans verelim!” 19 Aralık 2014, Milat Gazetesi <http://www.milatgazetesi.com/yetmis-iki-bucuk-millete-sans-verelim/39700/> ET: 15.02.2015

Grafik 5: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Editoryal Dağılımı

Grafik 6: Yerel Medyada Nefret Söyleminin Kategorik Dağılımı

Sıralanan kategoriler içinde en çok Küfür / Hakaret / Aşağılama'nın kullanıldığı, onu Simgeleştirme, ardından Abartma / Yükleme / Çarpıtma'nın izlediğini görmekteyiz.

Yukarda kısaca analizi yapılan, yerel basında Çingene toplumuna yönelik nefret söylemi örneklerinin eleştirel metin analizi yöntemiyle analizi yapılmıştır.

Örneklerde de görüleceği gibi pek çok haberde bu kategorilerin birden fazlası kullanılmıştır.

Nefret söyleminin yerel basının önemli bir bölümünde kendine yer bulduğu görülmektedir. Bölgesel anlamda Türkiye coğrafyasından olabildiğince çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik farklılıkları olan iller seçilmiştir. Haberlerde ve köşe yazılarında Çingene toplumu bir hakaret, tehdit unsuru olarak gösterilmektedir. Küçültücü ifadelerin kullanıldığı haber ve köşe yazılarında çoğunlukla suçla ilişkilendirilmeye çalışılmışlardır. Ve genel anlamıyla toplumun diğer kesimleri tarafından tehdit unsuru olarak görüldükleri vurgulanmıştır.

Yerel medya kanallarında nefret söyleminin, hâkim unsurların, güçlülerin güçsüz üzerindeki egemenliğinin, ırkçılığının, ötekileştirmesinin yeniden üretiminde rol oynadığı anlaşılmıştır. Önyargıların ve ayrımcı söylemin oluşumu ve nefret suçuna dönüşmesinde yerel medya kanallarının ne denli etkili olduğu, çeşitli illerde Çingeneler yönelen linç girişimlerinde de açıkça ortaya çıkmıştır.

Yerel Gazete	Kategori
Adıyaman Haber	(Simgeleştirme)-(Küfür-Hakaret-Aşağılama)
Afyon Haber	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Bolu Günden Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Çumra Postası (Konya)	(Abartma-Yükleme-Çarpıtma)-(Küfür-Hakaret-Aşağılama)
Ereğli Özgür Haber	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeşil Çivril Gazetesi (Denizli)	(Simgeleştirme)-(Küfür-Hakaret-Aşağılama)
UrFanatik (Şanlıurfa)	Simgeleştirme
Haber Diyarbakır	Simgeleştirme
Batı Karadeniz Ekspres (Karabük)	Simgeleştirme
Çorum Manşet	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Kilis Postası (Gaziantep)	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Sorgun Postası (Yozgat)	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Taka Gazetesi (Trabzon)	Simgeleştirme
Taka Gazetesi (Trabzon)	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Çukurova Ekspresi (Adana)	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeni Adana	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Amasya'nın Sesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama

Haber Kale (Kırıkkale)	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Van Olay Gazetesi	Simgeleştirme
Siirt Medya	Simgeleştirme
Rize'nin Sesi	Simgeleştirme
Bizim Hendek (Sakarya)	Simgeleştirme
Güney Ege (Muğla)	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Sivas Memleket	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Kuzey Anadolu Gazetesi (Ardahan)	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Bursa Hakimiyet	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Oltu Gazetesi	Küfür-Hakaret-Aşağılama
Yeşil Iğdır	Simgeleştirme
Ordu Hayat	Abartma-Yükleme-Çarpıtma
Yeni Urfa	Küfür-Hakaret-Aşağılama

Tablo 10: Yerel Medyada Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

OLAY-1

Başlık: Çingeneler Şehri Bastı

Gazete: Adıyaman Haber

Tarih: 15.06.2009

Tür: Haber

Yazar : Haber Merkezi

Adıyaman'da Emniyet Müdürlüğü'nün asayiş operasyonu bu haberin konusunu oluşturmaktadır.

Haberin dili analiz edildiğinde “hırsızlık ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir. Haber boyunca 6 kere etnik köken vurgusu yapılmıştır.

Ayrıca genelleme ve ötekileştirmeyi de aşarak yine etnik kökene vurgu yapılarak, çingene toplumuna mensup insanların zararlı insanlar oldukları ima edilmiştir. Haberin devamında çingenelerin sürekli olarak önlerine çıkan (polis, gazeteci, kameraman) herkese saldırdığı belirtilmiştir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

“Adıyaman Emniyet Müdürlüğü tarafından Çingenelere yönelik yapılan operasyonda 13’ü kadın olmak üzere toplam 27 kişi yakalandı. Adıyaman’da bazı iş yeri ve mağazalara girerek tatsız olaylar çıkaran Çingenelere yönelik emniyet müdürlüğü ekipleri çalışma başlattı. Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü ekipleri tarafından şehrin muhtelif yerlerinde tırnakçılık ve hırsızlık yapan şahıslara yönelik yapılan operasyonlarda 13 kadın 14’ü de çocuk olmak üzere toplam 27 çingene yakalandı.” (Simgelendirme)

“Yakalanan şahıslar ifadelerini alınmak üzere Eskisaray Polis Karakoluna götürüldüğü esnada görüntüleri alan gazetecilere saldırdılar. Adıyaman’da yayın yapan Mercan TV Kameramanı Cenap Özharıçık’ya saldıran Çingeneler polisleri de zor anlar yaşattılar. Hakaret ve fiziki tacizlere uğrayan kameramanı ise polis ekipleri kurtardı. Karakola alınan Çingeneler bununla yetinmeyip kameramanı cenap Özharıçık’ya ayakkabı ve taşlarla ve ellerindeki sert maddelerle saldırdılar. İfadeleri alınan çingelenlerin daha sonra Adıyaman’dan sınır dışı edildiği bildirildi.”¹¹¹

OLAY 2

Başlık: Amacına Ulaştı

Gazete: Afyon Haber

Tarih: 06.08.2011

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ertuğrul Sevim

Köşe yazarı ötekileştirme, aşağılama ve küfür yoluyla açıkça bütün Çingene toplumuna hakaret etmiştir;

Rakip gazetede kendi ile ilgili eleştiri yazısı yazan köşe yazarını hırsızlıkla itham ederken kullandığı deyim birebir nefret söylemi kapsamında değerlendirilmektedir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

“Türkçemizde güzel bir deyim vardır “merdi kıpti şecaat arz ederken sirkatin söyler” diye.

Yeri geldiğinde sıkça kullanılan bu söz, eski dilde bir deyimdir anlamı ise şöyledir; çingenenin merdi, kendini överken hırsızlığını söyler, onunla övünürmüş.

Teşbihte hata olmasın bizim Süleyman’da aynen böyle yapmış. İyi niyetle yaptığımız eleştirileri cevaplama bahanesiyle bana ve AGC’ye laf söyleyip, benden de gereken cevabını alınca; “bana söylemişlerdi bahse konusu muhteremleri muhataba almamamı, kendilerini

¹¹¹ <http://www.adiyamanhaber.com/wp-content/uploads/2015/01/asss1.jpg> ET: 03.04.2015

*gündemde tutmak istiyorlar” diye şecaat eylemiş. Gündeme gelmek için yazdığını açığa vurmuş yani.*¹¹²

Olay 3

Başlık: Burası Çingene Mahallesi Değil

Gazete: Bolu Gündem Gazetesi

Tarih: 25.09.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar : Nadir Garipoğlu

Köşe yazarı, kullandığı başlıkla, aşağılama ve küçümseme yoluyla açıkça bütün Çingene toplumunun kültürel değerlerine, yaşam biçimlerine açıkça hakaret etmiştir.(Küfür, Hakaret, Aşağılama)

Yazının içeriğinde; Bolu’da sanayi sitesinin düzensizliğinden, dağınıklığından, pisliğinden bahsedilirken yazı başlığına paralel olarak şu ifadeler yer verilmiştir;

“Kimse de bu çirkin ve kanunsuz yapılaşmaya yıllarca dur dememiş, diyememiş. Son zamanlarda önlem olarak E-5’den gelen giden bu pisliği görmesin diye çiçekli tepeler oluşturulmuş ama nafile. Pislik pisliktir ne yapsan örtemezsin.

*Karman çorman bir çarşı. Böyle yere müşteri de gelmez, hele bayan müşteri hiç gelmez. Kısa zamanda netice alarak o pis görüntülerden kurtulacağımızı umuyorum.”*¹¹³

OLAY 4

Başlık: Fernandes Sarhoş Olma¹¹⁴

Gazete: Çumra Postası (Konya)

Tarih: 16.12.2011

¹¹² Ertuğrul Sevim, “Amacına Ulaştı”, 06 Ağustos 2011, Afyon Haber, (çevrimiçi)

<http://www.afyonhaber.com/manset/amacina-ulasti.htm> ET: 03.04.2015

¹¹³ Nadir Garipoğlu, “Burası Çingene Mahallesi Değil” 25 Eylül 2014, Bolu Gündem, (çevrimiçi)

<http://www.bolugundem.com/burasi-cingene-mahallesi-degil-8069yy.htm> ET: 03.04.2015

¹¹⁴

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Osman Tamburacı

Köşe yazarı, yazısında Fenerbahçeli futbolcu Emre Belezoglu'nu eleştirirken kullandığı deyimle, tamamen önyargı içeren bir üslupla Çingene toplumuna hakaret ve aşağılama içeren nefret söyleminde bulunmuştur.

“Emre kendini bir gözden geçirsin. Galatasarayda hayatını karartacak hatalardan başlayıp, İsviçre maçındaki agresif haline, oradan saha içindeki rakiplerine olan tavrına, gırtlak kesmelerindeki parmak tehditlerine, dilinden düşürmediği küfürlerine, son olaylarda takım arkadaşlarına ve hocasına darba varan hareketlerine bir özürle af yolunu açacaksa aldaniyor. Emrenin bu yaptığı; centilmenlik değil doğrudan doğruya toplumsal travmanın bireysel uyanıklığıdır. Kabul etmiyorum!”

*“Onu sivriltilip bu hale getirenleri de kınıyorum. İsviçre maçındaki hocasını, Fenerbahçede kırmızı kartla 4 maç ceza almasına rağmen sonrası ilk maçta Şeref Tribününde yanında oturduğu başkanını.. Emreyi bu hale sokanlar onlar. Böyle başa böyle tıraş! **Çingeneye beylik vermişler babasını kesmiş!***

Bu laf herkes için geçerli! Hepimiz için!”¹¹⁵ (Abartma-Yükleme-Çarpıtma)

Yazar, Emre için saydığı tüm bu olumsuz özelliklerden sonra kullandığı deyimle, olumsuz sıfatların hepsini ayrımcı bir deyimle çingene toplumunun özellikleriyle bağdaştırmaya çalışmıştır.

OLAY 5

Başlık: Ak Parti Ailesi Dağılıyor

Gazete: Ereğli Özgür Haber (Zonguldak)

Tarih: 10.10.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Nebahat Halıcıoğlu

Köşe yazarı, 30 Mart 2014 yerel seçim sonuçlarını değerlendirdiği yazısında Adalet ve Kalkınma Partisi İl Yönetimini eleştirmektedir. AKP'nin seçim zaferinden sonra il yönetiminin karıştığını, yer kapma kavgalarının çıktığını anlatırken; iki ayrı etnik gruba karşı kullandığı ayrımcı ve ötekileştirici deyimle, doğal kimlik öğelerini aşağılayıcı nefret söyleminde bulunmuştur.

¹¹⁵ Osman Tamburacı, “Fernandes Sarhoş Olma” 16 Aralık 2011, Çumra Postası, (çevrimiçi) <http://www.cumrapostasi.com/Spor-fernandes-sarhos-olma-15697.html> ET: 03.03.2015

“Hani bir deyim vardır, “Çingene çalıyor Kürt oynuyor” diye, burada Romen Vatandaşlarımız ile Doğulu vatandaşlarımızı tenzih ediyorum. Aslında bu deyim bir taraftan kardeşliği dostluğu, bir taraftan her şeyin birbirine karıştığını içinden çıkılmaz bir hal aldığını anlatıyor.”¹¹⁶

Yazar bir yandan deyimın ayrımcı bir anlam içerdığını kabul ediyor görünse de, yazısına ağır hakaret içeren deyimı kullanarak başlamaktan çekinmemiştir. Yazı bu nedenle hem “küfür-hakaret-aşağılama” hem de simgeleştirme içeren nefret söylemi kategorisinde değerlendirilmektedir.

OLAY 6

Başlık: Çingene Ata Binmiş...

Gazete: Yeşil Çivril Gazetesi (Denizli)

Tarih: 26.08.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Haber Merkezi

Köşe yazarı, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde Belediye Başkan Adaylarının Anket yoluyla belirlenmesine dair yorumunda anket sonuçlarının güvenilir olmadığını, adayların anketleri manipüle etmesini eleştirmektedir. Yazar AKP’nin aday belirleme sürecini değerlendirdiği yazısında, ayrımcı ve ötekileştirici bir dil kullanmıştır. Söz konusu söylemi “küfür-hakaret-aşağılama” kategorisindeki nefret söylemi olarak nitelendirebiliriz.

*“Olmaz demeyin... "Genel Başkanın yüzde 50 civarında oy aldığı yerde, adam yüzde 70 civarında oy alıyorsa genel başkanlık onun hakkı değil mi"? İnsanın aklına **Çingene ata binmiş kendini bey sanmış** şalgam aşı girince yağ oldum sanırmış lafı geliyor ya neyse...*

Gerçi bu konuda ince bir ayrıntı var.Birisi halkın karşısında yani "sandıkta" bu oyu alıyor, diğer ise "ankette". Yani ... Biri "sana!" Biri "gerçek"¹¹⁷

Yazarın fikrine göre; Belediye Başkan adayları seçilseler bile o makamlara layık olmayan nitelikte insanlardır. Başkan seçilseler de, yazarın mantık silsilesine göre, onlara güvenilmez, verecekleri hizmet de yetersiz olacaktır. Yazar açıkça söz konusu niteliklerin, Çingene bireylerin genel özellikleriymiş gibi bir algılama

¹¹⁶ Nebahat Halıcıoğlu, “Ak Parti Ailesi Dağılıyor”,10 Ekim 2014, Ereğli Özgür Haber, (çevrimiçi)

<http://ereglizgurhaber.com/ak-parti-ailesi-dagiliyor-a-3272.aspx>

¹¹⁷ <http://www.yesilcivrilgazetesi.com/haber-3818-arsiv.html> ET: 03.03.2015

yaratacak deyim kullanarak, doğal kimlik ögesini aşağılama unsuru olarak kullanmıştır. (Simgeleştirme)

OLAY 7

Başlık: Bölgede “Çingene” dönemi başladı

Gazete: UrFanatik (Şanlıurfa)

Tarih: 26.05.2014

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Şanlıurfa’da hasat döneminin gelmesi ile beraber yaşanan bazı sorunlar bu haberin konusunu oluşturmaktadır.

Haberin dili analiz edildiğinde “dilencilik ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir. Haberin alt başlıkları incelendiğinde “abartma-yükleme-çarpıtma” unsurlarının kullanılarak nefret söyleminin gerçekleştirildiğini görüyoruz..

“Bölgede Çingene olarak bilinen bu aileler, dere kenarında veya ekin alanlarına yakın bölgelere yerleştikleri için, çiftçiler ekinleri için tedirgin oluyor.

- “Ekinlerimizi Yakarlar Diye Korkuyoruz”
- “Kendilerini Acındırıyorlar”
- “İş Teklif Ediyoruz, Çalışmıyorlar”¹¹⁸

Sonuç olarak yazar genelleme ve ötekileştirmenin de ötesine geçerek, bir etnik kimliği tümüyle dilencilikle ilişkilendirmiştir.

OLAY 8

Başlık: Diyarbakır'ın Geleceği Tehlikede!

Gazete: Haber Diyarbakır

Tarih: 31.12.2010

Tür: Haber

¹¹⁸ http://urfanatik.com/yerel/bolgede-cingene-donemi-basladi_14389.html ET: 03.03.2015

Yazar: Haber Merkezi

Diyarbakır ilindeki uyuşturucu kullanımının artması, haber-röportajın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu haber için görüşülen kişilerin söylemleri, herhangi bir süzgeçten geçirilmeden direk olarak ara başlıklarla verilmiştir.

Haberin dili analiz edildiğinde “uyuşturucu satıcılığı ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

Çingeneler Dağıtım Şirketi Gibi Çalışıyor

“Şu an Diyarbakır’da Çingeneler torbacılık yapıyor. Bunlar göçebe idiler, sürekli o memlekette bu memlekete göç edip duruyorlardı. Ve devlet bunlara el attı, onları şehre yerleştirdi ve kendi menfi işlerinde kullanmaya başladı. Tüm sokak başlarını tutmuş, gelene geçene satıyorlar. Aynı bir dağıtım firması gibi çalışıyorlar, adresler belirlenmiş, uyuşturucu evlere servis edilmeye başlanmış. Şuan tanıdığım yüzlerce kişi uyuşturucudan cezaevindedir, ama Çingenelerden tek bir kişi yok.”¹¹⁹

OLAY 9

Başlık: Rüyada “Çingene” Yorumu

Gazete: Batı Karadeniz Ekspres (Karabük)

Tarih: 24.05.2012

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Rüya yorumlarının yapıldığı köşede, “Rüyada Çingene Görmek” başlığıyla aşağıdaki etnik bir gruba yönelik ayrımcı-ötekileştirici-aşağılayıcı nefret söylemi içeren ifadeler yer verilmiştir.

“Rüyada çingene görmek tatsız bir dedikodu ve hatta iftiradır. Bir çingene ile evlendiğini görmek, sevdiklerinden ayrılacağına işarettir. Rüyaı gören orta yaşlı biri ise para kaybına işaret eder.”¹²⁰

Yukarıda kullanılan ayrımcı ve ötekileştirici anlam içeren ifadelerle, doğal kimlik öğelerin aşağılayıcı bir şekilde kullanarak nefret söyleminde bulunmuştur.

¹¹⁹ <http://www.haberdıyarkır.com/dıyarkırın-geleceği-tehlikede-38815h/> ET: 03.03.2015

¹²⁰ <http://www.batıkaradenizekspresgazetesi.com.tr/ruyada-kazık-gormek/2945/> ET: 03.03.2015

OLAY 10

Başlık: “Azerbeycan Yüreğimde”- “İŞİD’te boğulan Borsacı Tiran”

Gazete: Çorum Manşet

Tarih: 16.07.2014/08.09.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Faruk Aslan

Faruk Aslan adlı köşe yazarının baş yazısı nefret söylemi açısından incelendiğinde, sosyal, politik, ekonomik konularla ilgili analizlerinde mütemadiyen, Çingene toplumunu ve yaşam biçimini aşağılayıcı ifadelerin kullanıldığı görülmüştür.

“Azerbaycan Yüreğimde” adlı köşe yazısında; yurtdışındaki Fethullah Gülen okullarının kapatılmaya çalışılması eleştirilirken Çingenelere yönelik şu ifadelere yer verilmiştir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama);

“İŞİD’te boğulan Borsacı Tiran” adlı köşe yazısında yine Recep Tayyip Erdoğan-Fethullah Gülen çekişmesinde Erdoğan’ı eleştirirken yine simgeleştirme yoluyla nefret söylemi kullanmaktan çekinmemiştir;

*“Erdoğan, “El Nusra ve İŞİD’i asla desteklemedim” demiş Ankara Büyükelçilerine ama bunun doğru olmadığını sağır sultan bile duydu, yutmazlar ki! “Türk okulları sizin devleti de ele geçirmek ister, kapatın gitsin” diye tavsiyede bulunmuş. **Bunu bir sokak Çingenesi bile söylemez.** Nerede kaldı devlet vakarı, ciddiyeti, saygınlığı.”¹²¹*

*“El Kadı bir maşadır. Erdoğan onun sözlerini emir telakki edecek kadar aciz biridir. Neoconların nazarında Erdoğan’ın özgül ağırlığı yoktur! Erdoğan’ın İŞİD karşılığında Gülen’i talep etmesi neoconları dahi kahkahaya boğmuştur. Zira Türkiye için tribün şovdan farksız bir trajedikomedi! **Straforcu Neoconlar Çingene Pazarlığı yapmaz.** Zira neoconlar dahi böyle bir ucuz takas ile itibarlarını ayak altına almak istemezler.”¹²²*

¹²¹ Faruk Aslan, “Azerbeycan Yüreğimde”, 16 Temmuz 2014, Çorum Manşet, (çevrimiçi) http://www.corummanset.com/kose_yazisi.asp?id=10848 ET: 03.03.2015

¹²² Faruk Aslan, “İŞİD’te boğulan Borsacı Tiran”, 08 Eylül 2014, Çorum Manşet, (çevrimiçi) http://www.corummanset.com/kose_yazisi.asp?id=11025 ET: 03.03.2015

OLAY 11

Başlık: Hem Kel Hem Fodul¹²³

Gazete: Kilis Postası (Gaziantep)

Tarih: 23.11.2009

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Uğur Elhan

Gaziantep’te emekli öğretmen olan köşe yazarı bir yandan genç kuşaklara öğüt verdiği yazısında kullandığı ifadelerle, bir etnik kimliğin özelliğiymiş gibi sunulan bu deyim kullanmıştır.

“Kötü huylu olan kimse, bir sohbetin tam ortasında yaptığı bir kabahati ortaya atar ihamı kabih ya da edep dışı uygunsuz sözler kullanır.

Çingene delikanlısı da kendini övüp, böbürlenirken, yaptığı hırsızlığı anlatır. Bir başka deyişle, kaş yapayım derken göz çıkarır.”

Çingenelere karşı önyargıyı pekiştiren bu ifadeler açıkça “Abartma-Yükleme-Çarpıtma” kategorisinde değerlendirilen nefret söylemidir.

OLAY 12

Başlık: Abukluklar Hiç Bitmiyor!

Gazete: Sorgun Postası (Yozgat)

Tarih: 14.02.2015

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Ercan Deva

Köşe yazarı; ötekileştirme, aşağılama ve küçültücü ifadeler yoluyla bütün Çingene toplumuna karşı nefret söyleminde bulunmuştur. Yazarın bilinç altına göre; Roman bireyler hafız olamaz ya da mehter takımına üye olamaz.

“Gazetelerde okumuşsunuzdur. Edirne Valisi (!) Dursun Ali Şahin, Şükrüpaşa ilkokulunda süt dağıtmış. Sonra tahtanın başına geçmiş ve önce “Sağlık için süt için” diye yazdıktan sonra, Arapça harflerle aynı dileğini tekrarlamış.

¹²³ Uğur Elhan, “Hem Kel Hem Fodul”, 23 Kasım 2009, Kilis Postası, (çevrimiçi)
<http://www.kilispostasi.com/haber/hem-kel-hem-fodul/206253> ET: 03.03.2015

Bu Vali Şahin'in yaptığı ilk abuk davranış değil... Romanlardan hafız yetiştirip din görevlisi yapmak, yine romanlardan mehter takımı kurmak gibi Vali'nin uçuk-kaçık fikirleri de var."¹²⁴

OLAY 13

Başlık: Çingeneler Planı Tanjant'ta Yaptılar

Gazete: Taka Gazetesi (Trabzon)

Tarih: 31.08.2012

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Trabzon'da yoğunlaşan hırsızlık ve yankesicilik olayları bu haberin konusunu oluşturmaktadır.

Haberin dili analiz edildiğinde "hırsızlık ve çingene" kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

"Trabzon'da yoğunlaşan Çingeneler halkı tedirgin ediyor. Dün öğle saatlerinde yaklaşık 20 tane bayan Tanjant Caddesi'nde bir araya geldi. Yaklaşık yarım saat aralarında konuşan ve plan yapan kadınlar Trabzon'un en işlek caddeleri olan Uzunsokak, Maraş Caddesi, Kunduracılar Caddesi'nde hırsızlık yapmak için dağıldılar. 3 kişilik gruplar halinde gezen kadınlar en yoğun olan saatlerde vatandaşın arasına karışıp soygun için fırsat kolluyor.

OLAY 14

Başlık: Çingeneler Planı Tanjant'ta Yaptılar¹²⁵

Gazete: Taka Online (Trabzon)

Tarih: 03.07.2014

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

¹²⁴ Ercan Deva, "Çingeneler Planı Tanjant'ta Yaptılar", 31 Ağustos 2012, Taka Gazetesi, (çevrimiçi)

<http://www.sorgunpostasi.com/?p=32075> ET: 03.03.2015

¹²⁵ <http://takaonline.com/korkmaz-ankaraya-mi/> ET: 03.03.2015

Trabzon'un Of ilçesinde göç yoluyla gelen Çingeneler bu haberin konusunu oluşturmaktadır.

Haberin içeriği analiz edildiğinde “hırsızlık, dilencilik ve çingene” kavramları üzerinden “hakaret-aşağılama-küfür” içeren nefret söylemi gerçekleştirildiği görülmektedir.

*“Çadır kuranların arasında bulunan kadın ve çocuklar hızla Of ilçe merkezine yayılıp dilenmeye başladılar. **Bu seyyar romen (çingene) lere karşı vatandaşlar hırsızlık konusunda uyarıldılar**”*

Açıkça anlaşılacağı gibi; haber okunduğunda hemen her satırında etnik bir gruba yönelik önyargı dikkat çekmektedir.

OLAY 15

Başlık: Cevabını Arayan Sorular¹²⁶

Gazete: Çukurova Ekspresi (Adana)

Tarih: 03.03.2014

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Adana Büyükşehir Belediye Meclisi'ne seçilen kişilerin eleştirildiği habere şöyle bir alt başlık verilmiştir.

“Pamuk hırsızlığı sanığı çingenenin nasıl meclis üyesi listesine girdiğini biliyor musunuz?”

Haberi hazırlayan kişiye göre “Çingene bir birey meclis üyesi olamaz. Ötekileştirici, aşağılayıcı ve küçültücü bir ifadeyle bütün Çingene toplumuna karşı nefret söyleminde bulunmuştur.

OLAY 16

Başlık: Çingene Övünürken

Gazete: Yeni Adana

¹²⁶ <http://www.cukurovapress.com/haberdetay/CEVABINI-ARAYAN-SORULAR/2014> ET: 03.03.2015

Tarih: 24.09.2009

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Süreyya Köle

Bir dönem kamuoyunun ilgisini çekmiş bir vaka; (Münevver Karabulut isimli liseli bir kızın öldürülmesi) yazının konusunu oluşturuyor.

Söz konusu yazı içeriğinde cinayet zanlısının ailesinin basına yaptıkları açıklamaları eleştirilirken açıkça nefret söylemi içeren ifadeler kullanmıştır.(Küfür-Hakaret-Aşağılama)

"Sizin de aklınıza aynı söz gelmedi mi bir anda: "Çingene övünürken ayıbını (bir başka deyişle, hırsızlığını) söyler." Kasım Garipoğlu, "Bu ülkede teknik üniversite mezunu gençler asgari ücretle çalıştırılıyor" türünde sbir saptama yapsa, bir yere kadar anlayıp, "Adam, asıl haber yapılması gereken konuya dikkat çekiyor" diyeceğim de, kendi şirketlerinden verdiği örnek, size göre de bir ayıba, suiistimale işaret etmiyor mu? Niye asgari ücret?"¹²⁷

OLAY 17

Başlık: Çingene Ruhlu Olmak

Gazete: Amasya'nın Sesi

Tarih: 12.03.2012

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Özcan Pehlivanoğlu

Yazar, toplumda cehalet ve ahlaki çözülmeyi konu edindiği yazısında; Çingenelere yönelik ayrımcı ve ötekileştirici bir dil kullanmıştır.

Söz konusu yazıda bir yandan toplumsal yozlaşma eleştirilirken, diğer yandan bir etnik grupla ilgili olarak kültürel değerlerine, yaşam biçimlerine açıkça hakaret etmiştir.(Küfür, Hakaret, Aşağılama)

"Yahu bu millet ne meraklı bir şey olmadan, baş olmaya veya bir şeyler olmaya... Sahtekârlık yapacaksanız da bunu bari özgün bir şekilde yapın. Kendinize güldürmeyin. Onun için toplumu yanıltmayı hedeflemiş bu insancıklardan uzak duralım. Onların ayıplarını

¹²⁷ Süreyya Köle, "Çingene Övünürken", 24 Eylül 2009, Yeni Adana, (çevrimiçi) <http://www.yeniadana.net/web/YaziDetay.aspx?id=3198> ET: 03.03.2015

münasip bir şekilde yüzlerine vuralım. Kimsenin kimseyi enayi yerine koymasına izin vermeyelim.

“Bu sebeple çingene olmak ayıp değil ama “çingene ruhlu olmak” deyimine uygun davranmak milliyetin ne olursa olsun ayıptır. Eğer birilerini yanılttığınızı zannediyorsanız, siz yanılıyorsunuz...”¹²⁸

OLAY 18

Başlık: Çingene Lafazanlığı

Gazete: Haber Kale (Kırıkkale)

Tarih: 26.11.2009

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Haber Merkezi

Yazar; 2009 yılında artmaya başlayan domuz gribi vakalarının tedavisi için olarak aşı yapılıp yapılmayacağına dair tartışmaları konu alan yazısında bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, abartmalar içeren nefret söyleminde bulunmuştur.

“İnsanı öldürecek derece yüksek dozda verilen eroinin enjekte edilmesine “altın vuruş” denilen bir ülkedeyiz. Yani katil vuruşun adını “altın vuruş” olarak ifade eden çingene mantığına bu meselede emanet. Bu zararın adını da, başarı koyarlarsa şaşırمام.” (Abartma-Yükleme-Çarpıtma)¹²⁹

OLAY 19

Başlık: Bu Batakılık Kurutulmalı

Gazete: Van Olay Gazetesi

Tarih: 09.05.2013

Tür: Haber-Röportaj

Yazar: Haber Merkezi

¹²⁸ Özcan Pehlivanoğlu, “Çingene Ruhlu Olmak”, 12 Mart 2012, Amasya’nın Sesi, (çevrimiçi) <http://www.asamasyaninsesi.com/cingene-ruhlu-olmak%E2%80%A6makale,192.html>

¹²⁹ <http://www.haberkale.com/keskin/kose-yazilari/2939/aldatiliyoruz-aldaniyoruz-aldatiyorlar.aspx>
ET:02.01.2015

Şanlıurfa ilindeki uyuşturucu kullanımının artması, haber-röportajın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu haber için görüşülen kişilerin söylemleri, herhangi bir süzgeçten geçirilmeden direk olarak ara başlıklarla verilmiştir.

Haberin dili analiz edildiğinde “uyuşturucu satıcılığı ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

“Fakat bu işe bulaşan Suriyeli aileler mülteci olmayıp bu vesile ile burayı pazara çeviren Suriyeli çingenelerdir. Viranşehir’de ikamet edip çok ahlaklı ve dürüst Suriyeli ailelerde var ve onları tenzih ederiz. Bu kötü ahlaklı aileler her gün çarşı pazar dolaşan, dilenen ve gençlerimizi fuhuşa sürükleyen bir kısım Suriyeli çingenelerdir. Bunlar gündüz ortası gençlerimizin ahiretini, dünyasını ve geleceğini karartırken organize ve diğer fuhuş çeteleri de gençlerimizi zehirlemektedir.”¹³⁰

OLAY 20

Başlık: Suriyelilerden, "Suriyeliyiz" Diyerek Dilenenlere Tepki Geldi

Gazete: Siirt Medya

Tarih: 25.07.2014

Tür: Haber-Röportaj

Yazar: Editör

Siirt ilindeki dilenci sayısının artması, haber-röportajın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu haber için görüşülen kişilerin söylemleri, herhangi bir süzgeçten geçirilmeden direk olarak ara başlıklarla verilmiştir.

Haberin dili analiz edildiğinde “dilencilik ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

“Ama Türkiye’de Suriyeli diye dilenen ve kendilerini Suriyeli olarak tanıtan insanlar var. Dilencilik yapanlar kesinlikle gerçek Suriyeli değildirler. Kendilerini Suriyeli olarak tanıtan çingenelerin dilenmekten alıkonulmalıdır.”¹³¹

OLAY 21

Başlık: Rizespor Zor Virajda

Gazete: Rize’nin Sesi

¹³⁰ <http://www.vanolay.com.tr/guncel/bu-bataklik-kurutulmali-h5194.html> ET:02.01.2015

¹³¹ <http://www.medyasiirt.com/gundem/suriyelilerden-suriyeliyiz-diyerek-dilenenlere-tepki-geldi-h3284.html> ET:02.01.2015

Tarih: 08.12.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Metin Topçu

Süper Lig takımlarından Rizespor'un, hem ligde başarı kazanamamasını hem de başarısız yöneticilerini eleştiren yazar, futbolcuları da eleştirirken Çingene toplumuna karşı aşağılayıcı, küçümseyen ayrımcı bir dil kullanmıştır. Ayrıca yazarın kullandığı cümlelerde “dilencilik ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

“Siz çalacaksınız, futbolcular oynayacak öyle mi? Çilingir sofrasında bahşiş bekleyeceksiniz öyle mi? O Çingenelere mahsustur. Futbol takımı seyircisiz olmaz çünkü. Çingeneler dedim de aslında Rizesporlu futbolcuları beş yıldızlı tesislerde değil de, Çingene çadırında yatırmak lazımdı. Arada bir çıktıkları seyircisiz statta değil de cami önlerinde dilencilik yaptırmak lazımdı.”¹³²

OLAY 22

Başlık: Polis Turanlar Mahallesinde Asayiş Toplantısı Yaptı

Gazete: Bizim Hendek (Sakarya)

Tarih: 04.06.2013

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Sakarya ilindeki uyuşturucu kullanımının artması, haber-röportajın konusunu oluşturmaktadır. Söz konusu haber için kullanılan alt başlıkta şu ifadeler yer verilmiştir;

“Roman vatandaşların yaşadığı mahallede esrar içimi ve uyuşturucu hap satışı olduğu yüksek sesle dile getirilerek önlem alınması istendi.”¹³³

Haberin dili analiz edildiğinde “uyuşturucu satıcılığı ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-**simgeleştirme** yapıldığı görülmektedir.

¹³² Metin Topçu, “Rizespor Zor Virajda”, 08 Aralık 2014, Rize'nin Sesi, (çevrimiçi)

<http://www.rizeninsesi.net/2014/12/08/rizespor-zor-virajda/> ET:02.01.2015

¹³³ <http://bizimhendek.com/haber/2599/polis-turanlar-mahallesinde-asayis-toplantisi-yapti.html>

ET:02.01.2015

OLAY 23

Başlık: Ortalık Yine Toz Duman...

Gazete: Güney Ege (Muğla)

Tarih: 25.12.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Meral Beltan

Köşe yazarı ötekileştirme, aşağılama ve küfür yoluyla açıkça bütün Çingene toplumuna hakaret etmiştir;

Muğla ilinin yerel yönetim anlayışıyla ilgili tavsiyelerde bulunurken; kullandığı deyim birebir nefret söylemi kapsamında değerlendirilmektedir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

“Atatürk bir söyleminde “Kaderinizi teslim edeceğiniz kişileri seçerken, soyuna, sopuna, eğitimine, ahlakına, geçmişine dikkat edin. Araştırın.” demişti. Tam buna hazırlanırken, ortalık yine karıştı. Birileri yine sahnede. 17 yüzyılda Koca Ragıp Paşa’nın, bir atasözü gibi dillerde dolaşan şu sözü, yine gündemde. (Şecaat arz ederken, Merd-i Kıpti, Sirkatin söyler..) Anlamı: Çingene delikanlısı yiğitliğini söyleyecek iken, korkaklığını söyler.”¹³⁴

OLAY 24

Başlık: Rezalete imza atmayın¹³⁵

Gazete: Sivas Memleket

Tarih: 02.12.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Mehmet Tırpan

Köşe yazısında; Türk Eğitim-Sen Sendikası Sivas Şube Başkanı Nuri Eryıldız’ın Milli Eğitim Bakanlığı’nda yaşanan haksızlıklar, hukuksuzluklar, yandaşlık, adam kayırma ve ötekileştirmeye yönelik basın açıklamasına yer verilmiştir.

¹³⁴ Meral Beltan, “Ortalık Yine Toz Duman” 25 Aralık 2013, Güney Ege (çevrimiçi) <http://www.guneyege.net/?Fid=6&Id=352&ara=%c3%a7ingene&gy=3> ET:02.01.2015

¹³⁵ Mehmet Tırpan, “Rezalete İmza Atmayın”, 02 Aralık 2014, Sivas Memleket, (çevrimiçi) <http://www.sivasmemleket.com/rezalete-imza-atmayin/>

Cumhuriyet Başsavcılığını göreve davet eden Eryıldız, eğitim uygulamalarının ve yapılan açıklamaların bir sınıfın ve bir zümrenin desteklediğinin çok açık delili olduğunu belirtmiştir.

Ancak söz konusu eleştirileri sıralarken bir etnik kimliği tümüyle suçla ilişkilendirmiştir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

“Menfaat çetesi sonunda birbirlerine girdiklerini açıkça ilan etmişlerdir. “Şecaat arz ederken sirkatin söylemek” (çingenenin harbisi kendini överken suçlarını, yaptığı hırsızlıkları anlatmış) sözünü doğrularcasına bakınız hangi açıklamaları yapmıştır.”

OLAY 25

Başlık: İlkesizliğin Bu Kadarına Pes Doğrusu

Gazete: Kuzey Anadolu Gazetesi (Ardahan)

Tarih: 12.01.2013

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: İlyas Yıldız

Köşe yazarı, yazısında yerel gazetelerin yayın politikalarını eleştirirken kullandığı deyimle, tamamen önyargı içeren bir üslupla Çingene toplumuna hakaret ve aşağılama içeren nefret söyleminde bulunmuştur. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

“Çingeneyi padişah yapmışlar tutup önce babasını kesmiş. Yerelde gazetecilikten bir haber geri zekalılara meyil veren dernekçilerimiz ve işadamlarımız, şimdi bu duruma ne diyecek bekleyip göreceğiz.”

Yazar söylemiyle Çingene toplumunu küçük düşürmeye çalışmıştır. Bir etnik kökeni değer bilmez, vefadan anlamaz, nankör insanlar olarak tanımlayarak ayrımcılık gerçekleştirmiştir. (Abartma-Yüklem-Çarpıtma)

OLAY 26

Başlık: “Bizim Rıdvan, keşke “Şeytan Rıdvan” gibi olabilse ama?”

Gazete: Bursa Hakimiyet Gazetesi

Tarih: 18.04.2014

Tür: Köşe Yazısı

Yazar: Okan Tuna

Bursa ilinin yerel gazetesi “Bursa Hakimiyet” gazetesi yazarı Okan Tuna, 18 Nisan 2014 tarihinde “Bizim Rıdvan, keşke “Şeytan Rıdvan” gibi olabilse ama?” başlıklı yazısına aşağıdaki şekilde bir başlangıç yapmıştır;

“Hemen herkesin bildiği; Ve anlamı da hayli derin olan bir atasözüdür başlıktaki, “Çingeneye beylik vermişler önce babasını asmış” ifadesi.”¹³⁶

Yazar söylemiyle Çingene toplumunu küçük düşürücü, aşağılayan bir deyim kullanmıştır. Bir etnik kökeni değer bilmez, vefadan anlamaz, nankör insanlar olarak tanımlayarak ayrımcılık gerçekleştirmiştir. (Abartma-Yükleme-Çarpıtma)

OLAY 27

Başlık: “İşte Erzurum'un Çingeneleri!”

Gazete: Oltu Gazetesi (Erzurum)

Tarih: 17.06.2011

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Erzurum ilinin yerel gazetesi “Oltu Gazetesi”, 17 Haziran 2011 tarihli “İşte Erzurum'un Çingeneleri!” başlıklı haberinde şu cümlelere yer vermiştir;

Erzurum Merkez'de oturan "Şıhbızınlılar" ise geçimleri genellikle gayrimeşru işlerden kazanmaktadırlar. Bilhassa genelev işleticiliği başta olmak üzere, hırsızlık ve gasp da bunların geçim kaynağını oluşturmaktadır. Bazıları da at araba taşımacılığı ve esnaflık yapmaktadır.¹³⁷

Baştan aşağıya önyargı, hakaret içeren haber dili açıkça nefret söylemidir. Çingene toplumunu toptancı bir dille hırsız olarak nitelemektedir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

OLAY 28

Başlık: “Ev Sahipleri Dikkat Çingene Hırsız Çocuklar Piyasada”

Gazete: Yeşil Iğdır

Tarih: 21.04.2011

¹³⁶ Okan Tuna, “Bizim Rıdvan, keşke “Şeytan Rıdvan” gibi olabilse ama?”, 18 Nisan 2014, Bursa Hakimiyet Gazetesi, (çevrimiçi) <http://www.bursahakimiyet.com.tr/yazi/bizim-ridvan-keske-seytan-ridvan-gibi-olabilse-ama-6436> ET:15.02.2015

¹³⁷ http://www.oltugazetesi.com/news.php?readmore=2370&c_start=10 ET:15.02.2015

Tür: Haber

Yazar: Haber Merkezi

Iğdır ilinin yerel gazetesi “Yeşil Iğdır”, 21 Nisan 2011 tarihinde “Ev Sahipleri Dikkat Çingene Hırsız Çocuklar Piyasada” başlığıyla bir haber yayınlamıştır.

“Edinilen bilgiye göre, Iğdır Merkez Kazım Karabekir caddesindeki iki ayrı apartmana girerek 3 büyük altın ve 5 bin altı yüz TL para çalan hırsızlar yakalanarak Iğdır Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. Çalışma sonucu, dört farklı adrese operasyon düzenleyen ekipler, aralarında çete elebaşı olduğu öne sürülen E. G.(12), R. G.,(15) T. G.(16) isimli Roman diye tabir edilen Çingen 3 kişiyi gözaltına aldı. Bu arada, şüphelilerin hırsızlık ve benzeri suçlardan emniyette kayıtlarının bulunduğu bildirildi. Polis bir başka adreste yakaladığı M. K. (42) isimli şahsı küçük yaştaki çocuklara kömür çaldırıldığı gerekçesi ile gözaltına aldı. Polisteki işlemleri tamamlanan şüpheliler, Iğdır Adliyesine sevk edildi. Adliyedeki sorgularının ardından 3 Roman serbest kalırken M. K. isimli şahsın sorgusunun emniyette devam ettiği belirtildi.”¹³⁸

Haber dili oluşturulurken etnik vurgu özellikle 2 kere vurgulanmıştır. Haberin dili analiz edildiğinde “hırsızlık ve çingene” kavramları üzerinden bir genelleme-simgeleştirme yapıldığı görülmektedir.

OLAY 29

Başlık: “İlk Önce Babamı Kestim...”¹³⁹

Gazete: Ordu Hayat

Tarih: 21.10.2012

Tür: Köşe Yazarı

Yazar: Erol Karaer

Ordu ilinin yerel gazetesi “Ordu Hayat” gazetesi muhabiri Erol Karaer’in , 21 Ekim 2012 tarihinde “İlk Önce Babamı Kestim...” başlıklı röportajına aşağıdaki şekilde bir başlangıç yapmıştır;

¹³⁸ <http://www.yesiligidir.com/genel-haberler-2/item/7362-ev-sahipleri-dikkat-%C3%A7ingene-h%C4%B1rs%C4%B1z-%C3%A7ocuklar-piyasada.html> ET: 15.02.2015

¹³⁹ Erol Karaer, “İlk Önce Babamı Kestim...”, 21 Ekim 2012, Ordu Hayat Gazetesi, (çevrimiçi) http://www.orduhayatgazetesi.com/news_detail.php?id=10341 ET: 15.02.2015

“Hani bir laf vardır Çingene’ye beylik vermişler önce babasını kesmiş diye. Bu öyle değil. Bu başka bir türlü kesme...Babası oğlunun hışmına nasıl uğrar! Nasıl olur bu iş, birazdan okuyacaksınız...”

Yazar söylemiyle Çingene toplumunu küçük düşürücü, aşağılayan bir deyim kullanmıştır. Bir etnik kökeni değer bilmez, vefadan anlamaz, nankör insanlar olarak tanımlayarak ayrımcılık gerçekleştirmiştir. (Abartma-Yükleme-Çarpıtma)

OLAY 30

Başlık: “Merdi Kıpti Misali!”

Gazete: Yeni Urfa

Tarih: 31.01.2015

Tür: Köşe Yazarı

Yazar: Mehmet Emin Kuş

Yeni Urfa adlı haber sitesi yazarı Mehmet Emin Kuş, 31 Ocak 2015 tarihli “Merdi Kıpti Misali!” başlıklı yazısında aşağıdaki ifadelerle yer vermiştir;

*“Toplumumuzda o kadar yüzüstü (!) o kadar utanmaz var ki; yaptıkları hayâsızlıkları erdemmiş gibi anlatırlar. İşte bu hikâyede ki olayda bunlardan biri...Hani, “**Merdi Kıpti Şecaat arz ederken sirkatin söyler**” misali... Kişi; aslında yiğitlik, üstünlük sağlayayım derken, kendi suçunu, yanlışını itiraf eder de, haberi yok kendinden...”¹⁴⁰*

Köşe yazarı ötekileştirme, aşağılama ve küfür yoluyla açıkça bütün Çingene toplumuna hakaret etmiştir. (Küfür-Hakaret-Aşağılama)

3.2.1. Genel İçerik Analizi

Yukarıda kısaca analizi yapılan ulusal ve yerel basında Çingene toplumuna yönelik nefret söylemi örneklerinin eleştirel söylem analizi yöntemiyle analizi yapılmıştır. Örneklerde de görüleceği gibi pek çok haberde bu kategorilerin birden fazlası kullanılmıştır.

¹⁴⁰ Mehmet Emin Kuş, “**Merdi Kıpti Misali!**”, 31 Ocak 2015, Yeni Urfa, (çevrimiçi) http://www.yeniurfa.com/author_article_detail.php?article_id=96 ET: 02.04.2015

Nefret söyleminin genel anlamıyla basının önemli bir bölümünde kendine yer bulduğu görülmektedir. Ulusal anlamda farklı ideoloji ve yönelimlerde örnekler seçilirken, bölgesel anlamda Türkiye coğrafyasından olabildiğince çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik farklılıkları olan illerden kitle iletişim araçları seçilmiştir. Haberlerde ve köşe yazılarında Çingene toplumu bir hakaret, tehdit unsuru olarak gösterilmektedir. Küçültücü ifadelerin kullanıldığı haber ve köşe yazılarında çoğunlukla Çingene toplumu suçla ilişkilendirilmeye çalışılmışlardır. Genel anlamıyla toplumun diğer kesimleri tarafından tehdit unsuru olarak görüldükleri vurgulanmıştır.

Kitle iletişim araçlarında nefret söyleminin, hâkim unsurların, güçlülerin güçsüz üzerindeki egemenliğinin, ırkçılığının, ötekileştirmesinin yeniden üretiminde rol oynadığı anlaşılmıştır. Önyargıların ve ayrımcı söylemin oluşumu ve nefret suçuna dönüşmesinde medyanın ne denli etkili olduğu, çeşitli illerde Çingene yönelen linç girişimlerinde de açıkça ortaya çıkmıştır.

Ayrımcı ve ötekileştirici söylemin nasıl meşrulaştırıldığına farkında olmak, ayrımcılığın ve ayrımcı dili meşrulaştırmaya yönelik iktidar söyleminin ayırt edilmesini kolaylaştırır. Nefret söylemi aracılığı ile Çingene yönelen baskı, hâkimiyet, toplumsal yaşamdan dışlanma ve zorbalık giderek yaygınlaşmaktadır. Ayrıca söz konusu süreç Çingene toplumunun sosyal ve kültürel yaşama katılımını da zorlaştırmaktadır.

Türkiye’de nefret söylemi resmi ideolojik söyleme paralel olarak üretilmektedir. Hakim söylem, resmi ideolojinin aynılaştırıcı, tektipleştirici kimlik ve sosyal politikalarından bağımsız düşünülmemelidir.

Nefret söyleminin hegemonik bir araç, bir vesile olarak üretildiği ve özünde nefret duygusunu değil, politik stratejiyi barındırdığı yönündeki iddiası güç kazanmaktadır.

“Anaakım medya bunu neden yapıyor?” sorusunu doğru yanıtlayabilmek için önce “anaakım”ın ne olduğunu hatırlamamız gerek. Sözlükler, doğru biçimde bu

kavramı, “Normal ya da alışıldık olarak görülen düşünceler, tutumlar ve eylemler; baskın eğilim” olarak tanımlıyor. Medya söz konusu olduğunda ise bu “normal”lik, çoğunluğa hitap ettiği iddiasında olan, siyasi yelpazenin ortalarında konuşlanmaya çalışan, kültürel olarak toplumun değerlerini yansıttığını düşünen bir büyük odağın söylemi olarak sayfalara, ekranlara yansıyor. Anaakım, diğer bir deyişle “yaygın” medya, yaygınlığının gereklerini yerine getirmeye çalışırken, aslında hitap ettiği “ulus”a dair bütüncül bir hayalin peşinden gidiyor. Popülerlik kaygısı, baskın ve çoğunluk olanın söylemini yeniden ve yeniden üretiyor, bu çoğunluğun dışında kalanı ise “radikal”, “marjinal”, “anormal” olarak yeniden tanımlıyor.¹⁴¹

Kitle iletişim araçları sahiplik yapısı gereği, ait olduğu gücün bir parçası ve enstrümanı olarak etnik, dini aidiyetler üzerinden kendini var etmektedir. Ulaştığı kitlelere ise hakim ideolojinin (sahibinin) baskın değerlerine empoze etmeye çalışmaktadır.

3.3. Yeni Medya İletişim Ağı Ekşi Sözlükte Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Yeni medya kanallarının en popüler olanlarından Ekşi Sözlük, her türlü konu ve kavram hakkında, kayıtlı yazarların yorumlarını içeren katılımcı sözlük tarzında bir ağ sayfasıdır. 1999 yılında "sourtimes.org" sitesinin bir parçası olarak oluşturulmuştur. Sloganı “Kutsal bilgi kaynağı”dır.

İstatistiklere göre Ekşi Sözlük 2014 yılı içinde toplam 140 milyon farklı kişi tarafından ziyaret edilmiştir. 140 Milyon kişi toplamda 4 milyar sayfa görüntülemiştir. Ekşi Sözlük okurları, sözlükte her bir ziyarette ortalama 9 dakika zaman geçirip, 7 sayfa görüntülemişlerdir.

¹⁴¹ Çınar.M, Medyanın Savaşseverliği, Radikal İki, 14.10.2012,

Türkiye ölçeğinde en fazla ziyaretçi sayısı İstanbul (%39.15) , Ankara (%15.80) ve İzmir (%8) olarak gerçekleşmiştir. ¹⁴²

Analizimiz kapsamında “intotheabyrinth” takma adıyla 10.02.2015 tarihinde “Çingene Deyince Yazarların Aklına Gelen Düşünceler” adlı bir başlık açılmış olup, sözlük yazarlarına “Çingene” kelimesine zihinlerinde çağrışım yaptığı kelimeler sorulmuştur. Toplam 234 farklı kişi tarafından yorum yapılmış olup, en son yorum 09.03.2015 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Ekşi sözlük yazarlarının Çingene toplumuna ilişkin imgelerinin belirlenmesinde, Çağrışım Burcu tekniğiyle yapılan anket aracılığıyla, toplam 234 kişilik bir gruba ulaşılmıştır. Verdikleri cevapların referans karşılıkları olumlu, olumsuz, nötr şeklinde grafiklere yerleştirilmiştir.

Çingene Kelimesine Dair Referans Dağılımı	
Olumsuz	131
Olumlu	49
Nötr	58

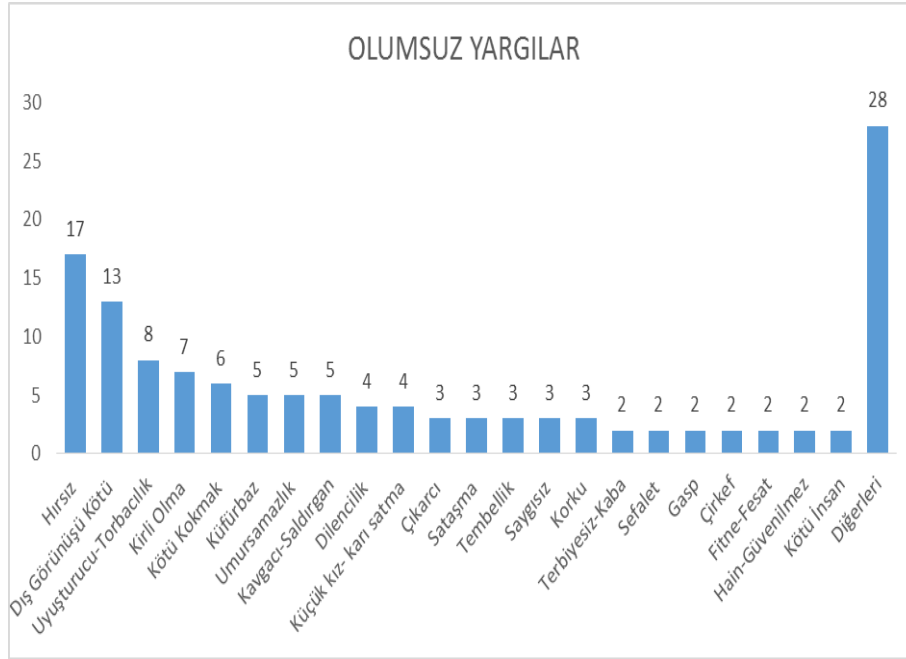
Tablo 11: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Referans Dağılımı

Grafik 7: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Referans Dağılımı Yüzdesi

¹⁴² <https://eksisozluk.com/entry/48015427> ET: 22.04.2015

Çingene kelimesi için toplamda 234 kişi tarafından 238 referans gönderilmiştir. Bunların 131'i (%55) olumsuz, 49'u (%21) olumlu ve 58'i (%24) nötr sıfatlara karşılık gelmektedir. Verilerden anlaşılacağı üzere en çok olumsuz referans verilmiştir. Olumlu ve nötr referanslar birbirine yakın bir yüzdededir.

Grafik 8: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumsuz Referanslar

Diğerleri			
1	Adam Yaralama	15	Geçimsiz
2	Öldürme	16	Yapmacık
3	Kurnaz	17	Boşvermişlik
4	Pislik	18	Komşuluk Olmaz
5	Pazarlıkçı	19	Lanetli
6	Bencil	20	Berduş
7	İçkici	21	İletişimi Düşük
8	Değer Bilmez	22	Arsız
9	İnsanlık Dışı Canlılar	23	Şerefsiz
10	Yaramaz Çocuk	24	Çocuk Kaçırma
11	Huzursuzluk	25	Tehlikeli
12	Mikrop	26	Beleşçi
13	Uğursuz	27	Başına Buyruk
14	Küçümseme	28	Yaramaz

Tablo 12: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumsuz Referanslar (Diğer)

Ekşi sözlük yazarlarının “Çingene” adına gönderdikleri olumsuz referanslar incelendiğinde en çok “hırsız (17 kez)”, “dış görünüşlerinin kötü (13 kez) ” ve “uyuşturucu satıcısı (8kez)” olduklarına dair gönderme yapılan yorumlar dikkati çekmektedir. Hatta Çingeneler'in bir tür alt insan-insanlık dışı canlılar olarak gördüklerini belirten yorumlar yapılmıştır.

“çingeneler de insandır yani :) bi an önce çingenelikten çıkıp insan olmaları lazım.! İnsan olmanın yolu da eğitimden geçiyor. Eğitim şart abi, hem eğitim olmazsa insanlar dünyadaki kötülükleri kimin meydana getirdiğini nereden bileceklerdi? Evet sevgili çingeneler kötü olmanıza gerek yok zira çingene olmanız demek kötü olmak demektir.”

Söz konusu yorumların; Türkiye’de sayıları 500 bin-700 bin arasında olduğu düşünülen bir etnik grup için yapıldığı düşünülürse bu yorumlar çok vahim ifadelerdir. Nefret içeren fikir ifadelerinin, nefretin yöneldiği etnik grup üzerinde ciddi anlamda etki yaratacağı çok açıktır. Yani Çingenelerle ilgili sarf edilen nefret ifadelerinin ciddi anlamda bir korku etkisi yaratacağını belirtebiliriz. Bu aynı zamanda nefret söylemine maruz kalan cemaatin pasifleşmesini, sinikleşmesini, yalnızlaşmalarını beraberinde getirmektedir.

Yorumlarda ayrıca şu dikkati çekmiştir; toplumun geniş bir kesimi bir arada yaşama kültüründen gittikçe uzaklaşmaktadır. Nefret söylemine maruz kalan gruplar bir yandan kendilerini son derece tecrit edilmiş hissederlerken, diğer yandan uzun ve derin bir korku duymalarına yol açar. Genel olarak nefret söylemine maruz kalmış topluluklar üzerinde psikolojik hasarlara yol açabilmektedir.

Ekşi Sözlük yazarlarının kullandıkları nefret söylemlerinin tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışavurumu olarak nitelendirilebilir. Yorumlardaki aşırı önyargılar, tahammülsüzlük ve hoşnutsuzluklar; adaletsizliklere, başkalarının haklarının gasp edilmesine, bir arada yaşama kültürünü yok etme potansiyeline de sahiptir.

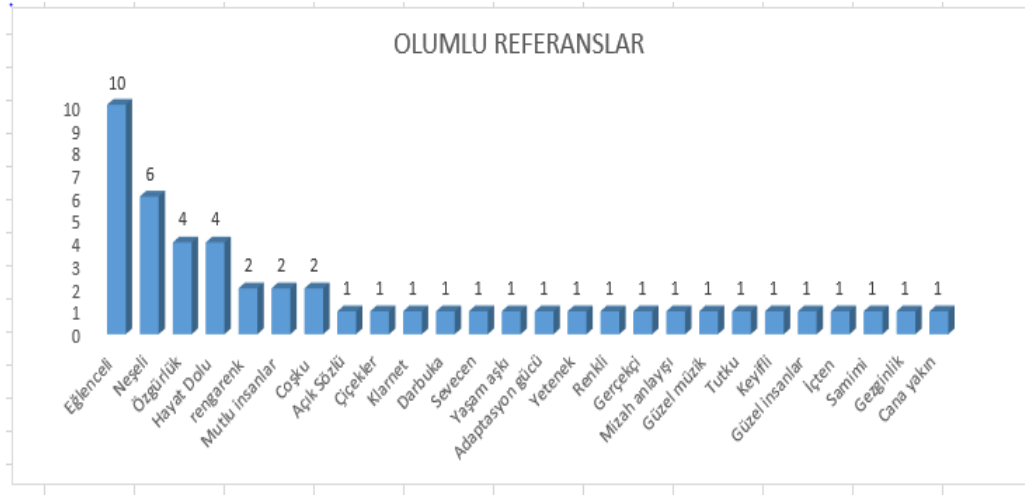
Söylemlerin esnek yapısı çok tehlikelidir. Çünkü aşağılamaya, hakarete, önyargılara dayanan söylem nefretten yola çıkarak nefret suçunu teşvik etmeye varabilen, suiistimale açık söylemlerdir.

Gündelik söylem, medyanın da etkisiyle, ayrımcı-ötekileştirici söylemin yeniden-üretildiği bir alandır, “öteki” gündelik yaşam içerisinde sürekli bir aşağılanmaya maruz kalırlar:

“Gündelik konuşmalar gündelik popüler ırkçılığın doğal yerlemleridir. Etnik stereotipler ve önyargılar, söylentiler gibi, böylelikle daha hızlı yayılırlar. Irkçı düşünce ve söylemlerin kaynağı toplumsal bilinç yapısını belirleyen ve toplumsal iletişimi üst-belirleyen kitle iletişim araçlarıdır, bu araçlar “öteki”lere yönelik toplumsal önyargıları, klişeleri tekrar tekrar dile getirerek doğallaştırır, sıradanlaştırır. “Gündelik yaşamdaki azınlıklar üzerine yapılan konuşmaların çoğu kitle iletişim araçlarında esinlenmiştir. Konuşanlar genelde etnik azınlıklarla ilgili bilgi ve görüşlerinin kaynağı (ve otoritesi) olarak televizyon ya da gazetelere gönderme yaparlar... Ötekilere ilişkin tüm inançlarımız kitle iletişim araçlarının söyleminden, edebiyattan, ders kitaplarından, yazılardan ya da diğer seçkin söylem biçimlerinden gelir... Kitle iletişim araçları günümüzde toplumsaki etnik bilgi ve düşüncelerin temel kaynağıdır”¹⁴³

Paylaşılan yorumların dili, sert, dışlayıcı ve ötekileştiricidir. Yorumlarda yüksek oranda hakaret ve küfür içerikli ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca paylaşılan yorumlarda nedensellik ilişkisinin sadece stereotiplere dayandığı görülmektedir.

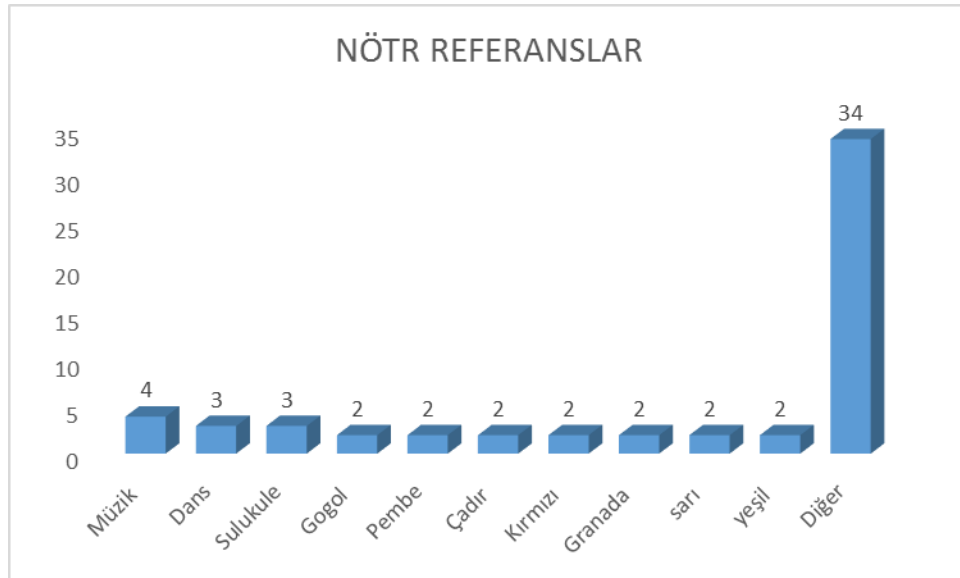
¹⁴³ Van Dijk, Teun A. (2002) "Discourse and Racism." **A Companion to Racial and Ethnic Studies**. (Eds. D. Goldberg, J. Solomos). Blackwell Publishing, Blackwell Reference

Grafik 9: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Olumlu Referanslar

Ekşi sözlük yazarlarının “Çingene” adına gönderdikleri olumlu referanslar incelendiğinde en çok “eğlenceli (10 kez)”, “neşeli (6 kez)”, “özgür ruhlu (4 kez)” ve “hayat dolu olmalarına (4 kez)” dair göndermeler dikkati çekmektedir.

Nötr-Kültür Sanat Referanslar

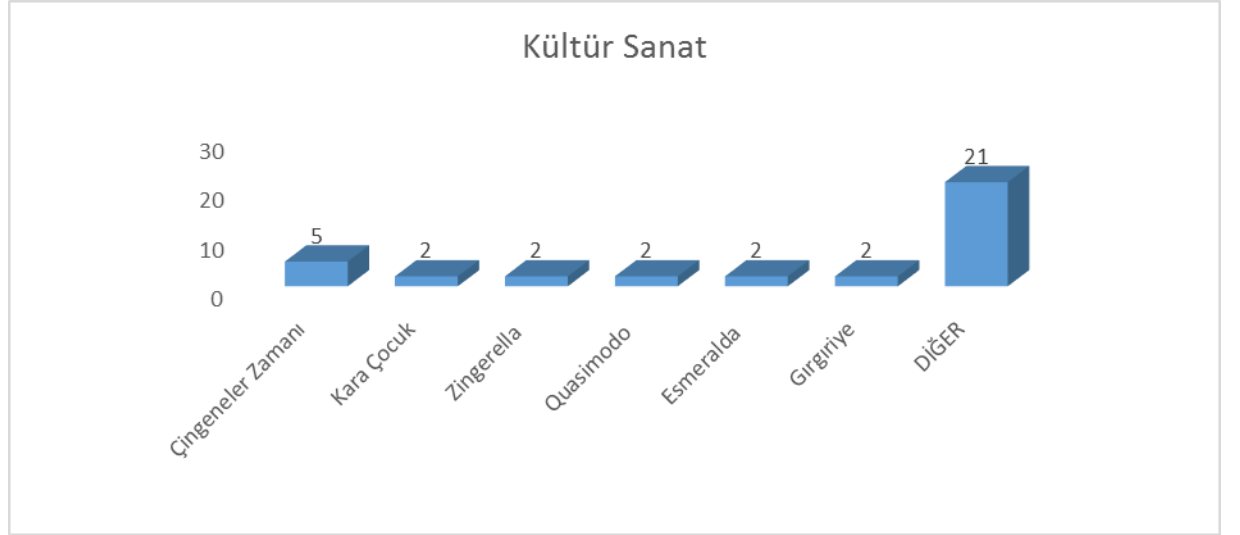
Grafik 10: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Nötr Referanslar

Diğerleri			
1	Düğün	18	Turuncu
2	Tekirdağ	19	Gipsy
3	Edirne	20	Gırnatacı
4	Kakava	21	Cingan
5	Roman Havası	22	Romanya
6	Sipali	23	Lunapark
7	Göbek Atmak	24	Gondol
8	Farklı	25	Dönme dolap
9	Çiçekçi	26	Atlı karınca
10	İspanya	27	Balerin
11	Flamenco	28	Penaltı atmak
12	vengo	29	Gaco
13	Keman	30	Mamaker
14	Sarıgöl	31	Zigeunerweisen
15	Dolapdere	32	Mangal yapmak
16	Şarap	33	Yoksulluk
17	Mor	34	İşsizlik

Tablo 13: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Nötr Referanslar (Diğer)

Ekşi sözlük yazarlarının “Çingene” adına gönderdikleri nötr referanslar incelendiğinde en çok “müzik (4 kez)” ve “dans (4 kez)” ile alakalı göndermeler dikkati çekmektedir.

Kültür Sanat Referansları

Grafik 11: Ekşi Sözlükte Çingene Kelimesine Dair Kültür-Sanat Referansları

Ekşi sözlük yazarlarının “Çingene” adına gönderdikleri kültür-sanat incelendiğinde en çok “Çingeneler Zamanı Filmi” göndermesi dikkati çekmektedir.

3.4. Film Ve Dizilerde Çingenelere Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Ayrımcı söylem ve davranış biçimi nefret suçuna giden yolda önemli bir yapı taşı oluşturmaktadır. Nefret içerikli söylem kullanan kişi ya da gruplar; genelde söylemlerinin masumane olduğunu savunurlar. Örneğin yukarda analizini yaptığımız filmlerde, yönetmen; söz konusu nefret söylemlerin hedef alındığı grupların “sevimli” gösterildiği iddiasında bile bulunabilir. Nefret söyleminin en tehlikeli yanı, günlük dilde ve sıradan yaşamda farkında olmaksızın çok rahat şekilde kullanılmasıdır.

İnsanın doğuştan sahip olduğu dilin yapısı, devletin ideolojik aygıtlarınca (Okul, aile, din, kültür vs.) değişmeye, dönüştürülmeye başlar. Dolayısıyla nefret

söylemi ve şiddet dili öğrenilen ve nesilden nesile aktarılan bir toplumsal söylem biçimidir.

3.4.1. Ateşli Çingene

Resim 1: Film Afişi, “Ateşli Çingene”, 1969

Filmin Künyesi

Yönetmen: Metin Erksan

Senaryo: Erich von Stroheim (Roman: Paprika), Bülent Oran (Senaryo)

Görüntü Yönetmeni: Cahit Ergin

Türü: Romantik

Yapım: Akün Film

Yapım yılı: 1969, 92 dk.

Oyuncular: Türkan Soray, Ediz Hun, Esin Gülsoy, Altan Günbay, Oya Peri, Zafer Önen, Bedia Muvahhit, Hulusi Kentmen, Muammer Gözalan, Ahmet Turgutlu, Faik Coskun, Ahmet Sert

Başlıca Karakterler

Metin Erksan'ın yönetmenliğini yaptığı film, Erich von Stroheim'in Paprika*¹⁴⁴(1935) adlı eserinden uyarlanmıştır. Gelincik (Türkan Şoray) henüz bebekken evinden kaçırılarak, Çingene gelenek görenekleriyle çergide büyütülür.

Gelincik ve Derbeder Ali (Ediz Hun), birbirleriyle sürekli kavga halinde iki genç âşıktırlar. Gelincik, Derbeder Ali'ye sevgisini ifade etmekten sürekli kaçınır. Kahramanlar önce birbirlerinden ayrı düşerler, sonra da çeşitli tesadüfler sonucu engelleri aşarak tekrar birbirlerine kavuşurlar.

Gelincik karakteri işveli, kıskanç, dengesizi tutkulu kişilikte bir kadındır. Filmdeki diğer karakter Derbeder Ali öksüz ve yetim bir Çingene erkeğidir.

Filmin bir diğer karakteri; çeribaşı olan kötü adam rolündeki Salih'tir. Salih aynı zamanda Gelincik'e âşıktır.

Filmde ilginç olan başka bir karakter ise; büyücü, falcı 'Çingene kadın' karakteri Nigar'dır. Nigar filmin başında Gelincik'i gerçek ailesinin evinden kaçırarak karakterdir.

* Paprika, Balkan dillerinin birçoğunda 'acı kırmızıbiber' anlamına gelmektedir. Bir diğer kullanımı ise 'güzel Çingene kız' anlamındadır. Paprika adlı romanın kahramanı 'Paprika', paprika tarlasında doğduğu için bu ismi alırken, Erksan uyarlamasında gelincik tarlasında dünya geldiği düşünüldüğü için 'Gelincik' adı verilmiştir.

Ateşli Çingene Filminde Nefret Söylemi Örnekleri

Film henüz başlarken Çingeneleere ait tipik özellik olan “göç ve yolculuk” metaforuyla başlar.

Resim 2: “Ateşli Çingene” filminden “göç” temalı bir sahne

Arka planda çalan şarkı ise başlı başına ayrımcı söylem içeren sözleri ve Çingene toplumunun kültürel değerlerini, yaşam biçimlerini aşağılayıcı imgeleriyle dikkat çekmektedir.

*“Çingeneler masa yapıp satarlar satarlar
Çocukları göbek atarlar atarlar
35’i bir yatakta yatarlar yatarlar
Ah bu Çingeneler hiçbir seye kıymet mıymet vermezler”*

Büyücü “Nigar karakteri” Nazlı adlı bir Çingene kadınının bebeğinin ölü doğması üzerine, bir eve girer ve annesinin yanında uyuyan bir bebeği (Gelincik) çalarak çergiye geri döner. Söz konusu sahne Çingene toplumuna yönelik önyargıların (çocuk hırsızlığı) bir ifadesidir. Nigar aynı zamanda evden çıkarken sadece bebeği değil bir de kadının mücevherini de çalar.

Yine filmin ilerleyen sahnelerinde Gelincik artık büyümüştür ve pazarda gezerken çok beğendiği kırmızı bir elbiseyi çalar. Başka bir sahnede yine manavdan

elma çalar. Filmin mütemadiyen yarattığı algı; Çingenelerin hırsızlığı normal bir yaşam biçimi olarak gördükleri algısıdır.

Filmin başka bir sahnesinde Gelincik, Derbeder Ali'yi kışkırtmak amacıyla Salih'in saatini çalarak, Ali'nin cebine koyar. Ve Salih'e, saatini Ali'nin çaldığı iftirasını atar. Ali Gelincik'e olan sevgisinden ve ona zarar gelmemesi adına-iftiraya uğramasına rağmen- saati aslında Gelincik'in çaldığını söylemez.

Salih'le Ali arasında geçen diyalog filmin negatif Çingene algısını göstermektedir.

Ali: *Çingene çingeneyi soymaz.*

Salih: *İt iti ısırmaz, Çingene Çingene'yi, soymaz. Ama sen itten de, Çingene'den de daha aşağılıkmışsın.*

Yine ilerleyen sahnelerde bu sefer Salih'in iftirasına uğrayan Ali at çaldığı iddiasıyla tutuklanıp cezaevine girer. Yani Çingeneler yönelik ayrımcı bakış açısı ve önyargılar (At hırsızlığı) filmde yine karşımıza çıkar.

Ali hapishaneden çıktıktan sonra iş aramak için bir gaziinoya girer ve garsonun aşağılayıcı bir söylemine maruz kalır.

“Dışarı hadi, Çingene dilencilerin yeri değil burası!”

Resim 3: Çingene Filminden garsonun Ali’yi aşağıladığı sahne

Ses sanatçısı olan Sevda Pekcan ve erkek arkadaşı Eşref, Ali’den keman çalmasını isterler. Bu sahneden sonra Sevda ile Ali arasında bir ilişki gelişir. Aynı süreçte çergideki Gelincik, Ali’ye olan sevgisini anlar ve ondan af dilemek için İstanbul’a gelir.

Filmde ilerleyen sahnelerde Çingeneler yönelik nefret söylemine örnek gösterilebilecek şu diyaloglar gelişir;

Eşref: *Bu Çingeneden bıkmadın mı?*

Sevda: *Ali Çingene değil! Olsa bile sana tercih ederim!*

Söz konusu diyalog açıkça Çingene toplumunu aşağılayan, olumsuz önyargılar içeren niteliktedir. Yani Sevda âşık olduğu ve düzgün karakterli Ali’ye Çingene olmayı yakıştırmamaktadır. “Bile” kelimesi, anlam bakımından cümleye üstten bir bakış katmaktadır.

Eşref evinde bir parti verirken babası tarafından tüm konuklar evden kovulur. Sahnede geçen diyalog yine Çingene toplumunun yaşam biçimine ve kültürel değerlerine hakaret içeren bir niteliktedir.

Sevda: Ali'yle farkınız bu, O Çingene bile olsa evinden adam kovdurmaz!

Gelincik'le zorla evlendirilmek istenen Eşref'in babası ve arkadaşları ile yaptığı konuşmalar ve sonrasında Gelincik'in düğünde sarf ettiği sözler; filmin Çingene algısı üzerinden yaptığı önyargıları açıkça ortaya koyar.

Eşref: Pis Çingene kızıyla mı evlendireceksiniz beni!

Arkadaşları: Çeribaşıyla evlendiğine göre sen de Çingene kralı oldun!

Gelincik: Misafirler, asil bir Çingene hediye vermeye gelmiş. Ama ceplerinize dikkat edin, cüzdanlarınızla çıkabilir buradan

Filmin sonunda Gelincik'le evlenmek istemeyen Eşref, Gelincik'e tecavüz etmek isterken son anda Ali Gelincik'i kurtarır. Ali kavga sırasında elindeki bıçakla Eşref'i öldürdüğünü düşündüğünden polise teslim olur. Ancak Eşref'in ölmediği anlaşılır. Ali ve Gelincik bu sefer birbirlerine kavuşur ve film mutlu bir şekilde sonlanır.

Değerlendirme

Filmin yansıttığı Çingene algısı analiz edildiğinde; Çingenelerin sürekli hırsızlık yaptıkları şekline bir algı dikkati çekmektedir. Ayrıca diyaloglarda sürekli Çingene toplumuna hakaret içeren söylemler bulunmaktadır. Film analizinde; nefret söylemi biçimleri ve bu söylemin diyaloglarda ve metaforik öğelerle ne şekilde kullanıldığı irdelenmiştir. Film boyunca, doğal bir kimlik unsuru olan Çingene kimliği, sürekli nefret içeren söylemlerle eş zamanlı olarak kullanılmıştır. Küçük düşürücü ifadelerin çokluğu, toplumda yerleşmiş olan olumsuz Çingene algısının filmin yönetmeninin zihinse dünyasını nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır. Çingenelere karşı zihinlere yerleşmiş pek çok önyargı film boyunca karşımıza çıkmaktadır.

Söz konusu süreç; hâkim ideolojinin ve egemen çoğunluğunun “normal” olarak tanımladığı kültürünün, anlayışının, azınlık gruplar üzerindeki baskılamasını göstermesi açısından çok önemlidir. Film boyunca, nefret söylemi sürekli şekilde yeniden üretilerek, önyargı taşıyan dil yapısı “normal” çoğunluğun azınlık grupları kriminalize etmesine neden olmaktadır. Bu durum, öte yandan azınlık grupların toplumsal yaşamdan dışlanması sürecini beraberinde getirmektedir.

Önyargılı düşünce ürünleri ve Çingene kimliğine yönelik ayrımcı ve nefret söylemi içeren imgelerin sıklıkla kullanılması, Çingene toplumuyla toplumun diğer kesimleri arasındaki iletişimi derinden etkilemektedir. Süreç Çingene bireylerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımını olumsuz etkilerken, kimi zamanlarda bazı toplum kesimleri tarafından Çingenelere yönelik linçe varan uygulamalar ortaya çıkmaktadır.

Çingenelerin yaşam biçimleri ve kültürel değerlerine yönelik bu saldırılar bizce, bilgi eksikliğinden kaynaklanan önyargılardan kaynaklanmaktadır. Önyargılar “öteki”lere yönelen suçlamaları beraberinde getirirken bir yandan da günlük dil saldırgan hale gelmektedir.

3.4.2. Gırgiriye

Resim 4: Film Afişi, “Gırgiriye”, 1981

Filmin Künyesi

Yönetmen: Kartal Tibet

Senaryo: Sadık Şendil

Yapımcı: Türker İnanoğlu

Yapım yılı: 1981

Oyuncular: Müjdat Gezen (Bayram), Gülşen Bubikoğlu (Güllü), Münir Özkul (Emin), Adile Naşit (Zekiye), Perran Kutman (Sabahat), Şemsi İnkaya (Bekir), Ayşen Gruda (Sevim), Haldun Dormen, Sümer Tilmaç (Sabri)

Filmin Konusu

İstanbul'un Sulukule semtindeki Çingenelerin yaşamlarının anlatıldığı filmde, iki Çingene ailesi arasındaki ilişkiler, aşklar ve kavgalar konu edilmiştir. Ailelerden birinin üyeleri Güllüye (Gülşen Bubikoğlu), annesi Sabahat (Perran Kutman) ve dayısı Bekir (Şemsi İnkaya); diğer ailenin üyeleri de Bayram (Müjdat Gezen), babası Emin (Münir Özkul), kız kardeşi Sevim (Ayşen Gruda) ve halası Zekiye (Adile Naşit).

Bekir kalaycılık, Sabahat çiçekçilik, Zekiye bohçacılık yapar. Bayram ise ayı oynatmaktadır. Ailenin küçük çocukları da trafik ışıklarında sigara satmaktadırlar.

Bayram Güllü'ye, Emin Sabahat'a, Bekir ise Sevim'e âşıktır ancak kendi aralarında sürekli kavga etmelerinden kaynaklı bir türlü evlenemezler.

Film; mahallenin ortasında tüm Çingenelerin hep bir ağızdan şarkı söyleyip oynadığı bir sahneyle başlar.

Resim 5: Gırgıriye filminden tüm mahallenin şarkı söyleyip dans ettiği bir kare

Ünlü bir gazinocunun Güllü'yü assolist yapması sonucu Güllü ve Bayram ayrılırlar. Sulukule'de çekilen bir televizyon programında şarkı söyleyen Bayram da rakip gazinocu tarafından beğenilerek şarkıcı yapılır. Filmin finaline doğru

Bayram'ın halası Zekiye, Güllü ve Bayram'a, diğerinin ölümcül hasta olduğunu ve çok yakın zaman içerisinde öleceğini söyleyip tekrar birleşmelerini sağlar. Aynı yöntemle Sabahat ve Emin de barıştırılır. Filmin sonunda Güllüye Bayram'la, Emin Sabahat'la, Bekir Sevim'le evlenir.

Filmden Nefret Söylemi Örnekleri

Film başlangıç kurgusundan anladığımız kadarıyla, iki aile çok uzun süreden beri kavgalıdırlar. Öte yandan birbirleriyle kavgalı olan çiftler; âşıktırlar. İki aile sürekli kavga halinde olmalarına karşın bir yandan da çok yakın ilişki içerisindeyler. Kavga sırasında birbirlerine karşı kullandıkları söylemler hakaret içeriklidir.

-Görgüsüz karı, sanki bizim sevgilimiz yok!

-Abe kendine gel adi karı!

-Sevgilim diye o hırsız Cahit'i mi söyleyeceksin?

-Adi sensin lan orospu!

-İnsaniyetsiz gacı!

-Uyuz gacı!

Birbirlerine karşı kullandıkları söylemler kimi zaman meslekleri üzerinden aşağılayıcı biçimde karşımıza çıkar;

-Sünepe kalaycı

-Kalaycı parçası

-Ayıcı parçası

İki aile film boyunca 6 kere topluca birbirleriyle kavga edip, karakola giderler. Karakolda, bir daha kavga etmeyeceklerine dair söz vermelerine rağmen, sözlerini tutmayarak defalarca yine kavga edip karakola giderler. Aslında bu kurgu Çingene toplumuna yönelik önyargıları pekiştirici bir anlatı biçiminin yeniden üretilmesidir. Bir etnik grup; sürekli birbirleriyle didişen, mahallenin ortasında birbirlerine hakaretler yağdıran insan topluluğu olarak yansıtılmıştır.

Resim 6: Gırgıriye filminden karakol sahnesi

İki ailenin, gazinoda çalıştıkları gece sonrası kazandıkları parayı paylaşma sahneleri izlendiğinde, paylaşım sırasında her bireyin “hırsız” olarak gösterildiğini görüyoruz. Keza para paylaşımı sırasında birbirlerine “hırsız” diye bağırıp küfürler ederek yine topluca kavga ederler.

Resim 7: Gırgıriye filminden kavga sahnesi

Bir başka kurgusal önyargıyı, Güllü’nün ünlü bir gazinoyla anlaşıp şarkıcı olmak için annesi Sabahat’la beraber mahalleden ayrılış sahnesinde görüyoruz. Sabahat mahalleden ayrılırlarken şöyle cümleler kurar;

-Hoşt! Aç tavuk, sen aç karna gel de o gazinoların çöplerini eşele..

Bir başka sahnede Güllü ve Sevim birbirleriyle kavga ederlerken aşağıdaki ifadeleri kullanırlar;

-Güllü: Biz senin gibi pis Çingene değiliz, Romanız Roman!

-Sevim: Siz foto-roman bile olamazsınız!

Söz konusu ifade, açıktan hakaret içeren ırkçı bir söylemin (Pis Çingene) Çingenelerin ağzından birbirlerine karşı söylenmesi açısından değerlendirildiğinde önem taşımaktadır. Çünkü bu ifade ayrımcı, ırkçı söylemin yeniden üretilmesi anlamına gelmektedir.

Filmin başka bir sahnesinde Güllü eski mahallesini ziyarete gelir. Tüm mahalleli Güllü'nün başında toplanır ve elbisesini, çantasını, ayakkabısını kendilerine vermelerini isterler. Söz konusu sahnenin alt metninde, Çingene mahallesinde yaşayan bireylerin aç gözlü ve görgüsüz olarak gösterilmesini görebiliyoruz.

3.4.3. Gırgıriye’de Şenlik Var

Resim 8: Film Afişi, “Gırgıriye’de Şenlik Var”, 1981

Filmin Künyesi

Yönetmen: Kartal Tibet

Senaryo: Sadık Sendil

Görüntü Yönetmeni: Çetin Gürtop

Renk: Renkli

Türü: Komedi

Yapım: Erler Film

Yapım Yılı: 1981, 89 dk.

Oyuncular: Gülsen Bubikoğlu, Müjdat Gezen, Münir Özkul, Adile Naşit, Perran Kutman, Şemsi İnkaaya, Aysen Gruda, Sener Sen, Bilge Zobu, Nevzat Açıkgöz,

Yüksel Gözen, Yavuz Seker, Ahmet Turgutlu, Azize Ökçü, Mahmut Elif, Muzaffer Cıvan

Filmin Konusu

Gırgıriye serisinin ikinci filmi olan “Gırgıriyede Senlik Var”da, ilk film “Gırgıriye”nin sonunda evlenen çiftlerin, kendi gazinolarını açmaları ve sonrasında gelişen olaylar konu ediliyor.

Film Sulukule’de üç çiftin birden evlendiği mahallesi arası düğünle başlar. Güllü (Gülşen Bubikoğlu), annesi Sabahat (Perran Kutman), dayısı Bekir (Şemsi İnkaya), Bayram (Müjdat Gezen), babası Emin (Münir Özkul), kız kardeşi Sevim (Ayşen Gruda) ve halası Zekiye (Adile Naşit)’ten oluşan iki ailede Güllü Bayram’la, Sevim Bekir’le, Emin Sabahat’la evlenmiştir.

Resim 9: “Gırgıriye’de Şenlik Var” filminden bir kare

Filmin başındaki düğünden hemen sonra evsiz kaldıkları için Sabahat’ın kapısına gelip kendilerini eve almasını isterler. İkna etmek için para vereceklerini söyleyince, Sabahat ikna olur ve kendi evinde kalmalarını kabul eder.

Ancak hiçbirinin Sabahat’a ödeyecek paraları yoktur. Ayrıca artık eski işlerini (bohçacılık, çiçekçilik vs.) yapmak istemezler ve kendi meyhanelerini açarlar. Filmin ilerleyen sahnelerinde başka bir gazino sahibi Güllü’yü kendi gazinosuna transfer eder. Ve Güllü’ye yeni çalıştığı gazinoda dinleyip, aşık olan

Banker Dursun adlı banker, Bayram'ın cebine esrar koyup polise ihbar eder. Güllü durumun farkına varıp, Dursun'u, Haydar ve Zekiye'nin düğününe çağırıp, esrarı Bayram'ın cebine kendisinin koyduğunu itiraf etmesini sağlar. Garson kılığına girmiş polisler duruma el koyup Dursun'u tutuklarlar ve Bayram serbest kalır.

Filmden Nefret Söylemi Örnekleri

Filmin henüz başında Sabahat; evsiz kalan ve evinde kalmak için kapılarının önüne gelen akrabalarına şu ifadelerle hakaret etmiştir;

*-Ahlaksızlık, namussuzluktan mı mühürlediler evinizi.
-Beter olasınız sefil Çingeneler!*

Kullanılan ifadeler, hakaret ve aşağılayıcı söylem kategorisinde değerlendirilmektedir. Ayrıca yukardaki örneklerde de belirtildiği gibi ayrımcı, ırkçı söylemin yeniden üretilmesi noktasında değerlendirilmektedir.

Serinin ilk filminde de gördüğümüz şekilde, film boyunca defalarca birbirleriyle kavga edip, karakola giderler. Yine ilk filmde hatırlanacağı üzere gazinodan kazandıkları paranın paylaşımı sırasında yine birbirlerine küfürler-hakaretler savururlar. Ve tüm karakterler –çocuklar dahil- para paylaşımı sırasında paraları çalmaya çalışırlar. Daha önce de belirttiğimiz gibi filmin kurgusu Çingene toplumuna yönelik önyargıları pekiştirmektedir. Ayrımcı ve aşağılayıcı söylem film boyunca yeniden üretilmektedir.

Kavga sahnelerinin hemen hemen hepsinde sorgusuz sualsiz birbirleriyle kavga etmektedirler. Aynı “laftan anlamama halı”ni karakol sahnelerinde görmekteyiz. Karakolda hep bir ağızdan bağırıp, birbirlerini dinlemeden hakaretler yağdırmaktadırlar. Söz konusu kurgunun alt metninde, Çingenelerin cahil, görgüsüz ve kaba insanlar oldukları yansıtılmaktadır.

Banker karakterinin Bayram'a attığı iftira sonrası yakalandığı sahnede kullandığı cümle nefret içerikli olarak değerlendirilmektedir. Aşağıdaki ifadeyi Çingene toplumuna yönelik aşağılayıcı ve hakaret içeren söylem kategorisinde değerlendirebiliriz.

*-Benim gibi koskpca bir bankere mi inanacaklar, yoksa sizin gibi
ipsizlere mi?*

3.4.4. Gırgıriye’de Cümbüş Var

Resim 10: Film Afişi, “Gırgıriye’de Cümbüş Var”, 1984

Filmin Künyesi

Yönetmen: Temel Gürsu

Senaryo: Sadık Sendil

Görüntü Yönetmeni: Çetin Gürtop

Renk: Renkli

Türü: Komedi

Yapım: Erler Film

Yapım Yılı: 1984, 91 dk.

Oyuncular: Gülsen Bubikoğlu, Müjdat Gezen, Münir Özkul, Asuman Arsan, Perran Kutman, Şemsi İnkaya, Şener Şen, Mehtap Ar, Sümer Tilmaç, Bilge Zobu,

Sami Hazinses, Damla İra, Süheyl Eğriboz, İhsan Gedik, Necip Tekçe, Yadigâr

Ejder, Nevzat Açıkgöz, Cevdet Balıkçı, Niyazi Gökdere, Arap Celal

Filmin Konusu

Serinin üçüncü filmi “Gırgiriye’de Cümbüş Var”da; Bayram (Müjdat Gezen) kendini çapkınlığa, Emin (Münir Özkul) içkiye, Bekir ise kumarbazlığa vermiştir. Güllü ise bu arada çok ünlü bir şarkıcı olmuştur. Güllü’nün hayranlarından biri de patronu Deli Ömer’dir. (Sümer Tilmaç)

Filmin hemen başında Sabahat yine önceki bölümlerden hatırlayacağımız karakter yapısıyla, tüm akrabalarını evinden kovar. Ve boşanmaya karar verirler.

Resim 11: “Gırgiriye’de Cümbüş Var” filminden bir kare

Olaylar yaşanırken; başka bir yerde Bayram’a ikizi kadar benzeyen Arap prensi Efruz, gazinoda eğlenirken Güllü’ye aşık olur. Ömer kıskançlığından Efruz sandığı Bayram’ı, kendi ailesi de kedilerine küs olduğu için Bayram sandıkları Efruz’u kaçıırırlar. Sonrasında polis olaya el koyup Ömer’i tutuklar. Filmin sonundan Bayram ve Güllü Sulukule’de yaptıkları düğünle tekrar evlenirler.

Filmden Nefret Söylemi Örnekleri

Filmin tüm karakterler tanıtılırken Bayram çapkınlıkta, Emin meyhanede, Bekir ise kumar oynarken basıldığı sahnelerle karşılaşırız. Toplumsal değerler açısından bakıldığında, olumsuz değerlendirilebilecek karakter yapıları, filmin ana karakterleriyle özdeşleştirilmiştir. Filmin alt metni açısından değerlendirildiğinde, Çingene toplumuna yönelik önyargıların ve genellemelerin yansımaların karakter yapılarına nasıl yansıtıldığını görebiliyoruz.

Serinin ilk filmlerinde görebildiğimiz üzere, bu filmde de, gazinoda çalıştıkları gece sonrası kazandıkları parayı paylaşma sahnelerinde, birbirlerine sürekli hakaret-küfür ettiklerini ve “hırsızlıkla” itham ettiklerini görüyoruz yine. Örneğin, filmin başında para paylaşım sahnesinde Bekir’in para çaldığı ortaya çıkınca, Bayram şöyle bir cümle kurar;

-Bayram: Hırsızdır, ama iyi çocuktur.

-Sabahat: Hepiniz aynı bokun soyusunuz.

Yine serinin ilk filmlerinde bir çok kez yaşandığı gibi Sabahat akrabalarını evden kovar. Kovulurken de eşyalarını almak isteyen akrabalarına nefret söylemi içeren şu ifadeleri kullanır:

-Sizin gibi Çingenelerin pılı pırtısına tenezzül etmeyiz!

Boşanma sahnesindeki kavga sırasında kullandıkları cümleler analiz edildiğinde, içselleştirilmiş nefret söylemiyle karşılaşmaktayız;

-Sen uyma bu Çingenelere

-Çingene sizin gibi olur. Biz yedi göbek Roman ailesiyiz. Hem de İspanyol Romanı

-Biz de Japon Romanı, kırımın kenarı

Cümleler analiz edildiğinde etnik bir kimliğe ait olma halinin, hakaret unsuru gibi kullanıldığını görüyoruz. Bu söylemlerin, hakaret edilen etnik kimliğe sahip insanlar tarafından kullanılması, durumu daha da tehlikeli hale getirmektedir. Nefret

söyleminin günlük dile yerleşmesi, kullanımının sıradanlaşması söylemi normalleştirerek, ayrımcı söylemi yeniden üretmektedir.

Sabahat karakteri Sulukule'den lüks bir arabayla ayrılırken yine kendi kimliğine yönelik aşağılayıcı, nefret söylemi içeren bir cümle kullanmaktadır. Söz konusu sahne, Sabahat karakterinin, sınıfsal olarak bir üst sınıfa geçiyor olmasının onda yarattığı etkiyi göstermesi açısından önem taşımaktadır.

-Bunlar adi Çingeneler.. Sen çeribaşı torunusun...

Arap Prensini, Güllü ve Sabahat'a halı hediye ettiği sahnede anne-kız arasında geçen diyalog yine nefret söylemi olarak değerlendirilebilir. Hem Güllü'nün cümlesi, hem de annesinin ona verdiği cevap, açıkça Çingene toplumunu aşağılayan, küçük gören, ayrımcı bir nitelik taşımaktadır. Güllü; "Görgüsüz olma"yı Çingenelik olarak yansıtan bir cümle kullanırken, annesi ise Çingene olduklarını "ama" asil olduklarını söylemektedir. Cümle içeriğindeki "ama" kelimesi dikkat çekmektedir. Yani etnik olarak Çingene Irkına mensup olmak "aşağılanma önkabulünü" beraberinde getirmektedir.

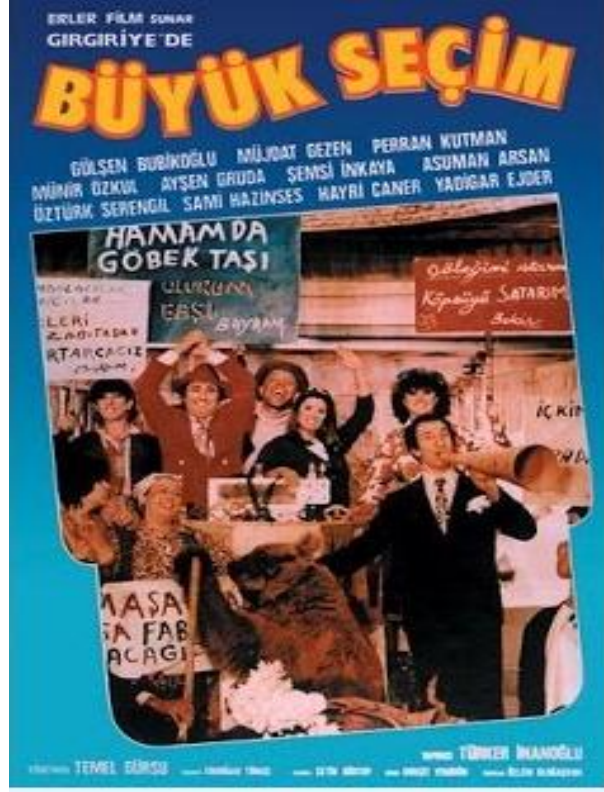
-Güllü: Anne, Çingenelik etme, dün bir bugün iki...

-Sabahat: Çingeneyiz ama en asili!

Her türlü önyargılı söylemin en tipik olanı "sözde olumsuzluğu" herkesçe bilinen yadsıma ifadesinin anlamsal hareketidir: "X" karşı değilim ama..." Buna sözde olumsuzluk diyoruz, çünkü diğer gruba karşı olumsuz duyguları ya da ırkçılığı yadsıyan sadece ilk tümceciğdir.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Dijk, s.62

3.4.5. Gırgıriye’de Bütük Seçim

Resim 12: Film Afişi, “Gırgıriye’de Büyük Seçim”, 1984

Filmin Künyesi

Yönetmen: Temel Gürsu

Senaryo: Erdoğan Tünaş

Görüntü Yönetmeni: Çetin Gürtop

Renk: Renkli

Türü: Komedi

Yapım: Erler Film

Yapım Yılı: 1984, 91 dk.

Oyuncular: Gülsen Bubikoğlu, Müjdat Gezen, Münir Özkul, Asuman Arsan, Perran Kutman, Şemsi İnkaya, Ayşen Gruda, Öztürk Serengil, Mehtap Ar, Sami Hazinses, Yadigar Ejder, Süheyl Eğriboz, Nevzat Açıkgöz

Filmin Konusu

Filmin ana karakterleri yine Güllüye, Sabahat, Bekir, Bayram, Emin, Sevim, Rabiş'tir. Sulukuleliler serinin bu filminde yeni çeribaşı seçimi için kendi adaylarına destek vermektedirler. Eski geleneklere göre Çeribaşı'lık babadan oğula geçmektedir ancak bu sefer demokrasi gereği genel bir seçim yapılacaktır.

Resim 13: “Gırgiriye’de Büyük Seçim” filminden bir kare

Çeribaşılık için Bekir’le Bayram iki rakip adaydır. Yine serinin ilk filmlerinde sürekli olarak tanık olduğumuz şekilde seçim konuşmaları süresince iki tarafta sürekli kavga edip karakola gitmektedirler.

Filmin ilerleyen sahnelerinde annesi Sabahat’ın baskısı ile Güllü, uyuşturucu kaçakçısı Tayfur’un (Öztürk Serengil) gazinosunda çalışmaya başlar. Güllü’den ayrıldığı için intihar etmeye karar veren Bayram, yolda yürürken Tayfur’un adamlarıyla çarpışır. Çarpışma sırasında Bayram’ın çantasıyla, Tayfur’un

adamlarının çantaları karışır. Yanlışlıkla aldığı çantadan çıkan paraları gören Bayram intihardan vazgeçer.

Artık zengin olan Bayram, ailesi ile birlikte lüks bir yaşam sürmeye başlar. Ancak parasının Bayram'da olduğunu öğrenen Tayfur, paranın nerde olduğunu öğrenmesi için Güllü'yü ikna etmeye çalışır. Güllü ise tüm olan biteni Bayram'a anlatır ve barışırlar.

Tayfur'un planı işlemeyince, adamları Bayram'ı kaçıırırlar. Güllü Bayram'ın alıkonulduğu yeri polisler'e söyler ve Bayram kurtulur. Filmin sonunda Bayram Sulukule'deki seçimi kazanıp çeribaşı olur.

Resim 14: Gırgıriye'de Büyük Seçim Filmi, Kaçırma Sahnesi

Filmden Nefret Söylemi Örnekleri

Serinin önceki bölümlerinde sürekli karşılaşılan kavga sahnelerine bu filmin başında da tanık oluyoruz. Çeribaşı seçimi için adayların konuşmaları sırasında tüm karakterler kavga etmeye başlarlar. Çingene toplumunun diyalog ve birbirine dinleme kültüründen uzak olduğu algısını kurgunun alt metinlerinde görebiliyoruz.

Bekir'in adaylık konuşması sırasında yaptığı konuşmanın içeriğinde; Çingenelere yönelik itham edilen sıfatlardan “hırsızlık” vurgusunu kendi üzerinden bir kabullenmeyle yapar:

-Bekir: İçkim, kumarım yoktur. Arada bir hırsızlık yaparım...

Seçim konuşmaları sırasında birbirlerine sürekli hakaret ederlerken Sabahat kavga öncesi etnik mensubiyete yönelik nefret içeren şu ifadeleri kullanır:

-Ben edepsizsem, sen de edepsizsin! Pis Çingene..

Kavga sonrası karakola giderler. Karakolda karakterler arasında şöyle bir diyalog geçer:

-Bayram: Çingeneni kongresi mi olurmuş?

Komiser: İşinize gelince Çingene olursunuz, işinize gelmeyince çingeneliği kabul etmezsiniz.

-Sabahat: Bu Çingeneler böyledir Komser Bey..

-Sevim: Sanki kensisi Alaman!

Filmde Çingenelere yönelik kullanılan en açık nefret söylemi örneğini Sabahat karakterinin aşağıdaki cümlelerinde görüyoruz:

-Sabahat: Biz Çingene Milleti bir paket marlbroya oyumuzu değil, donumuzu veririz.

“Küfür/Hakaret/Aşağılama” kategorisindeki nefret söylemi olarak değerlendirebileceğimiz cümleden Çingene toplumunu “onursuz” olarak yansıtmaya durumuyla karşılaşıyoruz. Etnik köken üzerinden vurgu yapılarak, çingene

toplumuna yönelik genelleme yapıp, tüm Çingenerin “onurları, gururları”yla ilgili olarak olumsuz bir göndermelde bulunulmuştur.

Çeribaşı seçimlerine hile karışınca Sabahat ve Rabiş karakterleri arasında aşağıdaki diyalog yaşanır. Diyalog içerisinde “hırsızlık” olgusu ve Çingenelik arasında paralellik olduğu algısı yaratılmaktadır. Profesyonel hırsız olmak Çingenele tarafından övünülecek bir durum olarak yansıtılmaktadır.

-Sabahat: Bu seçime hile karışmıştır. Bu hırsızlar rüşvet yedirmişlerdir. Bu aç köpekler parayı nereden bulmuştur. Hırsızlık yapmışlardır.

-Rabiş: Hırsız senin sülalendir. Hacıhüsrevli hırsız Cellonun kızı nolcak?

-Sabahat: Ulan benim babam meşhur hırsızdır. Gazetelerde resmi çıkmıştır.

Bayram’ın yanlışlıkla Tayfur’un çantasını, Bayram’ın çantasının ise Tayfur’un adamlarının alması sahnesinde; Bayram’ın çantasını açan Tayfur’un kurduğu cümlelerde, Çingenele yönelik önyargı içeren ifadeler rastlanmaktadır.

-Tayfur: Torbadan ne çıktı? Kirli çamaşırlar ve keman. Bu ne demek? Bu düpedüz ayı oynatan Çingene kemancıdır.

Bayram bu sırada Safnaz isimli bir kızla zorla evlendirilmeye çalışılır. “Kız isteme” sahnesinde kullanılan ifadeler Çingenele yönelik hakaret ve önyargı içeren ifadeler olarak değerlendirilmektedir.

-Safnaz’ın babası: Kızım diye söylemiyorum. Çok beceriklidir. Fal açar, çiçek satar, sepet örür. Elli tane hırsızlığı vardır. Hiç yakalanmamıştır.

Gırgıriye Film Serisinin Genel Değerlendirmesi

Serinin tüm filmlerinde; Çingenelere yönelik yaratılmaya çalışılan algının olumsuz olduğunu söyleyebiliriz. Filmlerde mütemadiyen, Çingene toplumunun yaşam biçimlerine ve kültürel değerlerine yönelik ayrımcı ve önyargılı bir üslup dikkati çekmektedir.

Filmler, Çingenelere yönelik önyargıları pekiştirmesi ve kullanılan dil açısından irdelendiğinde yukarıda detaylandırdığımız şekilde ciddi nefret söylemleri içermektedir. Alt metinlerde sürekli olarak Çingenelerin kendi aralarında kavga ettikleri, birbirlerine sürekli küfür-hakaret ettikleri vurgulanmıştır. Hakaret içerikleri kimi zaman kendi etnik kimlikleri üzerinden gerçekleşmektedir. Bu da nefret söyleminin kullanılması ve yeniden üretilmesini beraberinde getirmektedir.

Serinin tüm filmlerinde “hırsızlık” teması özel olarak vurgulanmıştır. Sürekli hırsızlık olgusu ile Çingenelik arasında bir bağlantı kurma hali dikkati çekmektedir. Hatta serinin bazı filmlerinde karakterler profesyonel hırsız olmanın övünülecek bir durum olduğunu söylemektedirler.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, tarihsel olarak sürekli yeniden üretilen ve olumsuz anlamlar yüklenen Çingenelik algısının filmlerde sürekli kullanıldığını söyleyebiliriz. Söz konusu algının tehlikeli bir boyutu daha var aslında. Tüm bu olumsuz önyargı ve aşağılamalar “masum” bir komedi filmiyle pekiştirilmektedir. Yaratılan ‘biz’ ve ‘onlar’ algısı böylece meşruiyet kazanmaktadır.

Filmlerde sürekli olarak yansıtılan olumsuz yargıların; Çingenelere yönelik önyargılar, ayrımcılık, sosyal dışlanma, adaletsizlik ve anti-demokratik uygulamalarla bağlantısı bulunmaktadır.

Nefret söyleminin yaşamın her alanında yaygınlaşması, nefret söylemine maruz kalan grupların, nefret suçuna maruz kalmamak adına, daha da “görünmez” hale gelmesini beraberinde getirmektedir.

3.4.6. Gülazer (Yasemince)

Resim 15: Yasemin Yalçın'ın Gülazer Dizisinde bir sahne

Dizinin Konusu ve Nefret Söylemi Açısından Değerlendirilmesi

Gülazer karakteri; 1993 yılında yayın hayatına başlayan ve dönem dönem yayın hayatına farklı kanallarda devam eden “Yasemince” isimli komedi dizisinin Çingene karakteridir. Dizinin başrol oyuncu Yasemin Yalçın'dır. Dizi; Star TV, Kanal D, FOX TV, Kanal 7 ve Flash TV olmak üzere birçok Ulusal televizyon kanalında yayınlanmıştır.

Parodiler, mekân olarak genelde bir karakolda geçmektedir. Çingene bir karakter olan Gülazer, sürekli hırsızlıktan dolayı yakalanıp karakola getirilir. Gülazer çoğu zaman suçüstü yakalanmasına rağmen hırsızlık yaptığını inkâr etmektedir. Karakter olarak yalancı, vurdumduymaz, pişkin ve kurnazdır.

Parodiler nefret söylemi açısından incelendiğinde, etnik bir unsurun devamlı “hırsız” olarak nitelendiğini görmekteyiz. Parodilerde, herhangi bir suç işlendiğinde polislerin aklına gelen ilk ismin Gülazer olması, Çingenelere yönelik önyargıların pekiştirilmesidir.

Söz konusu diziyi; bir kişi ya da olaydan yola çıkarak bir topluluğa yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar, abartmalar, olumsuz atıflar içeren nefret söylemi kategorisinde değerlendirmek mümkündür.

3.4.7. Cennet Mahallesi

Resim 16: Cennet Mahallesi Dizisi Afışı

Dizinin Konusu ve Nefret Söylemi Açısından Değerlendirilmesi

Cennet Mahallesi dizisi, 2004-2007 tarihleri arasında Show TV adlı ulusal kanalda yayınlanmış komedi dizisidir. Dizinin tekrar bölümleri hala çeşitli TV kanallarında gösterilmektedir.

Dizinin kurgusu, tezimiz kapsamında incelediğimiz Gırgıriye adlı filmle aynı kurgu üzerinden oluşturulmuştur. Cennet Mahallesi dizisinde de, Gırgıriye serisindeki gibi birbirlerine düşman iki aile vardır. Dizinin ana teması, birbirlerine

âşık olan Sultan (Çağla Şikel) ve Ferhat (Alişan) karakterlerinin, aileler arasındaki kavgalar ve anlaşmazlıklar yüzünden kavuşamaması üzerinde kurulmuştur.

Resim 17: Cennet Mahallesi Dizisinden kavgı sahnesi

Sultan'ın annesi Pembe (Melek Baykal) ile Ferhat'ın babası Yunus da (Müjdat Gezen) geçmişte birbirlerini sevmişlerdir ancak aileler arasındaki düşmanlık yüzünden onlar da bir araya gelememişlerdir.

Dizinin hemen hemen tüm bölümlerinde aileler birbirleriyle kavga edip karakola gitmektedirler. Örneğin Pembe karakteri açgözlü, düşüncesiz, görgüsüz, paragöz ve küfürbaz bir karakterdedir. Yunus karakteri ise alkol bağımlılığıyla dikkat çekmektedir. Beter Ali karakteri (Özkan Uğur) ise hırsızlığıyla ve dolandırıcılığıyla ünlü bir karakterdir.

Gırgıriye serisinde de görüldüğü üzere, dizide, tüm bu olumsuz özellikler sevimli bir komedi şeklinde izleyiciye sunulduğundan, toplumdaki önyargıları pekiştirici bir duruma neden olmaktadır. Söz konusu sevimli gösterme halinin tüm bu olumsuz önyargıların yumuşatılması ve normalleştirilmesini neden olmaktadır.

Resim 18: Cennet Mahallesi Dizisinden karakol sahnesi

Kurgusal alt metindeki önyargılar analiz edildiğinde hırsız, alkolik, açgözlü ve görgüsüz gibi negatif stereotiplerin-olumsuz imajlarının toplumdaki Çingene algısını yönlendirme ve pekiştirme açısından tehlikeli olduğu çok açıktır.

Örneğin dizide sürekli kavga eden karakterler, müzik çalmaya başlayınca oynamaya başlarlar. Pembe karakteri sürekli olarak evin içerisinde çekirdek yiyip kabuklarını evin içine atmaktadır. Söz konusu olumsuz ve garip davranış biçimleri, Çingene toplumunun gerçek yaşam biçimi ve kültürel değerleri olarak sunulmaktadır.

3.4.8. Roman Havası

Resim 19: “Roman Havası” Dizisi Afışı

Dizinin Konusu ve Nefret Söylemi Açısından Değerlendirilmesi

Roman Havası dizisi, Gırgiriye serisinin ve Cennet Mahallesi dizisinin uyarlaması olarak çekilmiştir. Dizi Ocak 2015 tarihinde yayın hayatına başlamış ve 6 bölüm yayınladıktan sonra Çingene toplumundan ve sivil toplum kuruluşlarından gelen tepkiler sayesinde yayın hayatına son verilmiştir.

Dizinin başrol oyuncularları arasında; Oya Başar, Levent Ülgen, Günay Karacaoğlu, Petek Dinçöz, Erkan Şahin, Cezmi Baskın yer alıyor.

Dizinin geçtiği mekânın ismi Şenşakrak Mahallesidir. Dizinin ana teması, Gırgiriye filmi ve Cennet Mahallesi dizisi kurgu ve konusuyla aynıdır. Birbirlerini seven ama aileleri arasındaki kavgalar yüzünden kavuşamayan âşıkların hikâyesi anlatılır.

Zarife adlı karakter ile Emin adlı karakter evlidir. Ancak Zarife, kızı Aslı'nın, Emin'in oğlu Kerem ile evlenmesine mani olur. Mani olmasının nedeni de Kerem'in yoksul olmasıdır. Zarife (Oya Başar) karakteri, Gırgıriye filmindeki Sabahat (Perran Kutman) ve Cennet Mahallesi dizisindeki Pembe (Melek Baykal) karakteriyle birebir aynı karakter özelliklerini taşımaktadır. Yine Zarife'nin kardeşi Haydar ile Emin'in kardeşi Elmas'ta Zarife yüzünden kavuşamazlar.

Dizi boyunca karakterler mahallenin ortasında sürekli birbirleriyle kavga etmektedir. Ayrıca dizide geçen diyaloglar sürekli küfür ve hakaret içermektedir. Dizin henüz ilk bölümünde Fırıldak lakaplı Haydar karakteri yeni doğan yeğeninin altınlarını çalar. Gazinoda çalıştıkları gece sonrası, evde paraları paylaştıkları sahnede birbirlerini hırsızlıkla suçlarlar ve birbirlerine girerler. Çingene toplumunun yaşamlarının konu edildiği diğer film ve dizi örneklerinde belirtildiği üzere “hırsızlık ve Çingene olmak” olguları üzerinden önyargıların pekiştirildiğini bu dizide de görüyoruz.

Zarife karakteri evde çekirdek yiyip yere atan, komşularıyla sürekli kavga eden bir kişiliğe sahiptir. Ayrıca dizinin ilk bölümünde Zarife sokakta doğum yapar. Doğum sonrası kucağında bebek olduğu halde tüm mahalleli kavgaya tutuşur ve karakola giderler. Bir başka sahnede aynı odanın içinde 9 kişi bir yatakta yatar.

Resim 20: Roman Havası dizisinde Zarife karakterinin sokak ortasında doğum yaptığı sahne

Dizi boyunca; Çingenelere yönelik önyargıların yeniden üretildiğini ve pekiştirildiğini görüyoruz. Tüm bu olumsuz imajlar ve stereotipler hep beraber düşünüldüğünde toplumdaki Çingene algısının nasıl yönlendirildiğini de açıkça görebiliriz. Çingeneler; hırsız, dolandırıcı, görgüsüz gibi genel toplum etiğine aykırı davranış biçimine sahip insan toplulukları olarak sunulmaktadır. Bu algı; eğlenceyi seven, kaygısız, müzik ve dansı çok seven “sevimli” insan topluluğu maskesi takılarak yaratılmaktadır.

3.5. Toplumsal-Siyasal Dilde Çingenele Yönelik Nefret Söylemleri

Bursa Valiliği 2013 yılında TBMM'ye gönderdiği yazıda Çingene Toplumuna yönelik önyargılı, ayrımcı ve aşağılayıcı üslupta bir dil kullanmıştır.

Valilik'ten Meclis'e gönderilen cevapta şöyle denildi:

“Bu zamana kadar gerek yapılan çok yönlü çalışmalarda gerekse vatandaşlarca yapılan ihbarların değerlendirilmesi neticesi, gerek Ebu İshak Mahallesi'ne gerekse Selimzade, Meydancık gibi mahallelere taşınan Roman vatandaşların genelinin yasal gelir getirici herhangi bir sanat ve mesleklerinin olmadığı, bu sebeple gerek uyuşturucu ticareti ve gerekse kendilerine kazanç sağlayıcı olarak gördükleri hırsızlık, yankesicilik, kapkaç, gasp gibi suçları işleyerek hayatlarını sürdüklerinin gözlemlendiği...”¹⁴⁶

İzmir'de “Kürt ve Çingene nüfus artışı durdurulsun” diye imza kampanyası başlatan Türkçü Toplumcu Budun Derneği aşağıdaki ırkçı, ayrımcı söylemler içeren bildiriye dağıtmıştır.

“Ey Türk kadını ve erkeği! Türkçülük için bir çocuk daha yap. Hainler, kapkaççılar, uyuşturucu satıcıları çoğalıyor. Kürt ve Çingene çetelerine ve yobazlara hak ettiği cevabı vereceğiz.”¹⁴⁷

Söz konusu ırkçı söylem, Mahkeme tarafından ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirilip, söylemin kamu güvenliği açısından açık ve yakın tehlike oluşturmadığını belirtildi.

¹⁴⁶ http://www.radikal.com.tr/turkiye/valilikten_agir_roman-1152385 ET: 30.04.2015

¹⁴⁷ http://www.radikal.com.tr/turkiye/kurt_nufusu_durdurulsun_demek_elestiri_sayildi-1119555

3.6. Edebi Eserlerde Çingenelere Yönelik Nefret Söylemleri

“Yonca Kız”

Kemal Bilbaşar'ın Can yayınevinden yayınlanan “Yonca Kız” adlı kitabı, Çingene karakter Hasan tarafından kaçırılıp işkenceye uğrayan bir kız çocuğunun hikâyesini konu alıyor. Hikaye kitabı, Çingenelere yönelik ayrımcı ve nefret söylemi dolu cümleleriyle dikkati çekmektedir.

Kitap aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) çocuklara tavsiye ettiği 100 temel eser listesinde yer almaktadır. Dolayısıyla kitabın okuyucu kitlesinin ilköğretim çağındaki çocuklar olmasının söz konusu içerikleri çok daha tehlikeli hale getirmektedir.

“... gelini padişah torunuydu ama Çingen karısından daha soysuzdu.”¹⁴⁸

“Çingenleri gören Sultan Bacı'nın gözleri korkuyla açıldı.”¹⁴⁹

- “Amanın buralarda Çingenler varmış da haberimiz yok, bir daha yalnız gelmeyelim buraya, küçük hanım.”

“Niye Sultan Bacı Çingenler bir şey mi yaparlar?”

“O gözü kör olasıcalar önlerine çıkan her şeyi çalarlar. Fırsat bulurlarsa, torbalarına koyup çocukları bile kaçıırırlar” dedi.

Küçükken ufak kız kardeşini Çingenelerin nasıl kaçırdıklarını anlatacağı, ama Yonca Kız'ı fazla korkutmadan çekindi, sustu.”¹⁵⁰

“Ben çingenelerden çok korkarım. Küçükken kız kardeşim Şirin'i kaçırdılar gözü kör olasıcalar. Bir daha da bulunmadı yavrucuk.”

“Ama kız Çingenelerin kendisini dağdan kaçırdıklarını söylemiş polise, gazete öyle yazıyor. O kör olasıca Çingeneler kaçırmıştır.”¹⁵¹

¹⁴⁸ Kemal Bilbaşar, Yonca Kız, Can Yayınları, İstanbul, 2006, s,59.

¹⁴⁹ Bilbaşar, s,122.

¹⁵⁰ Bilbaşar, s,123.

¹⁵¹ Bilbaşar, s,173.

“Hüseyin Nihal Atsız’ın “Konuşmalar” adlı köşe yazısı”

Yakın tarihin ünlü Türk Milliyetçisi düşünürlerinden Hüseyin Nihal Atsız’ın “Konuşmalar” adlı eserinde aşağıdaki ifadelere yer verilmiştir:

“Bilindiği gibi Türk topraklarında birçok Çingene vardır. Anayasanın hükümleri ne olursa olsun, modern millet tarifi için ne uydurulursa uydurulsun, Türk milletinin vicdanına Çingenelerin Türk olduğu inancı kabul ettirilemez.

Demokrasi sayesinde şimdi bu Çingeneler de birinci sınıf vatandaş olmuştur. Gerçi onların memleketteki işi hırsızlık ve yankesicilikten ibarettir.

Bir süre önce İstanbul’da Milliyetçiler Kurultayı diye toplanan ve birçok yobazlarla Anadolucuların da katıldığı bir curcunada yontmataş çağından kalma bir yobaz, sözde müslümancılık yaparak “ben hilâlî bir Çingene ile de yükseltebilirim” demişti. Millî haysiyetsizliğin böylesi görülüp işitilmiş değildir. Türkçüler, Çingeneyi Türk’le eşit tutan bir islamiyeti reddettikleri gibi böyle bir demokrasiyi de tanımazlar.

Bu Çingeneler, toplum ahlakını bozacak hangi işler varsa onda ustadırlar. İstanbul polisinin başına bela olan Hacı Hüsrev Mahallesi bunlarla doludur. Bunların kadın ve kızları profesyonel yankesicilerden mürekkeptir. Yedi yaşındaki kızların resimleri defalarca gazetelere geçmiştir. Yedi yaşındaki çocuğa ceza verilemediği için küstahlıklarının sonu yoktur. Ceza ehliyeti olan büyükleri ise bu işi daima gebe iken yaparlar. Gebe kadın da tutuklanamaz. Böylelikle İstanbul’da bir Çingene saltanatıdır gider.

Şimdi Türkiye’nin düzenini ve ahlakını bozan bu Çingeneler için bir teklif yapsam da: “Bunların hepsi anayurtları olan Hindistan’a sürülsünler, Hindistan kabul etmezse Hakkârî vilayetine sürülüp yapabilecekleri işlerle uğraşmaya mecbur tutulsalar, yolları sayılı olan o dağlık bölgeden kaçmaları mümkün olmadığı için eğitim ve disiplinle adam edilseler” desem tabî derhal kıyametler kopar ve “insan hakları”, “anayasa hukuku”, “özgürlük”, “demokrasi”, “cumhuriyet”, “vatandaşlık” gibi tekerlemelerle faşistliğimiz ve ırkçılığımız tekrar yüzümüze çarpılır, anayasa bilginleri olarak İstanbul’da Ali Fuat Başgil ve Tarık Zafer Tunaya, Ankara’da Bülent Esen bir hamaset heykeli gibi karşımıza dikilir.

Oysa ki ancak 50.000 geri Kürdün yaşadığı ve Barzanî’ye silah kaçakçılığı yaptığı o geniş bölgeye Çingeneleri yerleştirip kaynaştırsak gelecek yüzyılda kimbilir ne insan güzeli vatandaşlar kazanırdık. Irkçılık düşmanları bu insan güzelleriyle evlenerek Hilâlî yükseltirlerdi.

Tabî bu bir fantezidir. Fakat fantezi olarak kaldığı için Çingeneler, yurdu her bakımdan bozmakta devam edecekler ve meselâ Batı Anadolu'nun bir şehrindeki hapishanenin 49 mahpusundan 48 tanesinin Çingene olması gibi karakteristik olaylar eksik olmayacaktır."¹⁵²

Köşe yazısı boyunca baştan aşağıya ayrımcı, ırkçı, dışlayıcı, ötekileştirici, etnik bir gruba sürekli aşağılayıcı ve küçümseyici bir şekilde hakaret edildiğini görüyoruz. Yazı içeriğinde yazar Çingene toplumuna yönelik hırsızlık ithamında bulunmaktadır. Yazar sürekli bir şekilde Çingene toplumunu yerleşmiş ahlak anlayışını ve Türk ırkının karakterini bozacak unsurlar olarak betimlemektedir. Yukardaki yazı başlıbaşına nefret ve ayrımcı söylem içeren bir içerikle yazılmıştır.

"Ansiklopedilerdeki Çingene Algısı"

1911 yılında yayımlanan Britannica Ansiklopedisinde Çingeneler, zevksiz, aşırı süslü, gösterişe düşkün, palavracı, kibirli ve batıl inançlı, 1958 baskısında ise, çocuk aklın sahip, hiçbir şeyi başaramayan, kavgacı, çabuk öfkelenen veya gülen ve zalim olarak tanımlanmıştır. Oxford İngilizce Sözlüğü Çingeneleri; kurnaz, hırsız, hilekâr ve kararsız olarak belirtmiştir. Amerikan Uluslararası Ansiklopedisinin 1953 baskısında Çingeneler, eğitimsiz, çocuklarını tembel, hırsız ve dolandırıcı olarak yetiştirenler olarak tanımlanmıştır. (Hancock, 1992:4)¹⁵³

Söz konusu kötü muamele, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve TDK Başkanlığı'nın sözlüklerine dahi yansımış, Çingeneler bu sözlüklerde "arsız, yüzsüz ve çığırkan" olarak tanımlanmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Türk Ansiklopedisi'nde ise Çingeneler için, "hırsızlık ve fuhuş yaparlar, karıları kocalarını aldatırlar" denilmiştir.¹⁵⁴

Misallî Büyük Türkçe Sözlük'te "Çingene: i.(çingâne) 1. Menseleri kesin olarak bilinmeyip Hindistan'tan çıktıkları sanılan, çalgıcılık, falcılık, ayakkabı boyacılığı yapmak ve elek, ızgara, masa, çiçek gibi seyleri satmakla geçinen, bütün

¹⁵² Hüseyin Nihal Atsız, **Konuşmalar**, Ötüken Dergisi, s. 40 s.27.

¹⁵³ Hancock, Ian, (1992), "Introduction", The Gypsies of Eastern Europe, (içinde) Ed: David Crowe ve John Kolsti, M.E. Sharpe Inc., New York

¹⁵⁴ Mustafa Aksu, **Türkiye'de Çingene Olmak**, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2003, s.11.

Avrupa'ya yayılmış çoğu göçebe topluluk, Kıptî, roman, 2. Bu topluluğa mensup olan kimse, 3. Arsız aç gözlü, 4. Haris, cimri” anlamlarındadır.¹⁵⁵

Ötüken Türkçe Sözlük'te ise Çingene: “-- Hind. Çangar (indus kıyısında eski bir kabile) >Far. Çingene / Yun. Tsinganos -- is. 1. Hint asıllı olduğu söylenen on üçüncü yüzyıldan itibaren Avrupa'ya yayılmış, genellikle sepetçilik, kuyumculuk, çalgıcılık, falcılık, at cambazlığı, arabacılık ve bohçacılık gibi işlerle geçimini sağlayan çoğu göçebe topluluktan olan kimse, 2. sf. Mecaz. Arsız; yüzsüz, 3. mecaz, cimri” sözleriyle açıklanır.¹⁵⁶

İsmail Parlatır'ın yazmış olduğu Osmanlıca Türkçesi Sözlüğü'nde “Çingene şöyle anlatılmaktadır: 1. Kıpti, 2. mec. Arsız, hoyrat, hasis, alçak. Çingenelik: Çingene Cinsiyeti, hayâsızlık, arsızlık, tamahkârlık” olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁷

Kültür Bakanlığının katkılarıyla çıkartılan Ali Rafet Özkan'ın Türkiye Çingeneleri adlı kitabında Çingenelerle ilgili olarak, “derme çatma evlerde ve çadırlarda yasarlar, çok eşli, çok çocuklu olurlar, kavgacıdırlar, dilencilik, vurgunculuk, gaspçılık, fuhuş yaparlar, karıları da kocaların aldatırlar. Çingeneler pis, ilkel, sosyal ve kültürel seviyeleri düşük, eğitimsiz” ifadeleri kullanılmıştır.¹⁵⁸

Ali Püsküllüoğlu'nun ortaokullar için hazırladığı sözlükte Çingene kelimesinin "cimri, arsız" olarak tarif edilmiştir.

3.7. Atasözleri ve Deyimlerde Çingene Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Sosyal ilişkilerde ve toplumsal yaşamda, farklı kimlik ve aidiyetlere sahip insanların birbirlerini tanımaları ve anlamalarında en büyük engellerden biri de karşıt

¹⁵⁵ Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Kubbealtı, 2005.

¹⁵⁶ Ötüken Türkçe Sözlük, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2007.

¹⁵⁷ İsmail Parlatır, Osmanlıca Türkçesi Sözlüğü, Çingene maddesi, 1.basım, Yargı Yayınevi, Ankara, 2006, s. 299.

¹⁵⁸ Özkan, s,45.

grup ve kimliklere yönelik gerçekleştirilen önyargılı-aşağılayıcı atasözleri ve deyimlerdir. Söz konusu deyim ve atasözleri tarihsel süreçten günümüze kadar nesilden neseile aktarılmaktadır. Türkiye’de “öteki” diye adlandırabileceğimiz etnik, siyasal, ulusal kimliklereve grup aidiyelerine yönelik bir çok atasözü ve deyim mevcuttur. Tezimiz kapsamında; Çingenelere yönelik nefret içerikli deyim ve atasözlerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

- *Çingen eşeği önden gider*
- *Çingen çingene çakmayınca kasnak boyuna geçmez*
- *Çingene'den çoban olmaz, Yahudi'den pehlivan*
- *Çingene kızı hatun olmaz, dilenmezse karnı doymaz*
- *Çingene'nin ekmeği rüyasına girer*
- *Çingene şaşırınca, karısına 'hala' der*
- *Çingene çingeneden köy kıskanır*
- *Çingene'de kapaklı sahan olmaz*
- *Çingene'ye göre Kürt daha imanlıdır*
- *Çingene ciğer pişirir, yemedi karnını şişirir*
- *Çingene'nin ipini, kendisine çektirirler*
- *Çingene'ye beylik vermişler, önce babasını asmış.*¹⁵⁹

Dünya ölçeğinde en çok ırkçılığa ve nefret söylemine maruz kalan etnik gruplardan biri olan Çingenelere yönelik nefret söylemi içeren atasöz ve deyim örnekleri azımsanamayacak ölçüde fazladır.

- *72 buçuk millet*
- *Çingen*
- *Çingen beygire binmiş, paşa oldum sanmış.*
- *Çingen çalar, Kürt oynar.*
- *Çingen eşeği önden gider.*

¹⁵⁹ <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/01/31/cp/gnc111-20070128-102.html> ET: 27.04.2015

- *Çingen hesabı yapmak.*
- *Çingen takımı*
- *Çingene ciğer pişirir, yemeden karnın(-ı) şişirir. (Cimrilik ve görgüsüzlüklerine atıf yapılmaktadır.)*
- *Çingene çerGESinde (çatırında) musandıra ne arar!*
- *Çingene çorbası*
- *Çingene çingeneden köy kıskanır.*
- *Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak (eleği) boynuna geçmez.*
- *Çingene erişemediği harmanı, zekatına sayarmış.*
- *Çingene ile evlenince tuğla eriyinceye kadar yıkanılrsa cünüplük çıkmaz.*
- *Çingene kavgası*
- *Çingene kızı hatun olmaz, dilenmezse karnı doymaz.*
- *Çingene parası*
- *Çingeneden çoban olmaz, Yahudi'den pehlivan.*
- *Çingenenin ipini kendisine çektirirler.*
- *Çingeneye saray vermişler, bahçesinde çadır kurup oturmuş.*
- *Mart ayların çingenesidir.*
- *Sen bir garip çingenesin, telli (gümüşlü) zurna nene gerek.*
- *Şecaat arz ederken merd-i kıpti sirkatin söyler.¹⁶⁰*

¹⁶⁰ <http://ayrimcisoluk.blogspot.com.tr/2012/02/romanlara-kars-ayrmc-deyim-deyis-ve.html>

SONUÇ

İnsanlar arasında süregelen eşitsiz iletişim ve etkileşim süreci nedeniyle; insanlar kendilerini “aynı dünyada yaşayan benzer duyguları olan eşit insanlar olarak” olarak değil, farklı dünyaların farklı insanları olarak görmek eğilimindedir.

Tezimiz boyunca analiz etmeye çalıştığımız şekilde, nefret söyleminin ortaya çıkması ve gelişmesinde, yayıldığı ortamlar ciddi anlamda önem taşımaktadır. Nefret söylemi pratiğinin yayılma hızıyla, başta sosyal medya olmak üzere kitle iletişim araçlarının insanların yaşamlarındaki yerinin öneminin artması doğrudan ilişkilidir.

Egemen ideolojik söylem tarafından “öteki”leştirilen gruplara yönelik nefret dilinin biçim ve içeriği, toplumsal algıyı belli bir yöne kanallı etmesi açısından önem taşımaktadır. Anaakım medya, yerel medya, sosyal medya ve kültür sanat ürünleri aracılığı ile mütamadiyen kullanılan nefret dili, dünya çapında saldırılara, linçlere, katliamlara neden olmaktadır. Söz konusu nefret dili, tezimiz boyunca belirttiğimiz üzere, henüz ilkokul çağlarından başlayarak “çoğunluk” anlayışa göre şekillenmektedir. Egemen ideolojinin “normal” kalıplarına girmek adına, kendi dışında kalan tüm gruplar ötekileştirilmektedir.

İstihdam sorunları, düşük gelirli işlerde çalışma zorunluluğu, eğitim sistemine entegrasyonda çeşitli sıkıntılar yaşayan Çingene toplumu, kültürel ve sanatsal eserlerde müzikleri, danslarıyla bir eğlence ögesi gibi sunulmaktadırlar. Öte yandan kavgacı, potansiyel suçlu, hırsızlık yapan ve kural tanımaz bir şekilde sunulmaktalar. Bu sunum başta film ve dizilerde olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarında karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin, tezimizin analiz bölümünde, yeni medya mecrası “Ekşi Sözlük” yazarlarının Çingene algısı analizinde, “ötekileştirilen” grupların, nefret söylemi aracılığıyla ayrımcılığa uğradıklarının ve düşmanlaştırıldıklarının görebilmekteyiz. Herhangi bir ön bilgi ya da yönlendirme yapılmadan açılan başlığa gelen yorumların çoğunda ırkçı, ayrımcı, nefret söylemi içeriğiyle karşılaştık. Olumsuz sayılabilecek tüm davranış biçimlerinin, genelleme yapılarak sayıları milyonlarla ifade edilen etnik bir gruba atfen sıklıkla kullanıldığını görüyoruz;

- *“Dünyanın en kötü ırkı olması bunlardan biridir. Irkçı demeniz değil. Ben bunlar kadar gelişmemiş başkasına saygısı olmayan bi toplum görmedim. Hatta kendinden olmayanları yolda gördüğünde durduk yere sorun çıkartmalarını göz önüne alırsak asıl ırkçılar kendileri de olabilir.”*
- *“hırsızlık, gasp, uyuşturucu, karı satma, dilencilik, kavga, bıçak, huzursuzluk, mikrop, geçimsizlik...he bir de dilenirken üzerlerindeki bayağı nezaket.”*
- *“geçimini uyuşturucu satarak karşılayan”*
- *“kaçırılmış çocuklar ve dilencilik.”*
- *“hırsızlıktır. ibneler mahallede çıkarabildikleri dış kapıyı bile çalıyorlar. amerika'da siyahilere direkt hırsız, gaspçı gözüyle bakılmasına hep karşı çıktı. ferguson olayları'nı bu yüzden hep destekledim ama bu pis çingeneleri görünce insan acaba demiyor değil.”*

Nefret suçları, suçun kurbanlarının herhangi bir eylemi nedeniyle yani gerçekleştirilen bir edim sonucunda değil, gerçek ya da algılanan renkleri, milliyetleri, cinsel yönelimleri, görünümleri, etnik kökenleri, bir başka söyleyişle “eylemleri değil var oluşları nedeniyle” maruz kaldıkları saldırganlık içeren davranışlardır.

Nefret suçunun oluşmasındaki önkoşulun nefret söylemi olduğunu belirtmiştik. Farklı grup kimlik ve aidiyetlerine yönelik nefret içerikli söylemin yukarıda örneklerini verdiğimiz şekilde toplumsal belleğe ve dile yerleşmesi, suçun oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Diğer suç tiplerinden farklı olarak nefret suçları, saldırganların, kurbanlarının var oluşlarına yönelik tehditlerdir ve kurbanlar bireysel, kişisel özellikleri ya da edimleri değil, ait oldukları grubun varlığı, o gruba aidiyetleri nedeniyle nefret suçlarının hedefidirler. Öteki gruplara yönelik tüm saldırılarda hedefte bireyler değil, o bireylerin ait olduğu gruplara mesaj kaygısı vardır. Bu nedenle nefret suçları doğası gereği toplumsaldır; sadece saldırganların ya da

mağdurların değil toplumun tümünün yaşama biçimiyle, toplumu oluşturan farklı grupların birlikte yaşamaya ilişkin anlayışları ve bu anlayışın, ideolojinin sonuçlarıyla doğrudan ilişkilidir, dolayısıyla bütünüyle politiktir.

Kimi zaman haber konuları veya yorumlar gerçek olaylara dayansalar da, Dijk'e göre, tüm metinler gazetecinin zihinsel süzgecinden geçer ve orada işlenir. Yani yukarda örneklerini verdiğimiz linç saldırıları gerçek olaylara dayansa da, anaakım medyada yer alış biçimi, başlık seçimi, haber içeriğinde kullanılan dil toplumsal algıyı “ötekileştirme” prosesiyle vermektedir. Haber başlıkları ve içerikleri incelendiğinde hem nefret söylemi hem de nefret suçunun oluşma süreci ve iç içe geçmişliği açıkça görülmektedir.

Nefret suçlarına yol açan ideolojik yaklaşım, “öteki” grupların varlığını kendi varlıklarına tehdit gördüğü için, yok edilmesi gerektiği üzerine yoğunlaşmaktadır. Yani nefret suçunu işleyen bireyler, karşı taraftaki hedefin kim olduğunu ya da eylemlerini değil, direk varoluşlarını hedef tahtasına koyar. Nefret suçuna neden olan motivasyon, nefret söylemiyle beraber mağdurun ait olduğu gruba yönelik önyargılar, ayrımcılık ve yanlılıklardır.

Nefret söyleminin ve onun yol açtığı nefret suçlarının ortaya çıkardığı tehdidin mesaj kaygısı vardır; “Ya bizim gibi ol, ya da böyle olduğunu belli etme..” Nefret söylemi ve suçuna maruz kalan bireyler güvensizlik hissine kapılmaktadır. Yukardaki örneklerde gördüğümüz üzere, nefret söylemi ve suçuna maruz kalan Çingeneler çoğu zaman yıllarca yaşadıkları bölgeden ayrılmak zorunda bırakılmaktadır. Sürekli potansiyel suçlu olarak görülmek güvensizlik ve yalnızlık duygusunu daha da arttırmaktadır. Dolayısıyla, her an bir saldırı tehditi altında oldukları hissine kapılmaktadırlar. Ortak yaşam alanlarının dışına itilen, iş hayatında

ayrımcılığa uğrayan, kültürel değerleri, aidiyetleri sürekli aşağılanan gruplar ise kendilerini korumak adına sessizleşip, sinik hale gelmektedir.

Kitle iletişim araçlarında, dizilerde, filmlerde, söylencelerde, edebi eserlerde Çingenelere yönelik söylem açısından yaptığımız analiz çerçevesinde şöyle bir sonuca varabiliriz: Nefret söylemi ve suçunun hedef aldığı gruplar doğuştan hastadırlar, doğaya aykırıdırlar ya da en hafifinden kötüdürler ve “toplum” a zarar vereceklerdir.

Nefret söylemi ve suçuna maruz kalan Çingene toplumu önyargılar nedeniyle eğitim sistemine entegrasyonlarında da sıkıntılar yaşamaktadırlar. Öte yandan söz konusu süreç, önyargılar ve nefret diliyle beraber sosyal hayattan ve iş hayatından dışlanma sürecini de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla meslek edinme anlamında da sorunlar yaşayan Çingene toplumu bir yandan da ekonomik sıkıntı çekmektedir. Çingeneler, aynı sorunlu süreci “sağlık hizmetlerinden eşit olarak faydalanma” noktasında da yaşamaktadırlar.

Nefret söylemi ve nefret suçlarına neden olan, toplumları oluşturan gruplar arasındaki “farklılıklar” değil, bu farklılıkların hiyerarşik bir biçimde tanımlanması ve hayata geçirilmesidir. Genel olarak sosyal bilimler özel olarak da sosyal psikoloji literatürü göstermiştir ki, gruplararası ilişkiler, farklılıklarımız ve benzerliklerimizi algılama biçimlerimize bağlı olarak, bizi birbirinden değişmez özelliklerle ayırmaya götüren, aramızdaki sınırları güçlendiren ve farklılıklar üzerinde kurgulanan bir damgalama etkinliği olabilir; sistem böyle inşa edilebilir ya da herkes tek tek ve gruplar olarak birbirlerinin yaşama ve kendini geliştirme hakkını tanıyarak barış içinde bir arada yaşayabilir. Ayrımcılık, sadece ayrımcılığa uğrayan kişi ve grupları mutsuz kılmaya yol açmaz, aynı zamanda ayrımcılık ideolojilerinin yaygınlaşması yoluyla, toplumsal hayatı farklı özelliklere bağlı olarak hiyerarşik hale getirir. Hepimiz, ait olduğumuz grupların üyeleri olarak, tek tek her birimizin ya da gruplarımızın kimliğini inşa etme sürecinde kendi öz’lerimize dair kalıcı inançlar kurgulayarak aynı türden ayrımcılıkları yeniden yeniden üreterek, birbirimizden giderek uzaklaşırız ve toplumda kimin ayrımcılığa uğrayacağını belirleyen tek ölçüt “güç” olmaya başlar. İnsanlık, insanların bir arada yaşamasının tek ölçütü, üzerinde

sözbirliği sağlanabilecek en rasyonel ölçüt olarak şimdilik en ileri adım olarak “yasa” yı icat etmiştir. Buna karşın, sosyal psikolojiden hareketle baktığımızda, yasa’nın çiğnenmesinden yani bir suç olarak nefret suçlarının işlenmesinden daha tehlikeli olan ve toplumsal barışı ve bir toplumu oluşturan farklı insanları bundan daha mutsuz kılacak ve şiddeti güçlendirebilecek olan, belirli gruplara karşı yasanın çiğnenmesinin daha az “suç” oluşturduğuna dair inançlardır. Nefret suçları tam da bu inançlar yoluyla meşrulaştırılır, bazen mağdurların nezdinde bile. Birileri daha az değerlidir ve böyle olduğuna dair adeta kaçınılmaz sistemli gerçek onlara yaşamlarının her anında hatırlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Aksu, Mustafa: **Türkiye’de Çingene Olmak**, Ozan Yayıncılık, İstanbul 2003.
- Althuser,Louis: **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İstanbul, İthaki Yayınları, 2003.
- Asna, Alaaddin: **Önce İletişim Vardı**, İstanbul, Derin Yayınları, 2003.
- ASSEO,Henriette: **Çingeneler: Bir Avrupa Yazgısı**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Arayıcı, Ali: **Avrupanın Vatansızları Çingeneler**, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2008.
- Batmaz, Veysel: **Türkiye’de Televizyon ve Aile**, Bizim Büro Basımevi, Ankara, Aksoy,Asu 1995.
- Bilbaşar, Kemal: **Yonca Kız**, Can Yayınları, İstanbul, 2006.
- Binark, Mutlu: **“Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi”, Yeni Medyada Nefret Söylemi**, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2010.
- Chomsky, Noam: **Medya Gerçeği**, Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1999.
- Chomsky, Noam : **Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir**, Minevra yayınları, İstanbul, 1998
- Herman, Edward

- Chomsky, Noam :
Aram Herman, Edward **Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Polisiği,**
Yayınları, İstanbul, 2006.
- Demir, Vedat: **Medya Etiği,** Beta Yayınları, İstanbul, 2006.
- Dijk, Teun A. Van: **"Discourse and Racism." A Companion to Racial and Ethnic Studies.** (Eds. D. T. Goldberg, John Solomos). Blackwell Publishing, Blackwell Reference Online. 31 March 2007
- Dijk, Teun A. Van: **"Söylem ve İktidar",** Ayşe Çavdar (ed), **Nefret Suçları ve Nefret Söylemi,** İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2010.
- Dijk, Teun Van: **"Söylem ve İdeoloji"** İstanbul, Su Yayınları, 2003.
- Durna, Tezcan: **Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri", Medyadan Söylemler,** (Der.) Tezcan Durna, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- Duygulu, Melih: **Türkiye'de Çingene Müziği,** İstanbul, Pan Yayıncılık, 2006.
- Erdoğan, İrfan: **İletişimi Anlamak,** Ankara, Erk Yayınları, 2011.
- Erdoğan, İrfan: **Öteki Kuram,** Ankara, Erk Yayınları, 2010.
- Evre, Bülent: **Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi", Medyada Gerçekliğin İnşası,** (Der.) İsmet Parlak, Konya, Çizgi Kitabevi, 2009.
- Fonseca, Isabel: **Beni Ayakta Gömün, Çingeneler ve Onların Yolculukları,** İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2002.

- Foucault, Michel: **Özne ve İktidar**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000.
- Gökbilgin, Tayyip: **Çingeneler**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1988.
- Göregenli, Melek: **“Nefret Söylemi ve Nefret Suçları”**, Mahmut Çınar (Ed), **Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar Mecralar Tartışmalar**, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 2013.
- Güngör, Nazife: **İletişim, Kuramlar Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011.
- İlgin, Leyla: **Söylem ve İdeoloji**, (Haz.) Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, İstanbul, Su Yayınları, 2003.
- İnceoğlu, Yasemin
Çomak Nebahat: **Metin Çözümlemeleri**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2009.
- İnceoğlu, Yasemin ve:
Çoban, Savaş: **Azınlıklar, Ötekiler ve Medya**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.
- İnceoğlu, Yasemin: **Medya ve Nefret Söylemi**, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Hancock, Ian: **“Introduction”, The Gypsies of Eastern Europe**, (içinde) Ed: David Crowe ve John Kolsti, M.E. Sharpe Inc., New York, 1992.
- Hortaçsu, Nuran: **Grup İçi ve Gruplar arası Süreçler**, Ankara, İmge Kitabevi. 1998.
- Karabağ, İmran: **Dil ve Şiddet**, İstanbul, İkaros Yayınları, 2010.
- Kocaman, Ahmet: **Söylem Üzerine**, Ankara, ODDÜ Yayıncılık, 2009.

- Kolukışık,Suat: **Dünden Bugüne Çingeneler,** İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2009.
- Köker, Eser: **İrkçi Değilim Ama... Yazılı Basında İrkçi-Ayrımcı Söylemler,** Ankara, İHOP Yayınları, 2010.
- Köse, Hüseyin: **İletişimin İssızlaşması,** Yirmidört Yayınları, İstanbul 2007.
- Marx, Karl: **Alman İdeolojisi,** Ankara, Sol Yayınları, 1992.
- Engels,Frederich
- Mutlu,Erol: **İletişim Sözlüğü,** Ankara, Ark Yayıncılık, 1995
- Özkan, Ali Rafet: **Türkiye Çingeneleri,** Ankara, Kùltür Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Parlatır, İsmail: **Osmanlıca Türkçesi Sözlüğü,** Ankara, Yargı Yayınevi, 2006.
- Roussillion,Rene: **“Topluluk Karşısında Tek Başına Olma Yeteneği.” Ben Siz Biz: Topluluk Zihniyetinin Psikanalizi,** İthaki Yayınları, İstanbul, 2002.
- Sözen, Edibe: **Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite,** İstanbul, Paradigma Yayınları 1999.
- Sungur, Suat: **Azınlıklar ve Medya,** Derin Yayınları, İstanbul, 2014.
- Weber, Anne: **Nefret Söylemi El Kitabı,** Avrupa Konseyi Yayınları, 2009.
- Yanıkaya, Berrin: **Gündelik Hayatın Suretinde: Öteki Korkusu, Görsel Şiddet,** (Haz.) Barış Çoban, **Medya Milliyetçilik Şiddet,** İstanbul, Su Yayınları, 2009.

- Yengin, Hülya: **Medyanın Dili**, Der Yayınları, İstanbul, 2000.
- Yıldırım, Rahmi: **Dördüncü Kuvvet Medya**, Karınca Yayınları, Ankara, 2010.
- Yıldız,Şerife: **Dil Kültür İletişim ve Medya**, Ankara, Sinemis Yayınları, 2005.
- Yılmaz, Hakan: **Siyasal Nefret Söylemi ve Medya**, Konya: Literatürk Yayınları, 2013.
- Zizek, Slavoj: **Kırılgan Temas**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002.

Sürekli Yayınlar

- Betül Çotuksöken: **Şiddetin Antropolojik Temeli**, Kocaeli Üniversitesi V.Uluslararası Felsefe Kongresi, 10-12.05.2007
- Cemalettin Gürler: **Nefret Suçları ve İş Hayatı**, Ankara Barosu, 2010, s,262.
- Cevdet Özdemir: **Kimlik ve Söylem**, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.2, 2001.
- Enver Kubilay: **Nefret Söylemi: Dil Üzerinden Mücadele Edilmesi Gereken Bir Doppelganger**, Yüksel Birikim Dergisi, Sayı: 280, Güz 2012.
- İsmail Altınöz: **Osmanlı Toplumunda Çingeneler**, Tarih ve Toplum Dergisi, Sayı: 137, Mayıs 1995.
- Hakkı Devrim: **Haber de yorum da bol**, Radikal Gazetesi, 28 Ocak 2007.
- Hüseyin Nihal Atsız: **Konuşmalar**, Ötüken Dergisi, Sayı: 40, 1967.
- Mahmut Çınar **Medyanın Savaşseverliği**, Radikal İki, 14.10.2012.
- Tarlach McGonagle: **Wresting (Racial) Equality from Tolerance of Hate Speech**, Dublin University Law Journal, (ns) 21, 2001.

İnternet-Ulusal Basın

- Aksiyon Dergisi: “Cumhuriyetçilerin ‘çingene pazarlığı’ nihayet bitti”
http://www.aksiyon.com.tr/karakutu/cumhuriyetcilerin-cingene-pazarligi-nihayet-bitti_530071 ET: 15.02.2015
- Bugün Gazetesi: Nazlı Ilıcak, “Şecaat arz ederken” 27 Mayıs 2015, (çevrimiçi)
<http://www.bugun.com.tr/pages/marticle.aspx?id=1120459>
ET: 12.04.2015
- Cumhuriyet Gazetesi: Cüneyt Arcayürek, “Tartışmalı Yeni Süreç”, 03 Aralık 2014, (çevrimiçi)
http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/153447/Tartismali_Yeni_Surec....html ET:02.03.2015
- Fanatik Gazetesi: Asena Özkan, “Farklı Pencerelelerden transfer”, 07 Ocak 2014 (çevrimiçi) <http://www.yazargundemi.com/yazi/87788>
ET: 15.02.2015
- Haber Vaktim: Hasan Karakaya, “Emin Çölaşan, Hürriyet’ten gerçekten kovuldu mu?” 05 Kasım 2009, (çevrimiçi)
<http://www.habervaktim.com/yazar/18915/emin-colasan-hurriyetten-gercekten-kovuldu-mu.html> ET:14.02.2015
- Haber 7: Ekren Kızıltaş, “Namert Kıpti Saviris, şecaatini arz ederken sirkatini söyledi”, 15 Temmuz 2013, (çevrimiçi)
<http://www.haber7.com/yazarlar/ekrem-kiziltas/1049671-namert-kipti-saviris-secaatini-arz-ederken-sirkatini-soyledi>
ET: 14.02.2015
- Milat Gazetesi: Bayram Karacan, “Yetmiş iki buçuk millete şans verelim!” 19 Aralık 2014, <http://www.milatgazetesi.com/yetmis-iki-bucuk-millete-sans-verelim/39700/> ET: 15.02.2015
- Milliyet Gazetesi: Ece Temelkuran, “Utanmandan! Korkmadan!” 18 Nisan 2007, (çevrimiçi)
<http://www.milliyet.com.tr/2007/04/18/yazar/temelkuran.html> ET:02.03.20154
- Özgür Gündem Gazetesi: Mehmet Bayrak, “CHP ve Dersim soykırımı”, 07 Ocak 2013, (çevrimiçi)
http://www.ozgurgundem.com/?haberID=60894&haberBaslik=CHP%20ve%20Dersim%20soyk%C4%B1r%C4%B1m%C4%B1&action=haber_detay&module=nuce
ET:14.02.2015

Sabah Gazetesi:	Engin Ardıç, "Yemezler" 22 Temmuz 2010, (çevrimiçi) http://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2010/07/22/yemezler ET: 02.03.2015
Sabah Gazetesi:	Emre Aköz, "Kumkapı'da rengarenk bir gün", 12 Aralık 2010, (çevrimiçi), http://www.sabah.com.tr/yazarlar/akoz/2010/12/12/kumkapida_rengrenk_bir_gun ET: 02.03.2015
Sabah Gazetesi:	Engin Ardıç, "Şecaat arz ederken merd-i kipti sirkatin söyler", 08 Mayıs 2008, (çevrimiçi) http://www.sabah.com.tr/yazarlar/ardic/2008/05/08/secaat_arzederken_merd-i_kipti_sirkatin_soyler ET: 02.03.2015
Star Gazetesi:	Yusuf Ziya Cömert, "Şecaat arzederken merd-i Kipti sirkatin söyler", 25 Temmuz 2013, (çevrimiçi) http://haber.star.com.tr/yazar/merdi-kipti-secaat-arzetti/yazi-775556 ET: 12.04.2015
Türk Solu Gazetesi:	Gökçe Fırat, "Dünyanın en zengin başbakanı ve en büyük hırsızı", 02 Mart 2014, (çevrimiçi) http://www.turksolu.com.tr/439/gokcefirat439.html ET:15.02.2015
Yeni Akit Gazetesi:	Ali Karahasanoğlu, "Şecaat arzeden paralel polis illegal dinlemeyi itiraf eder", 29 Temmuz 2014, (çevrimiçi) http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-karahasanoglu/secaat-arzeden-paralel-polis-illegal-dinlemeyi-itiraf-eder-7045.html ET: 03.03.2015
Yeni Çağ Gazetesi:	"Yeni Çağ'dan Mektup" http://www.yenicaggazetesi.com.tr/yenicagdan-mektup-8y.htm ET: 14.02.2015
Yeni Şafak:	Ali Karahasanoğlu, "Hepsi iki yazı, bir haber mi Hakim bey!", 29 Aralık 2014, (çevrimiçi) http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-karahasanoglu/bilincalti-soyletti-hepsi-iki-yazi-bir-haber-mi-hakim-bey-9002.html ET: 02.03.2015
Yeni Şafak Gazetesi:	Ahmet Varol, "Gazze, Netanyahu'yu Bitirebilir", 06 Aralık 2014, (çevrimiçi)

<http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ahmet-varol/gazze-netanyahuyu-bitirebilir-8727.html> ET: 02.03.2015

Yeni Şafak Gazetesi: Cem Küçük, “Soner Yalçın"ın Samizdat"ı”, 05 Temmuz 2012, (çevrimiçi)
<http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/cemkucuk/soner-yalcinin-samizdati/33100> ET: 12.04.2015

Yeni Şafak Gazetesi: İsmail Küçükarıslan, “Siyasal İslam"ın sonu mu?”, 04 Mart 2014, (çevrimiçi)
<http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/ismailkucarıslan/siyasal-islamın-sonu-mu-50613> ET: 12.04.2015

Zaman Gazetesi: Mümtazer Türköne “Hukuk yerine racon keserek ülke yönetmek mümkün mü?” 26 Ocak 2015, (çevrimiçi)
http://www.zaman.com.tr/mumtazer-turkone/hukuk-yerine-racon-keserek-ulke-yonetmek-mumkun-mu_2195637.html ET: 02.03.2015

Zaman Gazetesi: Mümtazer Türköne “Bir Kasnak Hikayesi”, 28 Kasım 2014, (çevrimiçi), http://www.zaman.com.tr/mumtazer-turkone/bir-kasnak-hikayesi_2260613.html ET:02.03.2015

Zaman Gazetesi: Ali Çolak, “Hastalar ve Çingeneler”, 2 Ağustos 2014, (çevrimiçi) http://www.zaman.com.tr/ali-colak/hastalar-ve-cingeneler-_2235264.html ET: 02.03.2015

<http://www.evrensel.net/haber/62687/bursada-roman-vatandaslara-saldiri> ET:04.05.2015

<http://www.haber7.com/3sayfa/haber/469234-manisa-selendide-sigara-gerginligi>
ET:04.05.2015

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/19716805.asp> ET:04.05.2015

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/11271721.asp> ET:04.05.2015

<http://www.milliyet.com.tr/roman-vatandaslar-polise--pis--anlar-yasatti/gundem/gundemdetay/04.03.2009/1066887/default.htm> ET:04.05.2015

http://www.radikal.com.tr/turkiye/valilikten_agir_roman-1152385 ET: 30.04.2015

http://www.radikal.com.tr/turkiye/kurt_nufusu_durdurulsun_demek_elestiri_sayildi-1119555

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/01/31/cp/gnc111-20070128-102.html> ET: 27.04.2015

<http://t24.com.tr/haber/bursadaki-cinayetin-ardindan-romanlarin-evleri-saldiri,239013>
ET:04.05.2015

İnternet-Yerel Basın

- Afyon Haber: Ertuğrul Sevim, “Amacına Ulaştı”, 06 Ağustos 2011, (çevrimiçi) <http://www.afyonhaber.com/manset/amacina-ulasti.htm> ET: 03.04.2015
- Amasya’nın Sesi: Özcan Pehlivanoglu, “Çingene Ruhlu Olmak”, 12 Mart 2012, Amasya’nın Sesi, (çevrimiçi) <http://www.asamasyaninsesi.com/cingene-ruhlu-olmak%E2%80%A6-makale,192.html>
- Bolu Gündem: Nadir Garipoğlu, “Burası Çingene Mahallesi Değil” 25 Eylül 2014, (çevrimiçi) <http://www.bolugundem.com/burasi-cingene-mahallesi-degil-8069yy.htm> ET: 03.04.2015
- Bursa Hakimiyet Gazetesi: Okan Tuna, “Bizim Rıdvan, keşke “Şeytan Rıdvan” gibi olabilse ama?”, 18 Nisan 2014, (çevrimiçi) <http://www.bursahakimiyet.com.tr/yazi/bizim-ridvan-keske-seytan-ridvan-gibi-olabilse-ama-6436> ET:15.02.2015
- Çumra Postası: Osman Tamburacı, “Fernandes Sarhoş Olma” 16 Aralık 2011, (çevrimiçi) <http://www.cumrapostasi.com/Spor-fernandes-sarhos-olma-15697.html> ET: 03.03.2015
- Çorum Manşet: Faruk Aslan, “Azerbeycan Yüreğimde”, 16 Temmuz 2014, (çevrimiçi) http://www.corummanset.com/kose_yazisi.asp?id=10848 ET: 03.03.2015
- Çorum Manşet: Faruk Aslan, “İşİD’te boğulan Borsacı Tiran”, 08 Eylül 2014, (çevrimiçi) http://www.corummanset.com/kose_yazisi.asp?id=11025 ET: 03.03.2015

- Ereğli Özgür Haber: Nebahat Halicioğlu, “Ak Parti Ailesi Dağılıyor”, 10 Ekim 2014, (çevrimiçi) <http://ereglizgurhaber.com/ak-parti-ailesi-dagiliyor-a-3272.aspx>
- Güney Ege: Meral Beltan, “Ortalık Yine Toz Duman” 25 Aralık 2013, (çevrimiçi) <http://www.guneyege.net/?Fid=6&Id=352&ara=%c3%a7ingene&gy=3> ET:02.01.2015
- Kilis Postası: Uğur Elhan, “Hem Kel Hem Fodul”, 23 Kasım 2009, (çevrimiçi) <http://www.kilispostasi.com/haber/hem-kel-hem-fodul/206253> ET: 03.03.2015
- Sorgun Postası: Ercan Deva, “Çingeneler Planı Tanjant’ta Yaptılar”, 31 Ağustos 2012, (çevrimiçi) <http://www.sorgunpostasi.com/?p=32075> ET: 03.03.2015
- Yeni Adana: Süreyya Köle, “Çingene Övünürken”, 24 Eylül 2009, (çevrimiçi) <http://www.yeniadana.net/web/YaziDetay.aspx?id=3198> ET: 03.03.2015
- Rize’nin Sesi: Metin Topçu, “Rizespor Zor Virajda”, 08 Aralık 2014, (çevrimiçi) <http://www.rizeninsesi.net/2014/12/08/rizespor-zor-virajda/> ET:02.01.2015
- Sivas Memleket: Mehmet Tırpan, “Rezalete İmza Atmayın”, 02 Aralık 2014, (çevrimiçi) <http://www.sivasmemleket.com/rezalete-imza-atmayin/>
- Ordu Hayat Gazetesi: Erol Karaer, “İlk Önce Babamı Kestim...”, 21 Ekim 2012, (çevrimiçi) http://www.orduhayatgazetesi.com/news_detail.php?id=10341 ET: 15.02.2015
- Yeni Urfa: Mehmet Emin Kuş, “Merdi Kıpti Misali!”, 31 Ocak 2015, (çevrimiçi) http://www.yeniurfa.com/author_article_detail.php?article_id=96 ET: 02.04.2015
- <http://takaonline.com/korkmaz-ankaraya-mi/> ET: 03.03.2015
- http://urfanatik.com/yerel/bolgede-cingene-donemi-basladi_14389.html ET: 03.03.2015

<http://www.vanolay.com.tr/guncel/bu-bataklik-kurutulmali-h5194.html> ET:02.01.2015

<http://www.yesilcivrilgazetesi.com/haber-3818-arsiv.html> ET: 03.03.2015

<http://www.yesiligdir.com/genel-haberler-2/item/7362-ev-sahipleri-dikkat-%C3%A7ingene-h%C4%B1rs%C4%B1z-%C3%A7ocuklar-piyasada.html> ET: 15.02.2015

<http://www.batkaradenizekspresgazetesi.com.tr/ruyada-kazik-gormek/2945/> ET: 03.03.2015

<http://beyazgazete.com/video/webtv/televizyon-40/esra-erol-la-ozlem-hanim-villa-ayni-cingene-mahallesi-gibi-433389.html> ET: 15.02.20154

<http://www.beypazarigundem.com/beypazarinda-roman-kadinlar-iftar-vakti-polislere-zor-anlar-yasatti-2549h.htm> ET:04.05.2015

<http://bizimhendek.com/haber/2599/polis-turanlar-mahallesinde-asayis-toplantisi-yapti.html> ET:02.01.2015

<http://www.adiyamanhaber.com/cingeneler-sehri-basti.html> ET:04.05.2015

<http://www.haberdiyarbakir.com/diyarbakirin-gelecegi-tehlikede-38815h/> ET: 03.03.2015

<http://www.haberkale.com/keskin/kose-yazilari/2939/aldatiliyoruz-aldaniyoruz-aldatiyorlar.aspx> ET:02.01.2015

<http://www.medyasiirt.com/gundem/suriyelilerden-suriyeliyiz-diyerek-dilenenlere-tepki-geldi-h3284.html> ET:02.01.2015

http://www.oltugazetesi.com/news.php?readmore=2370&c_start=10 ET:15.02.2015

<http://www.cukurovapress.com/haberdetay/CEVABINI-ARAYAN-SORULAR/2014> ET: 03.03.2015

İnternet Portal

http://www.aciktoplumvakfi.org.tr/pdf/medyada_nefret.pdf ET:23.04.2015

Andy Ar Sosyal Araştırma Merkezi, Türk Toplumunda Cemaat Algısı Araştırması, Mart 2011,
<http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2011/01/Cemaat-raporu-tumu.doc>
ET:04.05.2015

<http://ayrimcisoluk.blogspot.com.tr/2012/02/romanlara-kars-ayrmc-deyim-deyis-ve.html>
ET:27.04.2015

<http://www.bianet.org/bianet/azinliklar/106741-roman-cocuklar-egitimde-de-ayrimciliga-ugruyor> ET:04.05.2015

http://www.blackwellreference.com/subscriber/tocnode?id=g9780631206163_chunk_g978063120616317.

<https://eksisozluk.com/entry/48015427> ET: 22.04.2015

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx>

Lgbt Nefret Suçları Raporu, 2010,
http://www.kaosgldernegi.org/resim/kutuphane/dl/nefret_suclari_raporu_2010.pdf

<http://www.odatv.com/n.php?n=3cca1562-2612091200> ET: 12.04.2015

<http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp> ET: 25.04.2015

<http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/3888b0541f8501c9c12563ed004b8d0e>

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Hakan ALP

Doğum Tarihi: 15.10.1981

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Kamu Yönetimi	İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi	2005
Y. Lisans	İletişim Sanatları	İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2011
Doktora	Gazetecilik	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2015

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışman(lar)ı : Küreselleşme Sürecinde Medyadaki Dezenformasyon ve Irak İşgali Örneği, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Sanatları Bölümü, 2011

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin İncoğlu

Doktora Tezi/S.Yeterlik Çalışması/Tıpta Uzmanlık Tezi Başlığı ve Danışman(lar) : Medyada Nefret Söylemi ve Çingene Toplumuna Yönelik Ayrımcı Söylemin Suça Dönüşme Süreci , İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Genel Gazetecilik Bilim Dalı, 2015.

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Aslı Yapar Gönenç

Yayınlar

Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

Alp, H. , " Embedded Journalism Within the Framework of Changing Ownership Structure of the Media"Journalism and Mass Communication, June 2015, Vol.5, No.6 David Publishing Company, USA.(EBSCO, CEPS, VIP Corporation, Ulrich's Periodical Directory, ProQuest/CSA Social Science Collection, Cabell's Direction, Summon Serial Solutions, Chinese Scientific Journals Database, American Federal Computer Library Center-OCLC)

Ulusal Kitap

Alp, H. Aıköz, E. “Biz de İnsanız yavrum Ya!” Nefret Suçları: Vakalar, Tanıklıklar, İletişim Yayınları, 2014

Ulusal kitap içinde bölüm

Alp, H. “Türkiye’de Sektörel Yayıncılık ve Telekom Dünyası Dergisi Örneği”, “Türkiye’de Dergicilik”,
Koyu Yayınları, 2013.

Belgesel Film Çalışmaları

“Nefret”, Yönetmen

Hollanda Konsolosluğu Matra İnsan Hakları Programı Destekli

Sertifika ve Kurslar

a. Ağustos 2007-Ekim 2007

City University of London; English for Academic Purposes-; İngiltere

b. Ekim 2006 – Eylül 2007

Oxford House College; General English Advanced; İngiltere

Temmuz 2007- Ekim 2007

Oxford House College ; English for Business Success-İş İngilizcesi; İngiltere

Ağustos 2007- Kasım 2007

Edgware Academy; Human Resource Management Certificate; İngiltere